

*0: EK
*1: 2008-2009
*2: 17
*3: WordXP
*4: 17de vergadering
*5: Dinsdag 23 december 2008
*6: 10.15 uur
**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 72 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Van Bijsterveld, De Boer, Böhler, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Duthler, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Franken, Goyert, De Graaf, Haubrich-Gooskens, Hendriks, Hermans, Hillen, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Klein Breteler, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kox, Kuiper, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leijnse, Leunissen, Van der Linden, Linthorst, Meindertsma, Meulenbelt, Meurs, Noten, Putters, Quik-Schuijt, Rehwinkel, Reuten, Rosenthal, Russell, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Strik, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Vliegthart, De Vries, Werner, Westerveld, Willems en Yildirim,

en mevrouw Verburg, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de heer Donner, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer Van der Laan, minister voor Wonen, Wijken en Integratie, mevrouw Van Bijsterveldt-Vliegthart, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw Klijnsma, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en, mevrouw Bussemaker, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

**

*N

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B
*!Decentralisering
langdurigheidstoelage/Arbeidsmarktpositie
alleenstaande ouders/Arbeidsparticipatie/Intrekking
invoeringswet Wwb/Participatiebudget*!

Aan de orde is de voortzetting van de gezamenlijke behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet werk en bijstand in verband met decentralisering van de langdurigheidstoelage en op bevordering van maatschappelijke participatie gerichte ondersteuning van huishoudens met schoolgaande kinderen (31441);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet werk en bijstand, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen in verband met het opnemen van nadere bepalingen met betrekking tot de plicht tot arbeidsinschakeling van een alleenstaande ouder met een kind dat de leeftijd van vijf jaar nog niet heeft bereikt (Wet verbetering arbeidsmarktpositie alleenstaande ouders) (31519);

- het wetsvoorstel Een horizonbepaling met betrekking tot participatieplaatsen (Wet horizonbepaling participatieplaatsen) (31548);

- het wetsvoorstel Intrekking van de Invoeringswet Wet werk en bijstand (31559);

- het wetsvoorstel Bundeling van het WWB-werkdeel, budgetten voor inburgeringsvoorzieningen en de middelen voor volwasseneneducatie (Wet participatiebudget) (31567);

- het wetsvoorstel Regels met betrekking tot participatieplaatsen en loonkostensubsidies (Wet stimulering arbeidsparticipatie) (31577).

De **voorzitter**: Zoals gisteren afgesproken, zal de minister voor Wonen, Wijken en Integratie vandaag niet bij de behandeling van deze wetsvoorstellen aanwezig zijn.

**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Donner**: Voorzitter. Ik dank u voor de mogelijkheid om de wetsvoorstellen hier in onderlinge samenhang te kunnen bespreken. De heer Elzinga beklagde zich in dat verband over het late tijdstip waarop deze voorstellen bij de Kamer zijn gearriveerd. Ik betreur dat. Indiening bij uw Kamer is weliswaar niet geheel afhankelijk van de regering, maar ik erken dat enkele van de voorstellen pas na de zomer zijn ingediend. Dat hangt samen met het feit dat ze mede voortvloeiden uit begrotingsbeslissingen die genomen moesten worden. Wij stonden, zoals bij de premiekorting ouderen, voor de keuze: invoering per 1 januari 2010 of met spoed behandelen in hetzelfde tempo als het Belastingplan om de voorstellen nog in 2009 effectief te krijgen. Dat is de reden. Wij hebben geprobeerd de voorwaarden te scheppen om de wetsvoorstellen snel te kunnen behandelen. In de toekomst zullen wij dat nog harder trachten te bevorderen.

Het kabinet is dankbaar dat de voorstellen thans behandeld kunnen worden. Het betreft voorstellen die verschillende aspecten van het participatiebeleid van het kabinet raken. Er is een wetgevingstechnische, nauwe samenhang tussen bepaalde voorstellen, zoals de STAP, de horizonbepaling, de langdurigheidstoelage en de intrekking van de Invoeringswet werk en bijstand. Gezamenlijke behandeling is dus opportuun.

Dat maakt het mij mogelijk om bij wijze van algemene inleiding ook in reactie op de vragen van de heer Elzinga in te gaan op het participatiebeleid. In die context zal ik schetsen op welke wijze de voorstellen in het beleid passen en op welke afweging ze berusten. Ik doe dat mede in antwoord op vragen van mevrouw Swenker. Ook als men niet concreet aan de hand van cijfers of gebleken feiten de effectiviteit van maatregelen kan aantonen, wil dat niet zeggen dat er daarom niets gezegd kan worden over de doeltreffendheid daarvan. Het bestaansrecht van het CPB berust op het vermogen om lang voordat de feiten gerealiseerd zijn, daarover voorspellingen te doen. Ook wij menen die mogelijkheid te hebben. Het CPB wordt daarmee geopenbaarde waarheid waarbij de hele natie zweert.

In aansluiting daarop zal ik in antwoord op vragen mevrouw Goyert en mevrouw Lagerwerf ingaan op de huidige crisis en de effecten daarvan voor de arbeidsmarkt.

Voorzitter. Vervolgens zou ik u willen vragen of u dan de staatssecretaris van Onderwijs het woord wilt geven om kort antwoord te geven op de vragen die aan haar gesteld zijn. Daarna aan de staatssecretaris van SZW voor een uitgebreide beantwoording van de verschillende vragen die aan haar gesteld zijn. Ten slotte zou ik willen afsluiten met een reactie op de vragen die specifiek aan mij zijn gesteld over de loonkostensubsidie.

De heer Elzinga stelt dat de voorliggende wetsvoorstellen geen majeure stelselwijziging in de sociale zekerheid vormen. Ik ben dat niet geheel met hem eens. Zeker als het gaat om de wijziging in de uitvoering kun je spreken van een historische stap. Ik kom daarop terug. Vanwege zijn miskenning van het historische karakter van deze stap, zou 23 december niet om die reden gedenkwaardig zijn. Ik meen dat de 23ste december geen krans behoeft. De heer Elzinga noemde het als sterfdag van Malthus. Hij vergat echter dat het de dag was waarop Niceforus Focas Aleppo innam in 962 en daarmee de kemelharen mantel van Johannes de Doper terug veroverde. Dat was aan de vooravond van Kerstmis wel zo belangrijk. Het was bovendien de dag waarop in 1913 president Wilson de Federal Reserve inrichtte. Dat is in deze dagen iets dubieuzer. Daarnaast is 23 december de geboortedag van Helmut Schmidt, vandaag 90 jaar geleden. Dat was een socialist die geloofde in groei en vooruitgang. Misschien is dat een goed voorbeeld voor de heer Elzinga.

Malthus is het voorbeeld van een vaker voorkomende wetenschappelijke denkfout, te weten de extrapolatie van een dynamische ontwikkeling in een overigens statisch gedachte wereld. De werkelijke wereld heeft tot dusver het omgekeerde

laten zien. De mens weet door tegen grenzen aan te lopen, deze te verleggen. Tempora mutantur, et nos mutamur in eis. De tijden veranderen en wij daarin. De wereldbevolking is nu vele malen groter dan ten tijde van Malthus en vele malen beter gevoed. En wij zijn nog lang niet aan de grenzen. Begin vorige eeuw was nog ongeveer 50% van de Nederlandse bevolking werkzaam in de voedselindustrie. Nu is dat minder dan 3%. En wij zijn vele malen beter gevoed dan toen. Wij zijn zelfs overvoed.

Nederland staat aan de vooravond van precies de omkering van wat Malthus voorspelde. De beroepsbevolking gaat vanaf 2010 krimpen en dat is niet het gevolg van de remedie van Malthus - zelfbeheersing -- maar van de technische ontwikkeling van de pil. Daarna hebben wij ons helemaal niet meer beheerst en toch is de bevolking gaan krimpen. In de traditie van Malthus is voorspeld dat Londen zou omkomen in de paardenstront, dat men er de hemel niet meer zou zien vanwege de schoorsteenrook en dat de grondstoffen lang geleden zouden zijn uitgeput. Het is niet gebeurd. De auto is ontwikkeld, wij stoken olie en gas, en de toegenomen consumptie legt steeds minder beslag op grondstoffen dankzij miniaturisering, digitalisering, het gebruik van kunststoffen en de ontwikkeling van een diensteneconomie.

Kortom, soberheid, zelfbeheersing en verantwoordelijk gedrag, het zijn prachtige deugden. Het CDA pleit al lang voor normen en waarden in het particuliere leven. Het is verheugend dat andere partijen nu ook overtuigd raken door het belang ervan. Men geeft er echter een vreemde invulling aan. Het valt op dat degenen die het hardst preken tegen begeerte, ook het hardst spreken over koopkracht en topinkomens. Wie begeerte afzweert, behoeft geen koopkrachtverbetering. En wat zullen die topinkomens hem kunnen schelen als hij zelf genoeg heeft? Wie niet door begeerte is aangeraakt, denkt: hij liever dan ik. Maar de Internationale zingt al: begeerte heeft ons aangeraakt. Zullen de nazaten van de Internationale die dan weten te weerstaan?

De heer Elzinga verwijst naar Keynes en diens uitspraak dat wij met steeds minder werk zouden kunnen volstaan. Dat klopt als een even groot deel van de bevolking genoeg neemt met een even gering aandeel in de welvaart als ten tijde van Keynes. Maar ik meen dat het politieke streven van de heer Elzinga er nu juist op gericht is, dat aandeel te laten groeien. En terecht, maar daarom moet de arbeidsparticipatie groeien. Ook de heer Elzinga is de oorzaak van de noodzaak van groei van arbeidsparticipatie, want ook hij is door begeerte aangeraakt.

Soberheid, zelfbeheersing en verantwoordelijk gedrag zijn morele deugden, en daarom van waarde. Wie ze door wetgeving wil opleggen en afdwingen, verandert datgene wat adelt als het uit overtuiging geschiedt, tot gemene plicht en gehoorzaamheid omdat het op de wet berust.

De heer Elzinga heeft getuigd van historische kennis, maar hij is vergeten dat het gisteren precies twintig jaar geleden was dat de Brandenburger Tor openging, waarmee een einde kwam aan een bestel dat beginselen die leken op christelijke naastenliefde tot communistische overheidsdwang wilde omvormen, een bestel dat dacht groei te kunnen beheersen en te sturen in een gewenste richting, maar daardoor maatschappelijke stilstand en achteruitgang schiep, waaraan het ten onder ging.

De voornoemde deugden zijn onontbeerlijk, maar zij vergen groei en ontwikkeling. De overheid moet die niet willen afdwingen. Soberheid, zelfbeheersing en verantwoordelijkheid, morele waarden en gedrag groeien uit onderling verkeer en de samenwerking tussen mensen. Dat vergt ontwikkeling en groei. Zonder groei geen verandering, zonder verandering geen inzicht en zonder inzicht geen verbetering. Groei is leven van de samenleving, zonder dat is er slechts stilstand. Ik erken dat veel wat als vooruitgang oogt, achteraf gezien een pas op de plaats blijkt in een veranderende wereld, maar dat er zonder die groei sprake zou zijn van achteruitgang. Groei is het wezen van de maatschappelijke ontwikkeling en van de toekomst. Wie groei afzweert, zweert uiteindelijk de toekomst af, ook een duurzame toekomst.

Arbeidsparticipatie vormt de basis waarop wij in die ontwikkeling kunnen participeren. Dat is het fundament van het beleid: mensen het vermogen geven om op eigen benen in de samenleving te staan en verantwoordelijkheid te dragen. Een uitkering is uiteindelijk geen gelijkwaardig alternatief voor zelfstandigheid. Daarom is het beleid erop gericht om mensen in staat te stellen tot hun recht te komen, op eigen benen deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer en zich niet neer te leggen bij wat zij niet kunnen, maar hen te stimuleren in wat zij wel kunnen. Dat is de essentie van de campagne "Ik kan". Op dat fundament berust het participatiebeleid. In het participatiebeleid staan niet de maatschappelijke vruchten, publieke welvaart en voorzieningen voorop, maar persoonlijke vruchten, eigenwaarde, zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en een besef van de waarde der dingen. Dat fundament verandert niet door de huidige crisis. Werk is niet een Malthusiaans beperkte grootheid. Economische groei is arbeidsdeling. De arbeidsmarkt is niet een gegeven grootheid die verdeeld moet worden. Arbeid moet gedeeld worden om op die manier de arbeidsmarkt te laten groeien.

De heer Elzinga noemde in dit verband de commissie Arbeidsparticipatie. Die commissie wees er inderdaad op dat wij, als wij het groeiend arbeidstekort niet weten op te lossen, niet in staat zullen zijn de welvaart vast te houden, essentiële publieke voorzieningen op peil te houden en het niveau van sociale zekerheid te handhaven. Als wij het probleem van het arbeidstekort niet oplossen, kunnen wij over tien à vijftien jaar van de honderd ouderen die zorg behoeven er maar zestig zorg bieden. Wij kunnen dan leerlingen gratis

schoolboeken geven, maar dan staat er geen leraar meer voor de klas. Dat is geen kwestie van geld, maar een kwestie van een gebrek aan hoofden en handen. Daar gaat het rapport van de commissie-Bakker over; dat is de uitdaging waarvoor wij staan.

De gemene deler van de voorstellen is arbeidsparticipatie. Het kabinet heeft in dat opzicht ambitieuze doelstellingen geformuleerd. Dat is de enige mogelijkheid om een antwoord te bieden op de structurele uitdagingen waar Nederland mee geconfronteerd wordt. Ook de commissie Arbeidsparticipatie, de commissie-Bakker, heeft gewezen op die structurele uitdagingen. De vervangingsvraag is in de komende jaren groot, ook in de publieke sector, en de verzorgingsstaat heeft voldoende draagvlak nodig. In dat verband heeft de commissie Arbeidsparticipatie gewezen op het grote belang van aanpassingsvermogen. In deze voorstellen gaat het er ook om niet om te conserveren, maar om te veranderen. De huidige situatie onderstreept het belang van het doorzetten van de voorgenomen voorstellen. Ik zal straks nader ingaan op de crisis.

Zoals gezegd: de doelen van het kabinet zijn ambitieus. Om die doelen te bereiken, maakt de regering gebruik van gecentraliseerde én gedecentraliseerde maatregelen. Een juiste mix van deze maatregelen is nodig. Eén ding is daarbij ook duidelijk: re-integratie is onmisbaar om meer mensen sneller aan het werk te brengen. Dat is belangrijk voor die mensen zelf en voor de samenleving. Dagelijks spannen vele professionals zich in om werkzoekenden, soms in kleine stapjes, naar de arbeidsmarkt te begeleiden. Re-integratie is geen gemakkelijke opgave, kan ik zeggen in antwoord op de vragen van mevrouw Swenker. In de afgelopen jaren is op dit terrein het nodige verbeterd. Die verbeteringen zijn deels in wet- en regelgeving, deels in de uitvoering doorgevoerd. Wij hebben als gemeenschappelijk doel om de effectiviteit van re-integratie te versterken.

Bij de vraag van mevrouw Lagerwerf over het rapport van het Nicis inzake de effectiviteit van het beleid klonken ook de opmerkingen van mevrouw Swenker door. Zij verwees naar het artikel in NRC/Handelsblad waarin naar voren komt dat politici niet willen weten of het beleid werkt en zij vroeg wat het kabinet vindt van de aanbevelingen om re-integratie-instrumenten evidence based in te zetten. Het kabinet wil graag weten of beleid werkt en staat positief tegenover het toepassen van wetenschappelijke bevindingen bij de inzet van re-integratie-instrumenten. Mede op basis van wetenschappelijke inzichten is de inzet van re-integratie sterker gebaseerd op maatwerk en worden instrumenten vraaggericht en selectiever ingezet. Ik wijs daarbij op de doorlichting van het beleid inzake re-integratie in mijn begroting. Ik wijs ook op het plan van aanpak dat wij in de tweede helft van dit jaar indienden.

Mevrouw Lagerwerf heeft gevraagd wat wij vinden van de aanbevelingen in het Nicis-rapport. Daarin staan twee aanbevelingen centraal. De eerste is dat de re-integratie alleen gericht moet zijn op mensen die baat hebben bij re-integratie.

Nu weet men doorgaans pas achteraf of de re-integratiemaatregelen baat hebben gehad, maar het plan van aanpak berust juist op het selectief maken en het inzetten van de instrumenten waar dat nuttig is. Wij willen die instrumenten niet meer breed inzetten voor iedereen in een bepaalde groep.

Gevraagd is of wij de maatregelen niet evidence based kunnen maken. Het gaat hier om de inzet van publieke middelen op basis van wetgeving. Derhalve zal er steeds wetgeving nodig zijn om maatregelen in te zetten. Dat laat onverlet dat de maatregelen mede berusten op de ervaring die wij hebben met eerdere maatregelen, de ervaring die in andere landen bestaat met soortgelijke maatregelen en de ervaring die wij hebben opgedaan juist door het nemen van die maatregelen. Er is sprake van een voortdurende ontwikkeling, ook in de voorstellen die vandaag aan de orde zijn.

Het CPB heeft een- en andermaal gewezen op het belang om de premiekorting voor ouderen bij de instrumenten die nu voorliggen, te wijzigen. Uit de voorspellingen van het CPB volgt dat dit een veel groter effect heeft. De voorgestelde loonkostensubsidie is besproken en ontwikkeld samen met VNO-NCW en berust op inzichten en internationaal onderzoek dat de effectiviteit daarvan aantoonst. Eén ding is echter niet mogelijk: loonkostensubsidie invoeren voor de ene helft van de bevolking en niet voor de andere helft van de bevolking. Dat is onterecht tegenover de andere helft van de bevolking, die wij dan bewust uitsluiten van de middelen. Het is geen medicijn, het gaat om mensen, publieke middelen en macht. Om die reden staat er bijvoorbeeld voor de loonkostensubsidie een bepaling in de wet dat de maatregel over drie jaar vervalt, tenzij blijkt dat die effectief is. Op die wijze experimenteren wij ook, maar dan met de gehele bevolking. Wat is er mooier dan dat?

Mevrouw **Swenker** (VVD): Dat is een beetje veel. Volgens mij zijn evidence based gegevens wel degelijk mogelijk. In de gezondheidszorg doe je eerst wetenschappelijk onderzoek, met double blind controlegroepen enzovoorts. Dan vallen er mensen buitenboord, akkoord, maar dan heb je wel een gegeven en vervolgens komen pas de maatregelen. Het is niet dat de maatregelen zorgen voor evidence based, nee, je zorgt eerst voor onderzoek en dan pas kun je heel gericht maatregelen treffen. Volgens mij zou dat ook hier moeten kunnen. Dat kan betekenen dat in die wetenschappelijke proef mensen buiten de boot vallen, in die zin dat er controlegroepen zijn die niet mogen meedoen, maar dat dient het doel van precisie bij de effectiviteit van de maatregelen en de doelmatige besteding van de gelden.

Minister **Donner**: Veel wetten die in deze Kamer zijn aangenomen op het terrein van sociale zaken, bevatten experimenteerbepalingen. Ik kan zelfs zeggen dat deze Kamer daar doorgaans fel tegen protesteert, omdat wordt afgeweken van regels die algemeen gelden. Daar hebben wij het over.

Experimenteren betekent dat wordt afgeweken van algemeen geldende regels, maar niet dat het niet gebeurt.

Bij de voorliggende maatregelen wordt de loonkostensubsidie toegepast door gemeenten en wij weten wat het effect daarvan is. Wij weten ook wat het effect is in de andere landen waar deze wordt toegepast. Op die basis doen wij dit voorstel. Bij de participatiebanen hebben wij ervaring met werken met behoud van inkomen. Dat is een praktijk die bij de gemeenten werd doorgevoerd en die wij nu ook bij het UWV invoeren. In die zin hebben wij die informatie als het gaat om het doel. Bij de premiekorting voor ouderen heeft het CPB doorgerekend wat de mogelijke effecten zijn, zodat wij weten wat de effecten daarvan zijn. Kortom, alle maatregelen die wij nu voorstellen, berusten in die zin op bewijs of evidence.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): U noemt het een soort experimenteerartikel. Ik heb in mijn bijdrage aangegeven dat het risico van tijdelijke en op experimentele basis in te voeren maatregelen is dat het veld daardoor wellicht niet wordt geprikkeld om goede investeringen te doen. Is het niet beter om het om te draaien en er na drie jaar mee door te gaan, tenzij blijkt dat het geen effect heeft? Zou dat niet meer houvast geven aan het veld, zodat er vanaf dag nul structureel in wordt geïnvesteerd?

Minister **Donner**: Er zijn twee kanten aan deze zaak. Ik geloof niet dat men bij de invoering van de loonkostensubsidie niet zal investeren, omdat maar voor drie jaar middelen worden uitgetrokken. Deze maatregel is ontwikkeld in overleg met VNO-NCW. De werkgevers geven aan dat zij op deze wijze veel meer mensen verwachten te kunnen inschakelen die nu niet ingeschakeld kunnen worden. De opzet van scholing en begeleiding is ook op die wijze ingericht, maar het gaat hier om publieke middelen. Als de wet zo wordt dat wij het zo doen, tenzij wij het intrekken, dan moeten tot in lengte van dagen middelen worden voorzien voor dat instrument.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Kunt u toezeggen dat er structureel middelen beschikbaar zullen blijven, mocht het succesvol blijken?

Minister **Donner**: Dat kan ik niet toezeggen, want dat ligt naast deze kabinetsperiode.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Dat klinkt mij erg makkelijk in de oren.

Minister **Donner**: Nee, er is bewust voor gekozen om deze stap in deze kabinetsperiode te zetten, maar om latere kabinetten niet te belasten met toezeggingen die worden gedaan op een moment dat je nog niet weet hoe de maatregel werkt.

De **voorzitter**: Mevrouw Strik, u hebt nog een tweede termijn.

**

Mevrouw **Swenker** (VVD): De minister zegt dat hij met VNO-NCW en het CBS heeft gesproken en dat enorm veel mensen hebben gezegd dat wij dit en dat wel of niet moeten doen. Waar zijn dan de cijfers en schattingen over de loonkostensubsidies en alle andere maatregelen? Die heb ik nergens kunnen vinden. Is er een slaagpercentage van 70 of 80? Geldt dat alleen voor die en die groep? Waar zijn de meer concrete gegevens?

Minister **Donner**: Daar ga ik straks op in bij de specifieke vragen over de loonkostensubsidie. Ik meen dat deze in de stukken staan die met de Tweede Kamer zijn gewisseld en ook met de Eerste Kamer. Ik zal straks precies aangeven welke ervaringen wij hebben.

Eerst wil ik de beeldvorming naar aanleiding van het Nicis-rapport over de kosten van re-integratie in het algemeen rechtzetten. Een groot deel van de analyses en aanbevelingen in het Nicis-rapport is in lijn met het kabinetsbeleid zoals het is. Over de cijfermatige analyse hebben de staatssecretaris en ik al gezegd dat deze naar onze mening berust op een verkeerde bewerking van de gegevens. Er wordt uitgegaan van 2 mld. of 2,5 mld. Uit het Nicis-rapport blijkt ook dat er uiteindelijk 1,5 mld. naar de gemeenten gaat voor de Wwb, terwijl er 0,5 mld. gaat naar het UWV, waar veel duidelijker inzicht is in de effectiviteit van die maatregelen, zoals mevrouw Swenker al opmerkte, dus dat laat ik even terzijde.

Er gaat dus 1,5 mld. in het kader van de Wet werk en bijstand naar de gemeenten. Daarvan werd in 2007 ongeveer 0,5 mld. besteed aan gesubsidieerde arbeid. Daarmee werden 25.000 banen gefinancierd. De wetgever heeft bepaald dat het aan de gemeenten is om die maatregelen te nemen. In 2007 resteerde feitelijk 940 mln. voor re-integratie bij gemeenten. Er lopen jaarlijks meer dan 200.000 trajecten die gemiddeld bijna twee jaar duren. Dat betekent dat hieraan gemiddeld €5000 per persoon per jaar wordt uitgegeven en over twee jaar is dat €10.000.

Uit CBS-gegevens blijkt dat van de bijna 90.000 bijstandsgerechtigden en niet-uitkeringsgerechtigden die in 2005 startten met een traject voor re-integratieondersteuning, bijna 45.000, dus 50%, binnen twee jaar een baan hadden. Niet alle inzet van het W-deel is gericht op onmiddellijke uitstroom naar regulier werk. Gemeenten zetten een deel van de trajecten in om de eerste stap op de re-integratieladder te zetten. Dit is niet direct gericht op werk, maar op participatie in het algemeen.

In het plan van aanpak voor re-integratie dat in de begroting voor 2009 is opgenomen, hebben wij meer inzicht willen bieden in die cijfers. Op die manier ontstaat een vollediger beeld van de effecten van ingezette trajecten en middelen. Het gaat om ongeveer €5000 of €6000. Bij de loonkostensubsidie van 50% van het minimumloon gaat het maximaal om €8000 per persoon per jaar. Wij betalen bedragen in die orde van grootte aan alle mensen, maar ik heb al aangegeven dat ik niet ten principale tegen experimenten ben. Ik ga straks nog in op de vraag in hoeverre je die bedragen mag

omrekenen naar en alleen relateren aan mensen die succesvol een baan houden.

Bij de voorgestelde maatregelen wordt de inzet van middelen nog veel exacter gerelateerd aan de uitkomst. Participatiebanen zijn erop gericht om mensen werk, training en ordening te bieden. Daar ligt de relatie een-op-een. Zolang de participatiebaan er is, worden er extra middelen ingezet. Als deze er niet is, moet sowieso de uitkering worden betaald. Bij de loonkostensubsidie is de relatie ook een-op-een, in die zin dat wordt geëist dat het UWV bij de besluitvorming een zodanig beoordelingskader hanteert dat 50% uitmondt in reguliere arbeid.

Er wordt gebruikgemaakt van een andere methode van regulering. Er wordt niet gezegd welke criteria gelden, zodat men op voorhand weet dat het tot 50% leidt. Nee, het mag alleen worden ingezet als die waarschijnlijkheid bij het UWV bestaat. Daarom zal het UWV inderdaad het beoordelingskader moeten bijstellen als dit over de gemeten periode niet wordt gehaald. Ik wijs erop dat het criterium 50% niet alleen berust op de praktische ervaring die wij in gemeenten hebben, maar ook op wat door VNO-NCW is aanvaard als een reële doelstelling bij deze middelen. Ook daar worden de middelen ingezet naarmate er meer succes is. Die relatie ligt er. Datzelfde geldt voor de premiekorting.

Mevrouw Swenker maakt in dat verband een berekening die mij nog steeds niet geheel duidelijk is. Er wordt 180 mln. uitgetrokken voor de loonkostensubsidie. Dat bedrag is geschikt voor 30.000 mensen. Het gemiddelde gaat dan uit van ongeveer €6000 per persoon. Zesmaal 30.000 komt immers uit op 180 mln. Ik begrijp dus niet waar het bedrag van €120.000 per persoon vandaan komt.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Ik heb een nettobedrag genomen. Als er bij 30.000 trajecten een slaagkans bestaat van 50%, ga ik uit van 15.000 mensen.

Minister **Donner**: Dan komen wij echter uit op €12.000 en niet op €120.000. Dat is één nul verschil.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Er is 186 mln. beschikbaar voor 15.000 mensen aan het werk.

Minister **Donner**: Ja, dat is €12.000 en niet €120.000, een factor tien verschil. Die onduidelijkheid is in ieder geval opgeheven.

Dat brengt mij op de vraag of men zomaar de inzet mag relateren aan dat gedeelte waar die succes heeft. Ik heb dat ook in de Tweede Kamer een keer uitgewerkt aan de hand van de vraag inzake de tramcontroleurs. Tien jaar geleden waren er geen tramcontroleurs. Toen reed 50% van alle inzittenden zwart. Nu zijn er op alle trams controleurs. Als er geen controleur meerijdt, blijken er nog 25% zwartrijders te zijn. Als de veiligheidsteams de tram binnenstappen, blijkt dat van de resterende passagiers nog ongeveer 3% zwartrijder is.

Wat bewijzen deze cijfers nu? Bewijzen deze cijfers dat het team van controleurs dat de

tram instapt, totaal niet effectief is, omdat er maar 3% zwartrijders zijn en dit nooit voldoende geld oplevert om die controleurs van te betalen? Die stelling wordt ondergraven door degenen die melden dat, voordat de controle begint, er al veel mensen uitstappen. De controle heeft dus al effect voordat de controle feitelijk start. Ingenieus opgezet onderzoek laat zien dat zonder controleurs er 25% aan zwartrijders meerijden. De tweede stelling is dus dat de controleurs het zwartrijden van 3% naar 25% reduceren. Voordat er controleurs waren, reed 50% zwart. Hebben de controleurs dus een effect van 3% naar 50%? Waarop mag ik nu de inzet van de controleurs berekenen?

Mevrouw **Swenker** (VVD): Dat is precies mijn bezwaar tegen deze redenering. Ik herinner mij dat in de gezondheidszorg tien jaar geleden het antimigrainemiddel immigran kwam. Dat middel was waanzinnig duur en dat kwam niet door de prijs van het geneesmiddel, maar doordat mensen eerder beter waren en eerder aan het werk konden, waardoor er minder ziekteverzuim was. Dat effect was in de prijs gestopt. Toen hebben wij gezegd dat het zo niet kan in Nederland. Als je van alles met van alles wilt verbinden -- iets wat in feite ook met deze tramcontroleurs gebeurt -- zul je dat wetenschappelijk moeten onderbouwen en het eens moeten worden over de criteria volgens welke je heel Nederland aan elkaar gaat knopen. Straks zegt de minister misschien wel dat iedereen die weer aan het werk is, bijdraagt tot winst in de onderneming en daardoor de recessie ten einde brengt. Dat zijn geen terechte conclusies. Dan moeten wij eerst op wetenschappelijke basis alles aan elkaar knopen en valideren.

Minister **Donner**: Ik geef juist aan hoe vluchtig het concept van wetenschappelijkheid is. Zijn de middelen nu gerelateerd aan de 3% zwartrijders die worden aangetroffen, aan de 25% die niet meer op de trams zit of de 50% die er zat voordat er controleurs waren? Wetenschap biedt geen uitkomst als het gaat om de samenleving, want wij hebben te maken met autonome mensen.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Mijn stelling is dat dit soort vergelijkingen nergens toe dient en niet thuishoort in het debat. Je moet nagaan welke re-integratiemiddelen welke mensen aan het werk helpen en niet andere elementen die toevallig een rol spelen in de samenleving, erbij betrekken, laat staan deze op geld waarderen.

Minister **Donner**: Daarom kan ik in de natuurwetenschappen dit soort experimenten doen. Daar kan ik alle verschillen elimineren en kijken wat oorzaak en gevolg is. In een samenleving kan dat niet, want geen twee mensen -- en geen twee participatiesituaties -- lijken op elkaar. Ook al constateer ik dat er in de ene situatie statistisch een hogere correlatie is, zoals bij de tramcontroleurs, ik kan niet precies natuurwetenschappelijk bewijzen dat er een oorzakelijk verband is. Er is alleen een statistische

relatie. Die statistische relaties gebruiken wij in het beleid. De voorstellen die het kabinet doet, berusten vooral op één belangrijk statistisch gegeven, namelijk dat er zonder die re-integratiemiddelen enkele maanden geleden een situatie was, waarin het werkloosheidscijfer het vacaturecijfer dreigde te naderen. Zonder re-integratie gaat het niet meer in deze samenleving en in deze economie. Mensen behoeven hulp, omdat de samenleving te gecompliceerd is geworden. Als wij mensen die geen werk hebben, met €6000, €8000 of €12.000 wel een baan kunnen geven, is dat een goede investering.

Mevrouw Lagerwerf en mevrouw Goyert vragen of de crisis verandering brengt in het beleid. Het antwoord op die vraag is nee. Het wordt er uiteraard met de crisis niet eenvoudiger op om werk te vinden voor mensen. Het gaat echter om maatregelen die berusten op de relatieve arbeidsmarktpositie van de verschillende groepen, ook degenen die afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Die situatie zal even moeilijk blijven.

Het is mijn overtuiging dat wij ervoor moeten zorgen dat er werk is. Het verdelen van werk is geen oplossing voor de crisis. Wij moeten zorgen dat er werk komt door aanpassingsvermogen van de economie, door aanpassingsvermogen van bedrijven en door aanpassingsvermogen van mensen. Dat moeten wij stimuleren. Daarop zijn deze maatregelen gericht. Omdat deze mensen in eerste instantie een lagere loonwaarde hebben, moeten wij hen door scholing en begeleiding over de drempel helpen. Dat blijft ook de komende tijd onverminderd de inzet.

Het moet niet zo zijn dat wij diegenen die nu al buiten de arbeidsmarkt vallen, erbuiten houden ten gunste van de mensen die nu werk hebben, maar dreigen hun werk te verliezen. Daarop zou het beleid neerkomen als wij het anders zouden doen. Dat vindt het kabinet echter niet gerechtvaardigd. In alle gevallen moeten wij constateren dat wij, of de crisis nu lang of kort duurt, vervolgens weer oplopen tegen het fundamentele gegeven van de Nederlandse economie, namelijk dat wij ons moeten aanpassen aan de internationale veranderingen, aan de grenzen die klimaat en natuur stellen en aan het groeiend arbeidstekort, dat in de tussentijd alleen maar is toegenomen. Ook om die reden blijft het beleid onverminderd gericht op participatie en is ook de urgentie noodzakelijk. Dat is de achtergrond voor het proces met betrekking tot het wetsvoorstel om een horizonbepaling in te voeren. Dat berustte op het feit dat hier een wetsontwerp lag voor het regelen van participatiebanen. Dit wetsontwerp voldeed niet geheel aan de wensen die in deze Kamer leefden, terwijl wij meenden dat wij daaraan wel konden voldoen door deze veranderingen op te nemen in het wetsvoorstel inzake de Wet stimulering arbeidsparticipatie (STAP). Zo is het ook gebeurd. Hier bestond echter de vrees dat dit wetsontwerp in de Tweede Kamer zou blijven hangen, terwijl de andere wetsontwerpen in deze Kamer zouden worden aanvaard. Daarom hebben wij deze Kamer toegezegd die zorg via een horizonbepaling weg te nemen. Dat is de oorsprong

van het wetsontwerp voor, wat wordt genoemd, de wat minder schone procedure. De Raad van State heeft natuurlijk vanuit een optiek van wetgeving het advies gegeven: trek het wetsvoorstel dan in. Maar dat was nou net niet de bedoeling vanuit het beleidsmatige oogpunt om het wetsvoorstel voor de regeling van participatiebanen, waar gemeenten al veel langer op zaten te wachten, in te voeren.

Door te kiezen voor deze wijze hebben wij wellicht uit wetgevingstechnisch oogpunt iets minder fraai, maar uit een oogpunt van participatie juist wel fraai gekozen: wij hebben in de Kamer aangedrongen op de verdere behandeling van het wetsvoorstel en vervolgens hebben wij het andere wetsvoorstel, inzake de Wet horizonbepaling participatieplaatsen, ingediend. Dat de zorg die hier leefde, namelijk dat het wetsvoorstel STAP in de Tweede Kamer zou worden opgehouden, niet bewaarheid is geworden, mag ons verheugen. Om die reden ontstaat de situatie die de heer Elzinga schetste, namelijk dat het wetsvoorstel inzake de Wet horizonbepaling participatieplaatsen mogelijk op 31 december wordt ingevoerd en op 1 januari, bij de inwerkingtreding van de Wet stimulering arbeidsparticipatie, weer wordt ingetrokken. Het zal de wet zijn met het kortste leven. Dat gebeurt alleen maar omdat wij pas achteraf kunnen vaststellen dat het wetsvoorstel STAP gelukkig voortvarend is behandeld. Als de Kamer het wetsvoorstel inzake de Wet stimulering arbeidsparticipatie aanneemt, dan mag zij van mij het wetsvoorstel over de horizonbepaling verwerpen.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): De vorige staatssecretaris heeft hier duidelijk aangegeven niet voor het eerste wetsvoorstel te zijn. Hij kon hier alleen maar voor zijn omdat hij beseftte dat STAP er nog achteraan zou komen en een en ander zou aanvullen met de waarborgen. Dat was volgens mij ook een deel van de strekking van het advies van de Raad van State. De raad vindt dat de regering niet een wetsvoorstel door de Kamer kan loodsen als zij eigenlijk vindt dat dit onvolledig is. De regering zou het wetsvoorstel daarom moeten intrekken en in plaats daarvan een compleet wetsvoorstel aan de Kamer moeten aanbieden. Wat vindt de minister daarvan?

Minister **Donner**: Wetgevingstechnisch is dat juist. Het gaat echter niet om het spel, maar om de knikkers. En dat is participatie. Gemeenten zaten al veel langer te wachten op dit wetsontwerp. Dat wetsontwerp was volledig. De staatssecretaris en het kabinet meenden het wetsontwerp dat er lag, te kunnen verdedigen in het vaste vertrouwen dat de wijzigingen, die pas twee jaar na in werking treden van het wetsontwerp nodig waren, tijdig behandeld zouden worden. Om dat zeker te stellen is het wetsvoorstel inzake de Wet horizonbepaling participatieplaatsen ingediend. Het is dus alleen maar uit eerbaarheid gebeurd.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): De minister brengt mij toch een beetje in verwarring door zijn mededeling dat hij ermee kan leven als deze Kamer

het genoemde wetsvoorstel verwerpt. Waarom heeft de regering het wetsvoorstel niet teruggenomen?

Minister **Donner**: Dat is iets anders. Wij wisten pas op het laatste moment dat de wetsvoorstellen hier gezamenlijk zouden worden behandeld. Bovendien zouden de bezwaren dan wellicht nog groter zijn geworden. Nogmaals, het bedoelde wetsvoorstel kan alleen worden verworpen als zeker is dat het wetsvoorstel inzake de Wet stimulering arbeidsparticipatie (STAP) wordt aangenomen. Dat is het dilemma dat de heer Elzinga schetste. Om te bewijzen dat het een paradox is en geen dilemma, probeer ik de SP daarvan te verlossen. Het zal ons een lief ding waard zijn als beide worden aangenomen. Ik geef echter met een royaal gebaar aan dat, als zeker is dat het wetsvoorstel STAP wordt aangenomen, ik mij erbij kan neerleggen als het andere wetsontwerp wordt verworpen. Dat is echter niet het beleid van het kabinet, want dat heeft beide wetsvoorstellen ingediend. Je kunt niet op voorhand weten hoe het zal zijn. Dat is de onzekerheid waarmee wij leven. Er is slechts één zekerheid: vanaf vandaag worden de dagen weer langer.

Tegen deze achtergrond moeten de verschillende voorstellen die hier voorliggen worden gezien. Het wetsvoorstel inzake de Wet stimulering arbeidsparticipatie introduceert de loonkostensubsidie als een brug naar reguliere arbeid en regelt nader dat de participatiebanen als instrument kunnen worden ingezet om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt dichterbij de arbeidsmarkt te brengen. De Wet horizonbepaling participatieplaatsen is er voor het geval de Wet STAP niet wordt aangenomen. De regeling van het participatiebudget is er om de verschillende kokers in de uitvoering weg te halen. Het wetsvoorstel inzake de alleenstaande ouders is er om een specifiek aspect te regelen uit een oogpunt van bescherming. De langdurigheidstoelage is er ten slotte als decentralisatie van wat er al was op landelijk niveau en in verband daarmee is er de intrekking van de Invoeringswet Wet werk en bijstand. Dat is het palet van de maatregelen die hier voorliggen.

Voorzitter. Ik wil het hierbij laten en u verzoeken of de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap nu de aan haar gestelde vragen mag beantwoorden.

De **voorzitter**: Dan geef ik het woord aan de staatssecretaris van OCW.

**

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter, ik heb nog een vraag aan minister Donner.

De **voorzitter**: Mevrouw Strik, tot slot.

**

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): De minister is even ingegaan op de horizonbepaling, maar ik heb hem uitdrukkelijk gevraagd waarom hij er niet voor

heeft gezorgd dat de Eerste Kamer, waar de wet op dat moment nog in behandeling was, kennis kon nemen van het advies van de Raad van State om het wetsvoorstel in te trekken. Dan hadden wij dat kunnen betrekken bij onze overwegingen.

Minister **Donner**: Dat had juist verwarrend kunnen werken. Het advies had betrekking op een maatregel die het kabinet nodig oordeelde, gegeven het uitgangspunt dat er voor alles belang was bij het invoeren van de wet die er lag. Een- en andermaal is deze Kamer meegedeeld dat dit het motief was van het kabinet. Adviezen van de Raad van State worden alleen gepubliceerd als daarover in een ander rapport een standpunt is ingenomen. De Kamer mag raden dat, hoewel dit behoort tot het geheim van de ministerraad, een advies van de Raad van State dat zo negatief is als het advies over het wetsvoorstel inzake de horizonbepaling, enige tijd van bezinning in de ministerraad vergt. Het is dan niet juist om het advies te publiceren zonder dat daarover een standpunt is ingenomen. Dat standpunt moet er zijn en dat standpunt is het standpunt dat hier steeds is verdedigd. Het advies van de Raad van State veranderde daar niks aan. Het is een advies aan de regering.

*N

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Voorzitter. Na deze indrukwekkende inleiding van de minister van Sociale Zaken kan ik het kort en krachtig houden. Ik dank de Kamer omdat zij mij de gelegenheid biedt om bij voorrang de twee vragen die mij zijn gesteld, adequaat te beantwoorden. Dat hoop ik althans te gaan doen.

De heer Elzinga van de SP vraagt hoe het zit met de evaluatie van de marktwerking bij het budget voor de volwasseneneducatie. Dit punt is in de aanloop naar het wetsvoorstel al diverse malen in de Tweede Kamer aan de orde geweest. Dat kwam omdat de Tweede Kamer wilde dat de evaluatie op een goede en zorgvuldige manier zou plaatsvinden voordat de stap gemaakt zou worden tot marktwerking bij het budget voor de volwasseneneducatie. De Tweede Kamer heeft uiteindelijk bepaald dat per 2011 de bestedingsverplichting van de roc's toch komt te vervallen. Ik heb het oordeel over dit amendement aan de Tweede Kamer overgelaten. Het voordeel van dit amendement is dat het de roc's een duidelijk tijdpad geeft voor de voorbereiding. De onzekerheid is weg: in 2011 valt de bestedingsverplichting weg. De scholen weten waar zij aan toe zijn. Juist de roc's zouden heel goed geëquipeerd moeten zijn om in te spelen op de mogelijkheden van het participatiebudget. Wij zijn ervan overtuigd dat het de roc's veel meer mogelijkheden moet bieden om in te spelen op wat de gemeente nodig heeft voor het re-integratietraject en het beter participeren van de mensen.

Sinds de indiening van het conceptwetsvoorstel bij de Tweede Kamer is er ook nog het een en ander veranderd, wat de positie alleen maar heeft versterkt. Er is een motie voor 50

mln. ingediend door de coalitiefracties en deze motie is ook aangenomen. Deze 50 mln. zijn bedoeld voor de preventieve kant van het middelbaar beroepsonderwijs -- rekenen en taal -- om te voorkomen dat de kraan te zeer open blijft staan terwijl wij aan de achterkant blijven dweilen. In de tweede plaats biedt deze motie een extra ondersteuning voor 16- en 17-jarigen naar leerwerktrajecten. Dat geeft ook steun aan de roc's, omdat hun positie wordt versterkt. Ten slotte heb ik aan de Tweede Kamer reeds toegezegd terug te zullen komen op het budget voor de volwasseneneducatie, mocht de evaluatie van de inburgering daartoe aanleiding geven. Wij willen natuurlijk wel daarvan leren.

De tweede vraag werd door mevrouw Strik gesteld: wat betekent de uitname van deze 50 mln.? Welnu, de inzet op de curatieve kant wordt verminderd ten faveure van de preventieve kant. Dat betekent dat wij het aantal educatietrajecten hebben teruggebracht en dat wij voor met name laaggeletterdheid naar 20.000 zijn gegaan. Dat is nog een enorme klus om te klaren, want op dit moment weten wij jaarlijks 9000 laaggeletterden te bereiken. De Kamer weet hoe moeilijk het is om deze mensen in beeld te krijgen en dat is uiteindelijk de reden geweest dat de Tweede Kamer ermee akkoord ging om 50 mln. uit het participatiebudget te halen en naar de mbo-begroting te brengen om daarmee heel gericht rekenen en taal aan te pakken. Ik vind dat van groot belang en wat mij betreft, verdwijnt dit bedrag ook niet in de lumpsum. Er komt een deltaplan rekenen en taal. Daar zullen niet alleen de mbo-instellingen bij betrokken zijn maar bijvoorbeeld ook de Stichting Lezen en Schrijven, die heel actief is op het gebied van laaggeletterdheid. Ik hoop dat in het voorjaar bij de Kamer te brengen om te laten zien wat wij met deze mooie hoeveelheid geld gaan doen. Hier valt namelijk echt iets te winnen. Wij weten dat 30% van de jongeren in het mbo altijd lager uitstroomt. Ook kunnen wij investeren in mbo-4, waar jonge mensen overstappen naar het hbo, bijvoorbeeld de pabo, maar met een achterstand op het gebied van rekenen en taal. Wij kunnen dus echt een paar slagen maken met dit budget. Ik ben ook heel blij dat die mogelijkheid vanuit de Kamer is geboden en dat het kabinet daar ook mee kon instemmen.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Ik heb als voorbeeld genoemd de gelden die beschikbaar waren voor de integratie van de volwasseneneducatie voor de roc's. Wij weten ook dat roc's verhoudingsgewijs veel geïnvesteerd hebben, de gemeenten echter geen mensen hebben gestuurd en de roc's daardoor verliezen hebben geleden. Wat gaat de staatssecretaris doen? Wordt het geld dat niet besteed is -- ik weet dat er hiervoor tientallen miljoenen op de schappen liggen bij de gemeenten -- teruggevorderd of in mindering gebracht op het budget? Of wordt de schade vergoed die roc's geleden hebben? Wat is de visie van de staatssecretaris daarop?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**:

Ik wil bij mevrouw Swenker in ieder geval de gedachte wegnemen dat ik haar vraag zou hebben overgeslagen. Wij hebben gemeend deze vraag bij de minister voor Wonen, Wijken en Integratie te moeten neerleggen, omdat hij over de consequenties van de inburgering gaat. Mevrouw Klijnsma zal hierop ingaan en aangeven dat er stappen gezet worden. Dit is echt een kwestie die vanuit de aanbiederskant wordt benaderd, anders lopen de zaken door elkaar heen.

*N

Staatssecretaris **Klijnsma**: Voorzitter. Ik wil allereerst de leden van de Eerste Kamer en ook u van harte danken voor de warme woorden van welkom die gisteren aan mijn adres zijn geuit. Ik ben inderdaad kersvers en het is helemaal mooi om in de Eerste Kamer te mogen beginnen als staatssecretaris. Ik zal ook proberen om alle vragen die gisteren over deze toch wel behoorlijke stapel wetsvoorstellen zijn gesteld zo minutieus mogelijk te beantwoorden, zodat wij aan het einde van de dag de balans kunnen opmaken.

Met deze wetsvoorstellen worden gemeenten nog beter in staat gesteld om mensen die ondersteuning nodig hebben te laten meedoen op de arbeidsmarkt en natuurlijk ook in de maatschappij. Zoals de Kamer wellicht weet, ben ik tot de vorige week ook in het lokaal bestuur actief geweest en net als mijn voorganger Aboutaleb draag ik het lokaal bestuur een warm hart toe. Ik ben echter ook altijd zeer kritisch geweest over het lokaal bestuur; de ene gemeente is natuurlijk de andere niet. Ik begrijp dan ook heel goed hoe de Kamer gisteren reageerde in de context van centraal en decentraal. Ik kom daar nog verder over te spreken. Juist een goede combinatie van centrale en decentrale elementen is nodig. Ik hoef in deze Kamer helemaal niets te zeggen over Thorbecke en de gedecentraliseerde eenheidsstaat, want dat is natuurlijk wel de essentie, zeker op het beleidsterrein van Sociale Zaken en zeker als het gaat om datgene wat ik onder mijn hoede heb.

Bij de wetsvoorstellen die wij vandaag behandelen, zijn keuzes gemaakt voor enerzijds een centrale en anderzijds inderdaad een decentrale aanpak. Dan doen zich altijd twee spanningsvelden voor, namelijk het beschermingselement in combinatie met individualisering en de algemene uitgangspunten in combinatie met de op de lokale situatie toegesneden beleidsvoering. Op deze aspecten kom ik terug bij mijn beantwoording van de vragen.

Op het terrein van maatschappelijke participatie bestaat consensus over de doelstellingen. Betaald werk is de beste manier om mee te doen in de maatschappij en om armoede te bestrijden. Voor mensen die korte dan wel een langere tijd niet kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt is er een fatsoenlijk financieel vangnet. Het is speciaal van belang dat gemeenten over instrumenten beschikken om de mensen te ondersteunen die langdurig van een minimuminkomen moeten rondkomen, waaronder

gezinnen met kinderen. Ik wil graag met de gemeenten de interactie aangaan om die voorwaarden te scheppen om die doelen te realiseren.

Ik ga achtereenvolgens in op de Wet participatiebudget, de intrekking van de Invoeringswet Wwb, die mede de decentralisatie van de langdurigheidstoeslag bevat, de Wet ondersteuning van huishoudens met schoolgaande kinderen, de Wet verbetering arbeidsmarktpositie alleenstaande ouders en de Wet stimulering arbeidsparticipatie. Ik schets kort en op hoofdlijnen hoe elk wetsvoorstel specifiek bijdraagt tot het bevorderen van de participatie. Daarna ga ik per wetsvoorstel in op de vragen.

Met het wetsvoorstel participatiebudget worden de gemeentelijke budgetten voor re-integratie, inburgering en volwasseneneducatie gebundeld in een budget voor gemeenten. Gemeenten krijgen zo meer ruimte om maatwerk te bieden aan mensen die ondersteuning nodig hebben, zoals combinatietrajecten of bijvoorbeeld preventieve inzet voor werkenden. Verder worden administratieve lasten verminderd, omdat wordt overgestapt van drie verantwoordingen naar één verantwoording. Je zou kunnen zeggen dat, in plaats van de regelingen, de mensen die het betreft centraal komen te staan. Naast ruimte voor gemeenten is ook de nodige sturing op resultaten vanuit het Rijk geregeld. Voor de doelstelling van de arbeidsinschakeling blijft onverminderd de bestaande prikkel in de Wwb werken, en voor de inburgering en educatie is een prikkel in de verdeling opgenomen met outputverdeelmaatstaven. Daarover is een groot aantal vragen gesteld; ik kom daar zo meteen op terug.

Dan kom ik op het tweede wetsvoorstel, betreffende de intrekking van de Invoeringswet Wwb. Ik wil graag ingaan op de ietwat vreemde combinatie van het inhoudelijke wetsvoorstel ter bevordering van de maatschappelijke participatie van schoolgaande kinderen en het technische wetsvoorstel inzake de intrekking van de Invoeringswet Wwb. Ik heb mij daarin ingelezen en er zit inderdaad een curieuze geschiedenis aan vast. De Tweede Kamer bleek het onderdeel "decentralisatie langdurigheidstoeslag" uit het oorspronkelijke wetsvoorstel te hebben verworpen - per abuis, zo heb ik begrepen -- nadat dit onderdeel apart in stemming was gebracht. Het betrof echter een voor de rest van het wetsvoorstel onmisbare bepaling. Dit heeft het kabinet gerepareerd door de bepaling over de langdurigheidstoeslag alsnog via een nota van wijziging op te nemen in het wetsvoorstel tot intrekking van de Invoeringswet Wwb. Dit wetsvoorstel is opnieuw aan de Tweede Kamer voorgelegd. Het onderdeel langdurigheidstoeslag is alsnog door de Tweede Kamer aangenomen, en daarmee is het thans onderdeel van de beraadslaging hier in de Eerste Kamer.

De langdurigheidstoeslag wordt door het kabinet gezien als een inkomensondersteunende maatregel binnen de gemeenten. Vanwege hun verantwoordelijkheid voor de

arbeidsmarkttoeleiding moeten gemeenten de mogelijkheid hebben om maatregelen te treffen die niet ten nadele zijn van de arbeidsmarkttoeleiding. In die zin moet er sprake zijn van evenwichtige ondersteuning, zonder dat er sprake is van vergroting van de armoedeval. Met de decentralisatie van de langdurigheidstoelage leggen wij het evenwicht in één hand, namelijk bij de gemeenten. Daarnaast heeft de praktijk geleerd dat het centraal regelen van de langdurigheidstoelage tot ongewenste starheid leidde en soms op grond van jurisprudentie moest worden gecorrigeerd, waardoor een ondoorzichtig stelsel is ontstaan.

Dan kom ik nu bij het derde wetsvoorstel, inzake de ondersteuning van huishoudens met schoolgaande kinderen.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Bij de introductie van de Wet werk en bijstand heeft de regering er heel bewust voor gekozen om de langdurigheidstoelage centraal te regelen. In de memorie van toelichting werd heel duidelijk gesteld dat mensen die langdurig moeten rondkomen van een bepaald inkomen, die aanvulling gewoon nodig hebben. Je zou kunnen zeggen dat de langdurigheidstoelage eigenlijk een onderdeel is van het inkomensbeleid. Vindt u dan ook niet dat het een regeringsverantwoordelijkheid blijft om in ieder geval een minimumnorm te garanderen, zodat mensen niet onder dat niveau kunnen zakken door gemeentelijk beleid?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik begrijp uw vraag en ik heb geprobeerd uit te leggen dat het op basis van de ervaringen juist bleek dat het centraal regelen van de langdurigheidstoelage gepaard ging met jurisprudentie, waardoor de zaak steeds moest worden gecorrigeerd.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik begrijp de behoefte om een oplossing te vinden voor de grensgevallen en dat ondersteun ik. Wij zouden echter wel kunnen zorgen voor een waarborg dat gemeenten de langdurigheidstoelage niet beneden een bepaald niveau uitkeren.

Staatssecretaris **Klijnsma**: De gemeenten moeten natuurlijk in staat worden geacht om heel minutieus per individu het juiste evenwicht in beeld te brengen tussen de evenwichtige ondersteuning van mensen op het minimumniveau en de uitsluiting van de verdere armoedeval. Ik denk dat gemeenten met dit extra instrument daartoe beter in staat zijn, dan wanneer wij dit centraal zouden blijven regelen. Daarom doen wij dit voorstel.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Ik was ervan uitgegaan dat de staatssecretaris eerst een introductie zou verzorgen. Is dat zo? Dan spaar ik mijn vragen op.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Jazeker. U hebt hierover een groot aantal vragen gesteld, dus ik kom daar graag op terug.

Voorzitter. Het derde wetsvoorstel gaat over de ondersteuning van huishoudens met

schoolgaande kinderen. Het kabinet heeft het doel van de maatschappelijke participatie van kinderen geconcretiseerd in de doelstelling, het aantal kinderen dat maatschappelijk niet meedoet wegens armoede, in deze kabinetsperiode met de helft terug te brengen. Meer kinderen moeten actief gaan participeren, bijvoorbeeld op het terrein van sport en cultuur. Met de voorgestelde aanvulling in de Wwb hebben de gemeenten een extra instrument in handen om concrete voorzieningen te leveren, die bijdragen tot het vergroten van de maatschappelijke participatie van kinderen, en hen daarmee te behoeden voor een leven in de sfeer van armoede. Tevens is dit de manier waarop de regering uitvoering geeft aan de motie-Spekman van de Tweede Kamer, waarin de regering ertoe wordt opgeroepen, gemeenten toe te staan om gerichte inkomensondersteuning te verlenen aan specifieke groepen, op zodanige wijze dat de financiële prikkel om te gaan werken gehandhaafd blijft.

Het vierde wetsvoorstel betreft de verbetering van de arbeidspositie van alleenstaande ouders. Dit beoogt de keuzemogelijkheden van alleenstaande ouders met jonge kinderen in de combinatie van arbeid en zorg te ondersteunen. Het is zaak, hen daarin met maatwerk te begeleiden, rekening houdend met hun achtergrond, opleidingsniveau en persoonlijke omstandigheden. Van de alleenstaande ouders heeft 68% geen startkwalificatie. Het is van belang, hierin verbetering te brengen, omdat een startkwalificatie een minimumeis is voor toegang tot de arbeidsmarkt. Met de voorgestelde maatregelen in dit wetsvoorstel, dat wil zeggen met op verzoek ontheffing van de arbeidsverplichting, in combinatie met de scholingsplicht, kunnen alleenstaande ouders met jonge kinderen beter beslagen ten ijs komen op de arbeidsmarkt. Samen met nieuwe maatregelen, zoals het experiment bevordering arbeidsinschakeling alleenstaande ouders en bestaande maatregelen, zoals de premie en de vrijlating van arbeidsinkomsten, biedt het hun meer keuzemogelijkheden: werk of scholen, in combinatie met de zorg voor kinderen.

Het vijfde wetsvoorstel gaat over stimulering van de arbeidsparticipatie, STAP. Hiermee wordt de Wet participatieplaatsen gewijzigd, om de kans op duurzaam werk te vergroten. De nadruk ligt op duurzaam werken. Met een startkwalificatie is de positie op de arbeidsmarkt veel beter. Daarom krijgen uitkeringsgerechtigden zonder startkwalificatie op een participatieplaats na zes maanden scholing en een opleiding aangeboden. Dit hoeft niet als dit volgens het college van B en W niet bijdraagt aan de kansen op de arbeidsmarkt. Ook vindt het kabinet het belangrijk dat de uitkeringsgerechtigde er financieel op vooruit gaat bij een langer durende inspanning. Daarom wordt geregeld dat uitkeringsgerechtigden na zes maanden op een participatieplaats, en vervolgens iedere zes maanden, recht hebben op een premie. Dit hoeft niet als iemand naar het oordeel van het college onvoldoende heeft meegewerkt. Verlenging na twee jaar mag alleen nog maar als daardoor de kans op

inschakeling in het arbeidsproces aanmerkelijk verbeterd. Tot slot wordt in het wetsvoorstel STAP geregeld dat de participatieplaats ook beschikbaar komt voor UWV-cliënten.

Er is een groep die niet met participatieplaatsen geholpen kan worden. De commissie-De Vries is gevraagd, advies uit te brengen over de afbakening tussen de WSW-doelgroep en deze groep. Wij zijn van plan om begin 2009 een kabinetsreactie op dit advies naar de Tweede Kamer te sturen.

Voorzitter. Ik wil nu graag overgaan tot de beantwoording van de vragen van de verschillende senatoren over het participatiebudget. De PvdA-fractie heeft een vraag gesteld over de openbare aanbesteding en over de beste verhouding tussen prijs en kwaliteit. Gemeenten kunnen participatievoorzieningen uitbesteden, maar zij kunnen deze ook uitvoeren in eigen beheer. Op de terreinen van re-integratie en inburgering is er al een aantal jaren sprake van marktwerking. Met het participatiebudget wordt er in twee stappen marktwerking op het terrein van educatie geïntroduceerd. Met ingang van 2010 komt de oormerking van gelden voor educatie te vervallen. Met ingang van 2011 komt ook de bestedingsverplichting bij roc's te vervallen. De staatssecretaris van OCW heeft daarover zojuist ook iets gezegd. Bij de evaluatie zal er aandacht zijn voor de effecten hiervan. Daarnaast vindt thans een evaluatie van de marktwerking bij de inburgering plaats. Er zal goed worden gekeken naar de effecten die daaruit blijken. Binnen het participatiebudget bestaat er voor gemeenten een stevige financiële prikkel tot het leveren van prestaties. Bij deze resultaatsturing gaat het ook om prestaties in de vorm van diploma's of behaalde examens bij de inburgering als een outputverdeelmaatstaf. Ik verwacht daarom niet dat gemeenten zich uitsluitend zullen laten leiden door de laagste prijs. Zij zullen wel degelijk kijken naar de beste verhouding tussen prijs en kwaliteit. Overigens is het uiteindelijk wel de verantwoordelijkheid van de gemeenten zelf om de kwaliteitscriteria te formuleren. Gemeenten weten beter dan het Rijk welke criteria in hun lokale situatie passend zijn en leiden tot de beste prestaties.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dit antwoord van de staatssecretaris zou een bevredigend antwoord geweest zijn bij de invoering van de aanbestedingsbepaling in de Wwb een aantal jaren geleden, maar intussen weten wij natuurlijk het een en ander. Op papier heeft de staatssecretaris volkomen gelijk dat gemeenten geprikkeld worden tot goede resultaten en dat ze daarom wel de beste oplossing zullen zoeken. De praktijk heeft echter uitgewezen dat dit niet zo makkelijk is. Dat komt omdat re-integratie een niet echt transparant product is. De praktijk heeft uitgewezen dat gemeenten daarmee vaak niet uit de voeten kunnen en dus in arren moede vaak zijn gaan sturen op beste prijs. Dat heb ik in mijn inbreng beoogd te zeggen. Ik bedoelde dus ook, te vragen of de staatssecretaris vindt dat de regering op dit

moment eigenlijk al moet kijken of dit inderdaad gebeurt en of er stappen moeten worden ondernomen om te bewerken dat deze gelden wel op een goede manier worden ingezet. Dan denk ik niet onmiddellijk aan centrale regulering, maar wel aan een stuk begeleiding. Daarover ging mijn vraag.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik begrijp de vraag. Gemeenten zijn natuurlijk doende om kwaliteit en prijs tezamen heel goed op het netvlies te hebben. Juist bij re-integratie is het soms lastig om de verschillende aanbieders goed met elkaar te kunnen vergelijken. Naar ik heb begrepen, is er net een onderzoek gedaan naar de wijze waarop dit is uitgewerkt. Ik ga ervan uit -- ik kijk even naar de minister -- dat de Raad voor Werk en Inkomen snel met de resultaten van het onderzoek naar buiten zal komen en dat wij op basis daarvan weer verder kunnen. Overigens ben ik zeer van plan om in mijn contacten met de lokale overheden, de wethouders Sociale Zaken in dit geval, dit punt van aandacht ook op de agenda te zetten.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Uit de laatste opmerking van de staatssecretaris begrijp ik dat ik haar antwoord niet moet lezen als "ik wil een broedende kip niet storen".

Staatssecretaris **Klijnsma**: Dat klopt. Ik vind echt dat dit steeds verder vervolmaakt zou moeten worden. Dat weten de gemeenten ook.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): U vindt dus ook dat de regering daar een zekere verantwoordelijkheid in of bemoeienis mee zou behoren te hebben?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Natuurlijk zullen wij altijd interactie hebben met de lokale overheden. Als lokale overheden, bijvoorbeeld bij monde van de VNG of van Divosa, aan de regering zouden vragen om ondersteuning op dat punt, zullen wij die zeker geven.

Voorzitter. De controle op deze hele materie behoeft geen krans. Deze ligt natuurlijk primair binnen de lokale democratie.

Ik kom op de vragen van de fracties van de VVD en de PvdA over de overschotten die aan de orde zijn. In het wetsvoorstel is opgenomen dat niet bestede gelden worden teruggevorderd door het Rijk. Bij de vaststelling van het bedrag dat terugvloeit naar het Rijk vanwege onderuitputting van middelen wordt rekening gehouden met het feit dat niet alle lopende verplichtingen in het begrotingsjaar leiden tot kosten. Gemeenten wordt daarom, net zoals nu het geval is bij het werkdeel van de Wwb, de mogelijkheid geboden om een bepaald gemaximeerd bedrag van het budget te reserveren in een begrotingsvoorziening voor volgende begrotingsjaren, een soort bestemmingsreserve. Het kabinet is voornemens om bij een algemene maatregel van bestuur, het Besluit participatiebudget, de omvang van de reserveringsregeling te bepalen op 60% van het voor dat jaar toegekende participatiebudget. Dat leidt in absolute bedragen tot ongeveer hetzelfde

bedrag dat maximaal mag worden gereserveerd als thans mogelijk is bij het Wwb-werkdeel. Overschotten kunnen op deze manier ook in de toekomst alleen worden besteed aan datgene waarvoor ze zijn bedoeld binnen de bestaande bestedingsregels. Onrechtmatig bestede gelden worden teruggevorderd door het Rijk.

Door middel van de sturing op resultaat via financiële prikkels is geborgd dat kwaliteit wordt geboden voor het publieke geld. Daarnaast wordt gestuurd op resultaat door de macroambities die zijn geformuleerd. Deels zijn hierover al met gemeenten afspraken gemaakt. Desgewenst kunnen aanvullende afspraken met gemeenten worden gemaakt over ambities. De financiële consequenties worden evenwel binnen de verdeling van budget vormgegeven, dus niet met additionele middelen.

Ook over de objectieve verdeling zijn vragen gesteld. De regering hecht aan de gekozen sturing op prestaties. Deze zijn inmiddels geformuleerd. Een meer objectieve verdeling is niet aan de orde, omdat dit ten koste gaat van de benodigde sturing. De outputverdeelmaatstaven vormen een essentieel onderdeel van het wetsvoorstel om gemeenten te sturen op het leveren van prestaties.

Ik kom als vanzelf bij de vragen over de outputverdeelmaatstaven, gesteld door de fracties van de Partij van de Arbeid, de ChristenUnie en het CDA. Het lid van de PvdA-fractie stelt dat de schotten voor de verantwoording recht overeind blijven. Dat berust toch echt op een misverstand, denk ik, want gemeenten ontvangen straks één budget en leggen over dat ene budget één verantwoording af aan het Rijk. Vergeleken met de huidige drie verantwoordingen, met ieder hun eigen verantwoordingssystematiek, betekent dat een aanzienlijke vermindering van administratieve lasten voor gemeenten. Het klopt dat voor de outputverdeelmaatstaven informatie moet worden aangeleverd via de systematiek van Single information Single audit (SiSa). Daarbij gaat het om zeven indicatoren voor het hele participatiebudget. Nu zijn het bij de inburgering vijftien indicatoren. Die worden dus teruggebracht tot drie. Ook hierbij is sprake van een verlichting van lasten.

Bij de outputverdeling is niet alleen aandacht voor de eindoutput in de vorm van diploma's, maar ook voor het proces van totstandkoming van deze resultaten, de benodigde trajecten. Bij de evaluatie en de tussenevaluatie wordt gekeken naar de effectiviteit van het wetsvoorstel. De werking van de outputverdeelmaatstaven zal daarbij ook de aandacht hebben. De regering is bereid om te zijner tijd te bekijken of een andere, bijvoorbeeld meer geïntegreerde, benadering van de outputverdeelmaatstaven mogelijk is. Daarbij kan ook gekeken worden naar de participatieladder. Dit is bespreekbaar als dit aansluit bij de doelstellingen in prestaties waarop de regering wil sturen, en als er voldoende draagvlak bij gemeenten is. Wij moeten ook constateren dat er vooralsnog geen alternatief werkzaam instrument aanwezig is buiten

de in het Besluit participatiebudget geformuleerde outputverdeelmaatstaven. Er liggen nu duidelijke outputverdeelmaatstaven vast, met een duidelijke ingangsdatum. Het zou niet verstandig zijn om hierover nu onzekerheid te introduceren. Ik wil dan ook niet de indruk wekken dat de verwachting reëel is dat op heel korte termijn dit soort zaken kan veranderen.

Ik kom op een vraag van de VVD-fractie over de sturingskwestie. Mevrouw Swenker vroeg hierover het een en ander. Er zijn heel heldere macroambities geformuleerd. Het participatiebudget maakt gebruik van sturing op outputverdeelmaatstaven en van de prikkel op het budget voor bijstandsuitkeringen van de Wwb. Bij de prikkel in de Wwb hebben gemeenten er financieel baat bij om mensen uit de uitkering te helpen. Voor de educatie gaat het om de volgende verdeelmaatstaven: aantal cursussen basisvaardigheden, aantal vavotrajecten, aantal behaalde vavodiploma's en aantal behaalde certificaten staatsexamen NT2 I of II. Voor de inburgering (verdeelsleutel 2) zullen de volgende outputverdeelmaatstaven worden opgenomen in de verdeelsleutel: aantal inburgeringsvoorzieningen, aantal duale inburgeringsvoorzieningen of taalkennisvoorzieningen en aantal behaalde inburgeringsexamens of staatsexamens NT2. Voor individuele gemeenten zijn er dus financiële consequenties als zij minder goed presteren. Wanneer de prestaties op macroniveau op één terrein achterblijven, zal in eerste instantie het gesprek met de gemeenten worden aangegaan over oorzaken en mogelijke oplossingen.

De VVD-fractie stelde eveneens een vraag over het bestuursakkoord. Er is een afspraak om 75.000 mensen uit de bijstand te halen. Deze afspraak is zo gemaakt, dat het gaat om 30.000 extra mensen ten opzichte van de conjuncturele verwachting van 45.000 mensen. Of deze extra ambitie wordt gehaald, is bij een veranderende conjunctuur zichtbaar te maken. De minister is hierop ook ingegaan. Het budget voor uitkeringen is meerjarig vastgezet op het conjunctuurpad. De winst als gevolg van het halen van de extra ambitie is op die manier voor gemeenten. Wordt de ambitie niet gehaald, dan merken gemeenten dit in hun portemonnee doordat zij hogere uitgaven hebben dan wanneer zij de ambitie wel halen, terwijl het budget ongewijzigd blijft. Het effect van conjunctuur wordt in principe wel verwerkt in de budgetten. Vanwege de wens van stabiliteit is wel een bandbreedte afgesproken waarbinnen niet wordt gecorrigeerd. De bandbreedte is bepaald op 12.500 extra of minder bijstandhuishoudens als gevolg van de conjunctuur.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Het gaat over 75.000 mensen. De staatssecretaris zegt eigenlijk dat als 12.500 huishoudens extra in de bijstand komen, dit geen invloed heeft. Is dat het inclusief-exclusieffected over deze hele periode?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Er zit een bandbreedte in, inderdaad. Dit is in het bestuursakkoord afgesproken.

De GroenLinksfractie heeft gevraagd of er wel voldoende macrobudget is. Op het re-integratiebudget bestaat thans een incidenteel overschot van circa 800 mln. Het totale macrobudget is ook met de bezuinigingen op het re-integratiebudget uit het coalitieakkoord nog voldoende.

De GroenLinksfractie heeft verder gevraagd hoeveel middelen er zijn voor de implementatie en voor het opzetten van een integraal klantvolgsysteem. Gemeenten ontvangen budget voor uitvoeringskosten in de algemene uitkering van het Gemeentefonds. Vanuit het inburgeringsbudget wordt voor deze uitvoering hieraan structureel circa 50 mln. toegevoegd. Het Wetsvoorstel participatiebudget biedt gemeenten vooral ruimte en nauwelijks nieuwe verplichtingen. Gemeenten kunnen zelf natuurlijk ook bepalen hoe zij de middelen inzetten. Invoering van het participatiebudget vereist geen integraal klantvolgsysteem. Er is geen reden voor een budget voor implementatie. Dit is ook geen onderwerp van gesprek geweest in het overleg met de VNG.

De staatssecretaris van Onderwijs zei al dat ook een aantal vragen is gesteld die de portefeuille van de minister voor WWI aangaan. Daarop wil ik graag ingaan. De VVD-fractie heeft gevraagd of inburgeringsmiddelen worden teruggevorderd als zij niet zijn besteed. Inburgeringsmiddelen die onder de Wet inburgering zijn verstrekt aan gemeenten en waarvoor niet de afgesproken prestaties zijn geleverd, kunnen thans worden teruggevorderd. Het gaat dan om de middelen die in 2007 en 2008 en voor de G31 ook in 2009 zijn verstrekt op grond van de Wet inburgering. In de toekomst, als het Wetsvoorstel participatiebudget in werking is getreden, zal geen terugvordering plaats kunnen vinden, mits de middelen rechtmatig zijn besteed. Het macrobudget zal op basis van de relatieve prestaties tussen gemeenten verdeeld worden. Als er over het geheel niet zou worden gepresteerd door gemeenten, kan de begrotingswetgever overwegen om het macrobudget bij te stellen. Dat is natuurlijk in zijn algemeenheid het geval.

De VVD-fractie heeft ook een vraag gesteld over de roc's. Mevrouw Swenker ging zojuist al naar de interruptiemicrofoon op dat punt. De Tweede Kamer heeft begin oktober een motie aangenomen, waarin wordt uitgesproken dat alle gemeenten een derde van de financiële problematiek bij de aanbieder voor hun rekening moeten nemen. De Kamer heeft de regering verzocht, deze gemeenten aan hun bestuurlijke medeverantwoordelijkheid te houden en zo nodig in te grijpen. De bedoeling is dat gemeenten, taalaanbieders en het Rijk ieder een derde deel van het financiële verlies voor hun rekening nemen. Gemeenten hebben tot 15 januari 2009 de tijd om afspraken te maken met de aanbieders voor het gemeentelijke deel. Als gemeenten daartoe onverhoopt niet bereid zijn, overweegt de minister een korting toe te passen op de middelen die zij in 2009 van het Rijk ontvangen ten behoeve van inburgering.

De fractie van GroenLinks heeft ook een vraag gesteld over de voorbereidingsgemeenten.

De verschillende voorbereidingsgemeenten zijn inderdaad begonnen met het formuleren van een integrale visie op participatie. Daarnaast is door Regioplan in samenwerking met een twaalfstal van deze gemeenten een zogenaamde participatieladder ontwikkeld. In een pilot zal worden getest of en op welke wijze zo'n participatieladder behulpzaam kan zijn bij het ondersteunen en monitoren van het lokale participatiebeleid. Vooralsnog is de participatieladder geen instrument ten behoeve van de verantwoording of de verdeling van toekomstige middelen.

Ik ben gekomen bij de beantwoording van de vragen over het tweede wetsvoorstel. Voordat ik inga op deze vragen, beantwoord ik de vraag die mede betrekking heeft op het Wetsvoorstel verbetering arbeidsmarktpositie alleenstaande ouders. Mevrouw Westerveld en mevrouw Elzinga hebben hierover vragen gesteld. Zij willen natuurlijk een meer principiële uiteenzetting over de vraag op welk moment er aanleiding zou bestaan om de decentralisatiegedachte uit de Wwb te halen. De Kamer zal zich kunnen voorstellen dat deze gedachte niet bestaat, hoewel mevrouw Westerveld heel duidelijk heeft aangegeven dat er een tegengestelde beweging aan de orde zou kunnen zijn bij de wetsvoorstellen over de langdurigheidstoeslag en over de alleenstaande ouders. De heer Elzinga heeft hierover ook een vraag gesteld. Ik zei volgens mij eerder "mevrouw Elzinga". Neem mij niet kwalijk. Je zou kunnen zeggen dat je niet zozeer moet praten over een schaarbeweging, zoals mevrouw Westerveld heeft gedaan, als wel over twee kanten van één medaille. Deze medaille is de optimale werking van de Wet werk en bijstand. Daarvoor is een mix van maatregelen. De ene keer is centralisatie geboden en de andere keer decentralisatie. Gezien de dynamiek van de context van de Wwb zijn er voor de keuze tussen centralisatie en decentralisatie geen absolute regels te geven. Net als bij de Wwb zelf, gaat het ook hierbij om maatwerk. Het maatwerk dat de regering voor ogen staat bij het wetsvoorstel over de alleenstaande ouders betreft het beschermingselement in combinatie met individualisering. Daarbij past een gecentraliseerde regeling, aldus de regering. Bij het wetsvoorstel over de langdurigheidstoeslag betreft het de algemene uitgangspunten van de Wwb, in combinatie met op de lokale situatie toegesneden beleidsvoering, waarmee armoedebelief en re-integratiebeleid het meest zijn gediend. Daarbij past een gedecentraliseerde regeling. Maatwerk door gemeenten vraagt om maatwerk door de rijksoverheid. Daarom wil de regering zowel de mogelijkheid open houden om te centraliseren als de mogelijkheid om te decentraliseren.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Ik had mij voorgenomen om het de staatssecretaris vandaag niet moeilijk te maken. Dat ga ik dus ook niet doen. Ik wil echter een ander voorstel doen. Ik ben niet zo kapot van de twee kanten van de medaille. Ik ben eigenlijk bang dat als wij op deze weg doorgaan met de Wet werk en bijstand, het geheel toch weer heel onhelder wordt ten aanzien van de

vraag wat onder de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid gaat vallen en wat onder die van de gemeente. Ik zat op mijn handen toen mevrouw Strik de staatssecretaris interrompeerde over de langdurigheidstoeslag. Bij de totstandkoming van de Wet werk en bijstand is uitgebreid gesproken over het feit dat daarin een heel duidelijke minimumbehoefte-regeling zit en dat minimumbehoeftebeleid bij het Rijk en niet bij de gemeenten hoort. Wij behandelen dit soort thema's elke keer hapsnap per wet. De staatssecretaris zal daarover straks allerlei vragen van Kamerleden beantwoorden. Zou het niet beter zijn als daarover eens een wat doortimmerder notitie over wordt afgescheiden? Ik deel niet helemaal met de staatssecretaris dat het niet mogelijk is om een visie te ontwikkelen. Er zijn nu twee cases, waardoor het mogelijk is om die visie wel te ontwikkelen. Dat wilde ik haar toch meegeven.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Een van de meest pregnante onderdelen binnen de Wwb is de vraag wat doe je waar in de uitvoering en wat doe je waar in de regelgeving. De geschiedenis van de Wwb geeft dat heel goed weer. Dat zal de Wwb in de komende jaren en misschien wel in de komende decennia steeds opnieuw in zich dragen. Steeds wanneer je een nieuw instrumentarium ontwikkelt voor re-integratie of armoedebelaid, moet je afwegen welke beleidsvrijheid je op welke bestuurslaag neerlegt. In die context heeft mevrouw Westerveld een punt als zij zegt dat wij op basis van de wetsgeschiedenis de actuele stand van zaken helder zouden moeten maken. Zaken staan niet stil. Ik geloof dat wij geen verschil van mening hebben over hoe je in de context van de gedecentraliseerde eenheidsstaat, ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid, beleid maakt en uitvoert. Het kan best een goed idee zijn -- ik zeg het voorzichtig, want ik ben nog maar net begonnen -- om op basis van de geschiedenis van de Wwb te onderzoeken waar wij staan en wat dat betekent voor de bevoegdheden van de verschillende bestuurslagen.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Daar hoort wat mij betreft bij dat gemeenten voor activering en prikkeling over een uitgebreid sanctie-instrumentarium in de wet beschikken. De mogelijkheden om mensen te prikkelen om te gaan werken, zijn er. De ratio om de toeslag, die bedoeld is voor mensen die langdurig op het minimumniveau leven, daarvoor in te zetten, is mijn fractie nog niet helemaal duidelijk.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik heb geprobeerd om dat te verhelderen. Ook de toeslag kan in de context van maatwerk als instrument worden ingezet.

Voorzitter. Mevrouw Westerveld is ingegaan op de intergemeentelijke rechtsgelijkheid en de rol die de rijksoverheid en de rechter daarbij spelen. Zij legt een verband met het rechtelijke toetsingsrecht aan artikel 1 van de Grondwet. Dit belangrijke onderwerp is eerder aan de orde geweest toen de Kamer het wetsvoorstel voor de

Wet werk en bijstand behandelde. Zoals mevrouw Westerveld aangeeft, heeft mijn ambtsvoorganger toen toegezegd dat hij de vinger aan de pols zou houden van de gemeentelijke maatregelverordeningen. In antwoord op de vraag van mevrouw Westerveld wat daarvan terecht is gekomen, kan ik meedelen dat mijn ambtsvoorganger bij brief van 25 november 2005 het onderzoek Wwb: Verordeningen Geordend naar de Kamer heeft gezonden. Uit dit onderzoek blijkt dat gemeenten gebruik hebben gemaakt van de door de Wwb geboden beleidsvrijheid en dat hierdoor gemeentelijk maatwerk geboden kan worden.

Terecht vraagt mevrouw Westerveld aandacht voor de zorg van de rijksoverheid als gemeenten te veel uit de pas gaan lopen op het punt van inkomensbescherming. Daar hebben wij zojuist al over gesproken. Aan die zorg voor de eenheid in de verscheidenheid geeft de rijksoverheid invulling door het stellen van wettelijke en financiële kaders. Bij de langdurigheidstoeslag betekent dit concreet dat er een wettelijk recht komt op de toeslag en dat de voorwaarden die de gemeente kan hanteren bij de uitwerking van het recht, limitatief in de wet zijn bepaald. De gemeentelijke invulling daarvan dient met het oog op de rechtszekerheid in de verordening te worden vastgelegd.

De bandbreedte waarbinnen gemeenten de voorwaarden kunnen invullen, is door de regering zodanig vormgegeven dat gemeenten daarmee recht kunnen doen aan de belangen van hun burgers bij zowel inkomensbescherming als bij arbeidsinschakeling. Dat de bandbreedte tot enige feitelijke ongelijkheid in inkomensbescherming kan leiden, is een bewust aanvaard en toelaatbaar gevolg van de keuze voor decentralisatie van bevoegdheden. Het biedt mogelijkheden tot maatwerk.

Daarbij is het van belang dat het gemeentelijke beleid naast zijn oorsprong in de wettelijke kaders van de Wwb zijn legitimatie vindt in het lokale democratische bestel. Het is aan de rechter om de gemeentelijke invulling van de kaders te toetsen, ook in individuele gevallen. Toetsstenen daarbij kunnen zijn de letter en de geest van de wet, internationale verdragen en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Terecht wijst mevrouw Westerveld erop dat de Wwb niet aan de Grondwet getoetst kan worden. Echter, toetsing van de Wwb is wel mogelijk aan internationale verdragen waarin soortgelijke bepalingen voorkomen als in de Grondwet. Er kan geen sprake zijn van het via de achterdeur binnenhalen van de rechtelijke toetsing op sociale zekerheid, nu dit ook kan via de voordeur in de vorm van internationale verdragen. Met mevrouw Westerveld wil ik graag weten hoe de context die ik heb aangegeven, uitwerkt bij de gedecentraliseerde langdurigheidstoeslag. Daarom wil ik dit aspect betrekken bij de evaluatie van de langdurigheidstoeslag die de Inspectie Werk en Inkomen een jaar na invoering van dit wetsvoorstel zal uitvoeren.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Misschien kan daarbij ook het juridische probleem worden betrokken waar ik zelf niet zo goed uit kom. Bij de schriftelijke voorbereiding stond in de beantwoording dat de rechter kan toetsen aan de rechtsgelijkheid. Bij mij kwam toen de vraag op waar de rechter dan mee moet vergelijken. Dat is in dit geval heel ingewikkeld. Ik leg nog even uit wat ik bedoelde met mijn opmerking over de achterdeur. Hoewel de rechter natuurlijk kan toetsen aan internationale verdragen, weten wij dat dit niet zo vaak zal gebeuren. Juist door zaken te delegeren naar het lagere bestuur, krijgen wij te maken met lagere wetgeving. Die kan weer wel aan de Grondwet worden getoetst. Dat vergroot de mogelijkheden van het rechtelijk toetsingsrecht.

Staatssecretaris **Klijnsma**: U hebt ons ook verder aan het denken gezet. Ik denk dat het een heel goed idee is om het bij de evaluatie te betrekken, zodat wij meer inzicht hebben in hoe het in het eerste jaar uitwerkt.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Ik neem aan dat de Kamer daarover wordt bericht?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Dat spreekt voor zichzelf.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik denk dat het voor de beoordeling door de rechter heel belangrijk is om te weten of de langdurigheidstoelage moet worden gezien als onderdeel van de noodzakelijke middelen van bestaan of dat het inderdaad onder de beleidsvrijheid van de gemeente valt om deze al dan niet toe te kennen. Bij de invoering van de Wwb is erkend dat de toeslag een noodzakelijke aanvulling is als iemand een bepaalde periode afhankelijk is van de Wwb. Kan ik ervan uitgaan dat de regering dat standpunt niet heeft gewijzigd?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik zal dat nagaan en er in tweede termijn op terugkomen.

Voorzitter. Mevrouw Lagerwerf heeft een vraag gesteld over het aantal kinderen dat om redenen van armoede maatschappelijk niet meedoet. Op 20 september 2007 heeft de Tweede Kamer de motie-Van Geel aangenomen. Deze motie ging onder andere over het aanwenden van middelen ter bestrijding van armoede onder kinderen. In dat kader heeft de Tweede Kamerfractie van de PvdA een plan aan het kabinet aangeboden waarin concrete acties zijn geformuleerd. In dat plan staat dat het streven is om gemeenten zo te stimuleren dat het aantal kinderen dat maatschappelijk niet meedoet om redenen van armoede, deze kabinetsperiode met de helft afneemt. Mijn voorganger heeft dit streven onderschreven en heeft dat in december 2007 aan de Tweede Kamer gemeld. Uiteraard onderschrijf ik dit streven ook.

De resultaten van de nulmeting die het Sociaal en Cultureel Planbureau momenteel uitvoert, zijn begin 2009 bekend. Het gaat daarbij om de nulsituatie van begin 2008. Eind 2010 voert

het SCP wederom een onderzoek uit, waarbij de situatie in 2010 in kaart wordt gebracht.

Ook mevrouw Goyert heeft een vraag gesteld over de nulmeting. De IWI zal een jaar na inwerkingtreding van de gedecentraliseerde langdurigheidstoelage onderzoek doen naar de wijze waarop de toeslag in de praktijk wordt vormgegeven wat betreft de doelgroep, de duur van de periode met een laag inkomen en de hoogte van de toeslag. Dat is de evaluatie waar ik zojuist al aan refereerde. Als het wetsvoorstel door de Kamer wordt aangenomen, gaat het per 1 januari aanstaande in. Dat is in feite het startmoment van een voor gemeenten nieuwe situatie. Een nulmeting is daarbij overbodig, want eigenlijk is 1 januari het nulmoment.

De CDA-fractie heeft ook gevraagd of ik bekend ben met het rapport Weg uit de armoede, van de gemeente Amsterdam. Voor zover mij bekend, is dit het rapport dat specifiek over de armoedeproblematiek in Amsterdam gaat. Dat rapport is nog niet naar het ministerie van SZW gezonden dus ik heb formeel nog geen kennis van de inhoud kunnen nemen.

Mevrouw Strik van de GroenLinksfractie heeft gevraagd waarom wij er niet voor hebben gekozen om een minimumnorm voor de langdurigheidstoelage vast te leggen. Het antwoord daarop luidt dat het wetsvoorstel de gemeenten de opdracht geeft om in een verordening zelf te bepalen hoe hoog de langdurigheidstoelage is en hoe de begrippen "langdurig" en "laag inkomen" worden ingevuld. Het wettelijk voorschrijven van de hoogte van de langdurigheidstoelage en het centraal invullen van het begrip "langdurig" is strijdig met het in het wetsvoorstel gekozen uitgangspunt dat de langdurigheidstoelage wordt gedecentraliseerd en daarmee zoveel mogelijk een gemeentelijke verantwoordelijkheid wordt. Goed, dat hebben wij net aan de orde gehad.

Ik kom bij het derde wetsvoorstel. Het is wel een mer à boire. Ik probeer zo snel mogelijk alle vragen beantwoord te krijgen. Het derde wetsvoorstel behelst de alleenstaande ouders. Daarover heeft de PvdA-fractie gevraagd of de gemeente altijd scholing moet aanbieden. De scholing moet altijd bijdragen aan een betere toegang tot de arbeidsmarkt. Als de gemeente van mening is dat scholing of opleiding hieraan niet bijdraagt of daartoe niet nuttig is, hoeft zij die scholing niet aan te bieden. Gemeenten hoeven daarnaast geen scholing aan te bieden indien zij van mening zijn dat scholing de krachten of bekwaamheden van de alleenstaande ouder te boven gaat. In deze gevallen blijft uiteraard wel de re-integratieverplichting voor de alleenstaande ouder gelden. Gemeenten bezien in dat geval welke andere re-integratievoorzieningen worden aangeboden om de kwalificaties te behouden of zo mogelijk te verbeteren. Na de ontheffingsperiode kunnen ook deze alleenstaande ouders dan toetreden tot de arbeidsmarkt.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Deze vraag van mij was ingegeven door de tekst van het wetsvoorstel. In lid 8 van artikel 9a zie ik maar één mogelijkheid

voor de gemeente om geen voorzieningen aan te bieden. Dat is de tweede grond die de staatssecretaris noemt, namelijk dat naar het oordeel van het college de scholing of opleiding de krachten te boven gaat. Ik kom nergens tegen dat het college het niet hoeft te doen als het dit zelf niet nodig vindt. Er staat ook niet "kan invullen", maar "vult in". Dat was mijn verwarring en daar kwam mijn vraag vandaan.

Staatssecretaris **Klijnsma**: De filosofie achter dit wetsvoorstel is inderdaad dat alleenstaande ouders onderwijs krijgen aangeboden om de startkwalificatie op peil te brengen. Als gemeenten echt van mening zijn dat voor een alleenstaande ouder -- ook dat is natuurlijk zeer maatwerk -- scholing een heel moeizame aangelegenheid is dan hoeft een gemeente dit niet te doen. Maar een gemeente is altijd gehouden om zo'n alleenstaande ouder zoveel mogelijk te equiperen om na die vijf of zes jaar de re-integratie ter hand te nemen.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dat dit een heel moeizame aangelegenheid is, begrijp ik. Dat zit eigenlijk in de tweede grond. Ik denk echter aan het geval waarin iemand bij de gemeente komt die perfect in staat is om scholing te volgen, maar waarbij de consultant het niet zo nodig vindt. Dat is een voorbeeld dat ik heb gegeven. Die alleenstaande ouder zegt zelf ook na die vijf jaar: ik heb die scholing niet nodig, ik kan toch wel aan de slag. Maar die persoon heeft nog geen startkwalificatie. Dan mag de gemeente toch niet zeggen: u krijgt het niet?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Nee, dan moet de gemeente echt zeggen: actie. Die startkwalificatie is leading. Dat is heel helder. Dan moet er onderwijs worden aangeboden.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): In lid 9 wordt gesproken over iemand die wel een startkwalificatie heeft. Dat is het amendement-Spekman. Daarin wordt gesproken over een mbo-opleiding. Daarin zie ik ook geen beleidsvrijheid voor de gemeente.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Nee, tot mbo-4 in ieder geval niet.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dit moet worden aangeboden?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Zo is het. Mevrouw Westerveld vroeg verder uitleg over het feit dat het Rijk bepaalt hoe wij dit moeten doen voor de alleenstaande ouders en of dit betekent dat het Rijk opdraait voor de extra kosten. Het antwoord daarop is "ja". De gevolgen van dit wetsvoorstel zijn integraal verwerkt in het macrobudget Wwb-inkomensdeel. Aan dit macrobudget wordt als gevolg van dit wetsvoorstel structureel 15 mln. toegevoegd.

De fracties van de PvdA en de SP hebben een vraag gesteld over het feit dat de regering de gemeenten op dit punt niet zou vertrouwen en daarom die recentralisatie belangrijk vindt. Je zou

kunnen zeggen dat in dit wetsvoorstel sprake is van een paradigmawisseling. Anders dan in de huidige situatie, waarin de gemeente bepaalt op welke wijze arbeid en zorg dienen te worden gecombineerd, legt het wetsvoorstel dit bij de alleenstaande ouder zelf neer. Hij of zij bepaalt of hij of zij in combinatie met zorg voor de kinderen wil gaan werken of naar school wil gaan om een betere arbeidsmarktpositie te behalen. Gezien de kwetsbare arbeidsmarktbeschikbaarheid wenst de regering deze keuze met het onderhavige wetsvoorstel te beschermen. De gemeenten beschikken daarmee naar mijn mening niet over minder mogelijkheden om de alleenstaande ouders met jonge kinderen te activeren, maar zij kunnen anders investeren in de mogelijkheden van deze alleenstaande ouders. Er wordt met dit wetsvoorstel weliswaar afgeweken van de systematiek van de Wwb, maar het gaat om een, in de ogen van de regering, beperkte en gerechtvaardigde afwijking die per saldo in samenhang met andere maatregelen de arbeidsmarktpositie en de re-integratie van alleenstaande ouders met jonge kinderen ten goede kan komen.

De ChristenUniefractie heeft een vraag gesteld over de kosten. De kosten voor scholing worden met dit wetsvoorstel niet gemaximaliseerd. De gemeente beoordeelt of in het individuele geval een bepaalde opleiding noodzakelijk is om de toegang tot de arbeidsmarkt te bevorderen. Als het antwoord daarop "ja" is, zal een dergelijke opleiding niet worden afgewezen vanwege het kostenaspect. Er is gevraagd of een studie op hbo- of wo-niveau kan worden gevolgd.

Mevrouw **Lagerwerf-Vergunst** (ChristenUnie): Misschien ben ik te snel, want de staatssecretaris moet de volgende vraag nog beantwoorden. Ik bleef even haken bij het woord "noodzakelijk". Wanneer acht een gemeente het noodzakelijk dat iemand een bepaalde opleiding volgt om tot de arbeidsmarkt toe te treden? Als iemand in potentie de kwaliteit heeft om een hbo-opleiding of een universitaire opleiding te volgen, kan dit ook gevolgen hebben voor de re-integratie in de zin dat hij straks makkelijker in de positie verkeert om parttime te werken omdat er een hoger loon tegenover staat. Kan de gemeente dan zeggen: wij vinden dat niet noodzakelijk want met een lagere opleiding kunt u ook toetreden. Dan doe je echter tekort aan de kwalificaties van mensen. Daarop is mijn vraag gericht, maar misschien wilde de staatssecretaris deze al gaan beantwoorden.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Inderdaad, u was net iets sneller. Een studie op hbo- of wo-niveau kan worden gevolgd als de gemeente van mening is dat dit gezien de vraag op de regionale arbeidsmarkt, dus echt in de buurt, bijdraagt aan de toegang tot die arbeidsmarkt. Het realiseren van betere kwalificaties is geen doel op zich. Het is een middel dat leidt tot een betere inschakeling in het arbeidsproces. Dat is wat mevrouw Lagerwerf ook zegt. Of dit in een individuele situatie het geval is, wordt door het college aan de hand van de individuele omstandigheden via maatwerk

beoordeeld. Iemand kan dus wel degelijk een hbo-opleiding gaan volgen als dit voor die specifieke man of vrouw essentieel is in de context van de regionale arbeidsmarkt.

In hoeverre is de scholingsplicht vrijblijvend, vroeg de ChristenUniefractie ook. De scholingsplicht is niet vrijblijvend. De ontheffing van de arbeidsverplichting is onlosmakelijk gekoppeld aan de scholingsplicht. Het niet naar school willen gaan of het niet accepteren van een andere re-integratievoorziening betekent dat de ontheffing niet wordt verleend of wordt opgeschort. Ook het niet of niet volledig nakomen van de verplichtingen met betrekking tot de scholing of re-integratie, kan worden gesanctioneerd met een verlaging van de uitkering.

De **voorzitter**: Mevrouw Lagerwerf, er is één interruptie per persoon toegestaan want ik moet ook op de klok letten.

**

Mevrouw **Lagerwerf-Vergunst** (ChristenUnie): Deze vraag was als volgt ingegeven. Ik heb gesproken met iemand die les geeft aan alleenstaande moeders die in het kader van het behoud van de uitkering verplicht zijn naar school te gaan. Die gaan dan wel naar school, maar de motivatie is vaak zo gering dat zij in zo'n klaslokaal hangen en niets doen. Vandaar de vraag die ik daarover heb gesteld. Iemand komt wel en voldoet dus formeel aan de eis, maar de motivatie is gering. De gemeente hoort dit van de school. Er worden ook geen certificaten behaald. Kan dat ook gevolgen hebben voor de uitkering? Het gaat heel concreet om die dingen, die wat moeilijker meetbaar zijn, maar waar de gemeente wel achter kan komen.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Via de begeleiding van de desbetreffende alleenstaande ouder kun je daar inderdaad achter komen. Dan zul je een zeer stevig gesprek moeten hebben op basis waarvan je conclusies zult moeten trekken. Maar ook dat is maatwerk dat alleen op gemeentelijk niveau kan geschieden.

Mevrouw **Lagerwerf-Vergunst** (ChristenUnie): Als ik het goed begrijp, is die mogelijkheid er wel?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Jazeker, voor individuele gemeenten.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Ik blijf nog even bij het woord "plicht". Het valt mij op dat wij bij plichten in de bijstand bijna altijd denken aan de werkzoekende. Ik heb niet voor niks aan de staatssecretaris gevraagd of de gemeente moet aanbieden. Het antwoord daarop is ja, dus dat is ook een plicht. Mijn vervolgvraag is: als de gemeente dat niet doet, maar de alleenstaande ouder daarop niet acteert, zijn er dan consequenties aan verbonden? Waar moet ik dan aan denken?

Staatssecretaris **Klijnsma**: De gemeente dient het gewoon te doen. Voor iedere alleenstaande ouder die een voorziening krijgt van de gemeente, is dit onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Er dient per ouder echt een plan op te worden getrokken.

De volgende vraag is van de VVD-fractie en gaat over de arbeidsverplichting en de ontheffing daarvan. Met het onderhavige wetsvoorstel wordt niet een nieuwe verplichting voor de alleenstaande ouder of een nieuwe re-integratievoorziening geïntroduceerd. Op grond van de huidige Wwb heeft de alleenstaande ouder de verplichting gebruik te maken van door het college aangeboden re-integratievoorzieningen en kan het college ook nu scholing als re-integratievoorziening inzetten. Er wordt wel een nieuw element geïntroduceerd, namelijk dat de gemeente bij voorrang de re-integratieplicht voor alleenstaande ouders zonder startkwalificatie die om ontheffing van de arbeidsverplichting hebben verzocht, ten minste dient in te vullen met scholing of opleiding. Zo kun je makkelijker op de arbeidsmarkt terecht; wij hebben er al behoorlijk wat over gezegd. Dat kan tot maximaal mbo-4-niveau.

Mevrouw **Swenker** (VVD): De grote verwarring van de VVD-fractie was dat deze wet niets nieuws regelt, niets anders dan wat al in de Wwb mogelijk is. Ik heb het een nieuw soort wet duplex genoemd; volgens mij bestaat dat niet. Waarom is dit wetsvoorstel überhaupt nodig? Waarom moeten alle mogelijkheden, alle rechten en plichten die er al zijn in de Wwb, opnieuw geregeld worden?

Staatssecretaris **Klijnsma**: U begrijpt dat ik alle stukken enorm heb doorgeploegd. Ik heb daaruit gelezen dat twee zaken essentieel zijn bij dit wetsvoorstel. De ene is de keuzemogelijkheid voor de ouder in kwestie: ga ik wel of ga ik niet werken? Dat is echt nieuw, want die ouder maakt zelf die keuze. De andere is de verplichting van de gemeente om ervoor te zorgen dat die startkwalificatie echt aan de orde kan zijn aan het eind van de periode dat die alleenstaande ouder het kind heeft opgevoed.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Dat is volgens mij allemaal ingebed in de Wwb. Ook dan kan het college zeggen: wij geven voorrang aan mensen die nog geen startkwalificatie hebben. Daar heb je naar de mening van de VVD-fractie geen nieuw wetsvoorstel voor nodig.

Staatssecretaris **Klijnsma**: U hebt in die zin gelijk dat het nu allemaal kan. Maar als u deze wet zou aannemen, zit er een verplichting op. Dan moet het ook. Dat is het verschil.

Kun je dat recht op scholing afdwingen, zo vraagt de fractie van GroenLinks. Ik denk dat ik daarop genoegzaam ben ingegaan.

De fractie van GroenLinks heeft gevraagd naar de evaluatie. In de Tweede Kamer is toegezegd dat binnen vier jaar na inwerkingtreding van deze wet aan het parlement een verslag zal worden gestuurd over de doeltreffendheid en de effecten van de voorgestelde maatregelen in het

onderhavige wetsvoorstel. Voor zover beschikbaar wordt daarbij cijfermatig gerapporteerd over startkwalificaties, ontheffingen, scholings- en re-integratietrajecten en duurzame uitstroom uit de bijstand.

De fractie van GroenLinks heeft ook gevraagd naar het experiment. De regering wil graag de mogelijkheden onderzoeken om de Wwb met betrekking tot de arbeidsinschakeling van alleenstaande ouders met kinderen in de leeftijd tot 12 jaar doeltreffender uit te voeren met als einddoel volledige uitstroom uit de bijstand. Bij het experiment gaat het om een aantal nieuwe maatregelen, al dan niet in combinatie, waarvan nog niet bekend is welk effect ze hebben op de toetreding tot de arbeidsmarkt, de stabiliteit van de arbeidsinschakeling en de uitstroom uit de bijstand. Dat is een combinatie van financiële incentives, de inzet van scholing en opleiding in combinatie met werken en de inzet van de gemeentelijke arbeidspool. De voorbereidingsfase is afgesloten. Het experiment gaat per 1 januari 2009 van start. Er nemen 26 gemeenten aan deel die een representatieve vertegenwoordiging van de Nederlandse gemeenten vormen.

Ik kom bij het vierde wetsvoorstel.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik heb ook aangestipt dat de scholingsplicht beperkt is tot de startkwalificatie. Via een amendement is in ieder geval mbo-4 aangegeven. Mijn punt is dat, als alleenstaande ouders zes jaar uit de arbeidsmarkt zijn en een ontheffing van de sollicitatieplicht hebben, zij er waarschijnlijk niet zo toe geneigd zijn om uit zichzelf te investeren in de voorbereiding op de re-integratie. Maar als je er zes jaar uit bent, kan dat sowieso tot vergroting van de afstand tot de arbeidsmarkt leiden. Dan is het belangrijk om toch iets van een traject te hebben ter voorbereiding van de re-integratie. Het wetsvoorstel voorziet hier niet in. Is de staatssecretaris bereid om gemeenten op zijn minst te stimuleren om ook die groep, ook al heeft die een startkwalificatie, toch actief te prikkelen om zich gaandeweg voor te bereiden op de re-integratie?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik vind dat een heel goed punt van aandacht in mijn toekomstige gesprekken met de verschillende wethouders. Ik vind dat u hier echt een punt hebt. Ook al heb je een startkwalificatie, dan nog moet je de motivatie hebben om na die uiterlijk zes jaar weer echt aan de slag te gaan. Die motivatie moet je primair vanuit jezelf en secundair vanuit je omgeving, dus ook vanuit de gemeente, meekrijgen. Ik vind het zeer de moeite waard om daarover nader van gedachten te wisselen met de verschillende wethouders.

Ik kom bij het wetsvoorstel STAP. De VVD-fractie heeft er een aantal behartigenswaardige zaken over opgemerkt.

De **voorzitter**: Mag ik de staatssecretaris vragen hoe lang zij ongeveer nog nodig denkt te hebben?

**

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik heb nog twee wetsvoorstellen te gaan. Ik denk nog een minuut of tien.

De **voorzitter**: Dank u wel.

**

Staatssecretaris **Klijnsma**: Mevrouw Swenker heeft aangegeven dat de regeling met betrekking tot de participatieplaatsen wezenlijk anders is dan die van de id-banen, waarbij in het verleden te weinig uitstroom naar reguliere niet-gesubsidieerde arbeid plaatsvond. Bij participatieplaatsen zijn alle prikkels erop gericht om uitkeringsgerechtigden dichter bij de arbeidsmarkt te brengen en hen te laten uitstromen naar een reguliere baan. Zo is de regeling tijdelijk in plaats van permanent. De uitkeringsgerechtigde moet baat hebben bij het opdoen van werkervaring of tijd hebben om te wennen aan werkgerelateerde aspecten zoals regelmaat. Het moet ook gaan om een additionele functie; dat wil zeggen een speciaal gecreëerde functie of een al bestaande functie die een uitkeringsgerechtigde alleen met speciale begeleiding kan verrichten. Vervolgens is het de bedoeling dat degene voor wie de werkzaamheden worden verricht na het eerste jaar een vergoeding betaalt aan het college die overeenstemt met de hoogte van de stimuleringspremie. Deze financiële prikkel verhoogt de kans dat de derde daadwerkelijk in de uitkeringsgerechtigde investeert. Tot slot mag de participatieplaats na het tweede jaar alleen in een andere omgeving worden ingevuld dan in het tweede jaar.

Er is voor gekozen om geen streefwaarden te formuleren voor individuele instrumenten en dus ook niet voor participatieplaatsen, zo zeg ik in antwoord op de vraag van de VVD-fractie of wij dat wilden doen.

De VVD-fractie heeft gevraagd of iedereen in de bijstand verplicht wordt om een bijdrage te leveren aan de samenleving. Uiteraard. Ook dat gaat gepaard met handhaving en sanctionering in de context van de re-integratie.

Mevrouw Strik heeft gevraagd waarom de plicht tot het bieden van scholing wordt beperkt tot de groep met een startkwalificatie.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Mijn stelling was een andere. Als mocht blijken dat mensen niet in staat zijn in hun eigen levensonderhoud te voorzien en zijn aangewezen op een uitkering, is het niet alleen goed voor hen, maar hebben zij ook de plicht om met behoud van uitkering te werken en nuttige dingen te doen voor de samenleving, vrijwilligerswerk enzovoorts. Het gaat dan niet om re-integratie, want wij hebben vastgesteld dat zij niet zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Dan resteert de plicht om nuttig te zijn voor zichzelf en voor de samenleving.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Dat vergt een heel debat op zichzelf. Ik neem kennis van deze stellingname van de VVD-fractie.

Waarom gaat die verplichte scholing gelden vanaf zes maanden? Gemeenten zetten ook andere vormen van werk met behoud van uitkering in. Een veelgebruikte variant is de zogenaamde "work first"-benadering, waarbij het werken met behoud van uitkering wordt ingezet als diagnose-instrument. Daarbij wordt met behulp van het instrument bekeken welke vervolgactiviteiten moeten worden ingezet. Het is niet wenselijk dat gemeenten als onderdeel van de diagnose scholing, opleiding of premie inzetten. Het staat gemeenten ook op dit punt vrij om uitkeringsgerechtigden al in de eerste zes maanden scholing of opleiding aan te bieden. Maatwerk is geboden.

Stel dat iemand zes maanden na aanvang van de werkzaamheden ondersteuning moet hebben. Wat is dan het moment van ingang? Iemand die nu drie maanden op een participatieplaats werkt, heeft over drie maanden recht op scholing.

De voorzitter: Nu de staatssecretaris haar beantwoording beëindigd heeft, geef ik het woord aan de minister die, zo vraag ik hem even vriendelijk als dringend, recht zal doen aan het gezegde "In der Beschränkung zeigt sich der Meister".

**

*N

Minister Donner: Voorzitter. Er resteren slechts enkele vragen over het andere deel van het wetsvoorstel STAP. Voor alle duidelijkheid: het gaat niet om een instrument dat een algemeen recht schept voor werkgevers, maar om een instrument dat een mogelijkheid biedt voor het UWV. Gemeenten hebben die mogelijkheid nu al in het kader van de Wet werk en bijstand. Het UWV zal die mogelijkheid voortaan ook hebben voor zijn eigen cliënten. Vandaar ook de specifieke constructie. Het is niet een kwestie van voldoen aan criteria en dan toepassen, nee, er wordt aan het UWV een plicht opgelegd om steeds te meten wat de effecten zijn en om de beoordeling bij te stellen aan de hand van de inzichten die bij de toepassing groeien, teneinde te waarborgen dat gemeten over een periode van twee jaar in ten minste 50% van de gevallen uitstroom naar reguliere arbeid plaatsvindt. Dit criterium berust mede op inzicht in de toepassing van soortgelijke middelen in Zweden. Uit wetenschappelijk onderzoek is daar gebleken dat de werkloosheidsduur met acht maanden bekort kan worden. Duitsland heeft een soortgelijk instrument ingevoerd. Daar kan maximaal drie jaar loonkostensubsidie verstrekt worden, hetgeen leidt tot een uitstroom van 25% tot 42% naar reguliere banen. Zelf hebben wij ervaring met de toepassing door gemeenten. Sinds 2004 is per eind 2007 in totaal zo'n 14.000 keer loonkostensubsidie toegepast. 45% van de mensen bij wie het is toegepast, bleef na afloop van de subsidie aan het werk. De duurzaamheid daarvan wordt op dit moment nog verder onderzocht. Begin 2009 zullen daar cijfers over beschikbaar komen.

Mevrouw Swenker vroeg of de lat met 50% niet te laag wordt gelegd. Ik meen van niet. De uitstroom van WW is vergelijkbaar. Bij de begeleiding die nu al mogelijk is, is de uitstroom 45%. Dit instrument zal gebruikt worden voor de randgevallen waar het nu niet werkt. Bij de WW gaat het om mensen die langer dan een jaar werkloos zijn. De ervaring leert dat zij heel moeilijk nog aan de slag komen. Ik denk ook aan mensen die uit de arbeidsongeschiktheidswetgeving komen, die al twee jaar ziek zijn en niet gewerkt hebben. Het gaat om mensen met een substantiële afstand tot de arbeidsmarkt. Ik weet één ding zeker: op dit moment kan ik zonder het instrument geen arbeid voor hen vinden. Dat er van de twee één naar reguliere arbeid moet uitstromen, vind ik dan geen te laag criterium. Wij gebruiken daarbij de termijn van zes maanden. Dat betekent niet dat na zes maanden alle werk weer vervalt. Nee, ook bij andere regelingen wordt dan geacht sprake te zijn van een meer duurzaam verband. Dat kan jaren duren, maar dat meten wij dan niet meer.

Wij hebben al gesproken over €120.000 versus €12.000. Nogmaals, 50% van het minimumloon is maximaal €8000. Het gaat echter ook om mensen die in deeltijd zullen uitstromen. Daarom wordt er uitgegaan van gemiddelden per toepassingsgeval van €6000. Dat is in de begroting voorzien.

Waar berust de bereidheid van werkgevers op om na verloop van tijd die arbeid te verlenen? Het gaat primair om bestaande vacatures, waar men dus niemand voor kon vinden. Daar wordt loonkostensubsidie voor gegeven. Het UWV kan dat nu al drie maanden doen, hetgeen verlengd wordt tot een jaar. Het gaat om de behoefte van een werkgever aan arbeid. Het oude concept van de id-banen ging uit van iets wat speciaal gecreëerd wordt vanwege de loonkostensubsidie. Het gaat nu om een bestaande vacature die vervuld moet worden.

Mevrouw Goyert heeft gevraagd naar de begeleiding en scholing van betrokkenen. Voordat er werk is, is dat de verantwoordelijkheid van het UWV. Als er een baan met loonkostensubsidie is, is het primair de verantwoordelijkheid van de werkgever om dat verder te begeleiden. Hij ziet wat er nodig is. Uiteindelijk moet er een eind zijn aan wat de Staat allemaal betaalt.

Mevrouw Strik vroeg naar de effecten van de oplopende werkloosheid op de loonkostensubsidieregeling. Het enige effect kan zijn dat er minder gebruik van gemaakt zal worden, omdat er minder werk is. Dat betekent niet dat wij dezelfde bedragen blijven uitgeven. Nee, dan zal er minder uitgegeven worden.

Op welke wijze toetst het UWV de doorstroom? Mevrouw Strik vroeg dit in verband met de mogelijkheid van een werkgever die meerdere malen een werknemer in dienst neemt, hem na een tijd laat gaan en dan de volgende vraagt. Het UWV heeft de plicht om ervoor te zorgen dat er in 50% van de gevallen uitstroom naar reguliere arbeid is. Constateert men dat men te doen heeft met een werkgever die dat blijkens herhaalde praktijk niet doet, dan wordt hij

geschrapt als werkgever die potentieel in aanmerking komt voor loonkostensubsidie. Dat ligt in het systeem besloten. Het is de toepassing van wat in de informatica "fuzzy logics" heet. Het gaat namelijk niet om een causaal verband, waarbij men zegt: dit zijn de criteria, op basis daarvan krijgt men loonkostensubsidie. Nee, de criteria zullen steeds aangepast moeten worden in het licht van de resultaten die ermee behaald worden. Het gaat hier om een nieuwe vorm in de wetgeving. Om die reden moeten de criteria ook niet gezien worden als strikt juridisch; zij zijn gewoon een poging om te ontsnappen aan een voortdurende noodzaak tot steeds verdere regulering. Ik zou daaraan willen toevoegen dat wij dit doen vanuit een "fallacy of misplaced concreteness", maar ik wil de heer Franken niet provoceren.

Mevrouw Strik heeft gevraagd naar het tijdelijke en het eenmalige karakter van de bepalingen. Ik ben daar al op ingegaan. In de wet wordt alleen gezegd dat de betrokken bepalingen vervallen bij Koninklijk Besluit. In de meerjarige begroting is voorzien in middelen voor drie jaar; dat is naar onze mening de termijn die nodig is om ervaring op te doen. Zou op heel korte termijn blijken dat het niet werkt, dan hebben wij op dat moment de mogelijkheid om de bepalingen bij Koninklijk Besluit weer in te trekken. Zou blijken dat het wel werkt, dan hoeven wij de bepalingen niet in te trekken, maar dan zullen er door het volgend kabinet wel middelen voor beschikbaar gesteld moeten worden. Wij doen dit op basis van de systematiek van de begroting, maar het biedt ook de mogelijkheid om steeds de vinger aan de pols te houden met betrekking tot de vraag of het werkt, zo kan ik in antwoord op de vragen van mevrouw Swenker zeggen. Mede om die reden is voorzien in een evaluatie binnen de termijn waarin de bepalingen aflopen, zodat wij op dat moment weten of het zinvol is de regeling voort te zetten.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. Ik vraag om een korte schorsing voor beraad.

De **voorzitter**: Ik zie dat er door de Kamer niet van harte, maar wel instemmend wordt geknikt. Ik schors de vergadering tien minuten.

**

De vergadering wordt van 12.35 uur tot 12.45 uur geschorst.

*N

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. Ik bega deze keer geen omissie en zeg meteen dat ik mede namens de fractie van D66 spreek.

Wij danken de bewindslieden voor hun beantwoording van de gestelde vragen. Voor de fracties van de VVD en D66 is er nog een aantal onduidelijkheden gebleven. Niet alle antwoorden hebben ons overtuigd. Wij erkennen dat het leven niet eenvoudig is, maar ik denk dat wij hier ook niet alleen voor eenvoudige zaken zitten.

Allereerst een opmerking over de Wet stimulering arbeidsparticipatie. Minister Donner

zegt dat wij een en ander niet precies weten, maar moeten leren leven met schattingen. Wij hebben daar geen enkele moeite mee. Het voordeel van schattingen is dat men die te allen tijde kan aanpassen en soms zelfs met hoge snelheid, zoals wij in de laatste maanden hebben gemerkt. In dit geval gaat het echter om wetgeving, dus naar de mening van de fracties van de VVD en D66 moeten wij toch uitgaan van een zekere duurzaamheid. Wij vinden dat men van tevoren iets meer moet doorddenken wat men wil bereiken en op welke wijze dat zal gebeuren. Dat levert bij ons nog steeds de nodige ambivalentie op over de werkzaamheid van de in te zetten middelen.

Ook over de participatiebanen hebben wij nog ambivalente gevoelens. Als wij zouden moeten kiezen, kiezen wij eigenlijk meer voor de bestaande wet en niet voor wetvoorstel 31577, waarbij wij erkennen dat dit ook relatief betrekkelijk is.

In het participatiebudget zit eveneens een bepaalde ambivalentie. Enerzijds zijn wij er altijd voor dat samenhangende taken een samenhangende financiering moeten hebben. Anderzijds blijven wij ons afvragen of de voorgestelde prikkels wel leiden tot effectieve bestedingen. De indertijd gekozen tweedeling van de gelden in het kader van de Wwb heeft op zichzelf moed gegeven voor de bestedingen, want die tweedeling heeft gewerkt. Anderzijds is de vraag of de outputmaatstaven in de toekomst hetzelfde effect zullen hebben.

Wij zijn het op zichzelf eens met het verdwijnen van de oormerking. Wij zijn het er ook mee eens dat de verplichting om bij roc's zaken onder te brengen in 2011 verdwijnt. De fracties van de VVD en D66 vinden het echter een negatief punt dat het door deze ontschotting van financieringsmiddelen niet meer mogelijk wordt om gelden terug te vorderen, behalve dan bij onrechtmatig handelen. Dus ook hier blijft de ambivalentie bestaan.

Vervolgens een opmerking over de voorgestelde Wet verbetering arbeidsmarktpositie alleenstaande ouders. Wij begrijpen nog steeds niets van de argumenten om tot een aparte wet te komen. Het onbegrip van onze fracties is absoluut niet verminderd. Wij blijven van mening dat het hier een overbodige wet betreft. Wij denken dat de vrijstelling averechts zal werken voor de betrokken alleenstaande ouders met kinderen. Om die reden vragen wij om de stemmingen in ieder geval om 18.30 uur en niet aansluitend aan de behandeling van het wetsvoorstel te houden, zodat wij nog even ons oor te luisteren kunnen leggen in onze fracties.

De **voorzitter**: Het was al voorzien dat de stemmingen over de vandaag aan de orde zijnde voorstellen vanavond zullen plaatsvinden.

**

*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. Ik begin met het uitspreken van mijn waardering voor de beantwoording van beide bewindslieden. Met veel plezier heb ik geluisterd naar het gepassioneerde

betoog van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Zo kende ik hem nog niet.

Ik onderschrijf de stelling van de minister dat wij met activering niet zouden moeten experimenteren. De vergelijking met de gezondheidszorg die hier over tafel gegaan is, is wat mij betreft vals. Iedereen wil beter worden, maar niet iedereen wil aan het werk. Dat is een realiteit waarmee wij moeten leven. Ik denk dat aan mensen die dat wel willen, niet valt uit te leggen waarom je ze vanuit experimenteeroverwegingen nog maar even geen traject geeft. Dat is een overweging die ik heb gemist. De minister viel mij een beetje tegen, toen hij de bijdrage van wetenschappelijk onderzoek zo ongelofelijk relativeerde. Ik kan mij niet anders voorstellen dan dat de minister het toch wel met mijn fractie eens zal zijn dat gericht en slim opgezet onderzoek, met oog voor alle verschillen, mogelijkheden en onmogelijkheden, een bijdrage kan leveren aan de vooruitgang waarvan hij zich zo'n hartstochtelijk voorstander betoonde.

Mijn fractie heeft zich voorgenomen om het de staatssecretaris, die nog maar net is begonnen, vooral niet al te moeilijk te maken, maar er zijn toch nog een paar noten die gekraakt moeten worden. Ik heb overwogen om met een motie te komen over het participatiebudget. Ik was wel blij met het antwoord over het rapport van het RWI. Ik snap dat de staatssecretaris nog niet zoveel kan zeggen over de resultaten daarvan, maar ik hoor graag een uitdrukkelijke bevestiging in haar antwoord dat het een punt van zorg is voor de rijksoverheid dat de re-integratiegelden niet al te zeer verdwijnen in het zwarte gat dat aanbesteden heet. Aanbestedingen bij een zo intransparant product als re-integratie is en blijft een hachelijke zaak en dat zou de regering een zorg moeten zijn.

Ik begrijp dat de gemeenten met allerlei prikkels worden gestimuleerd om dat budget slim in te zetten. De ervaring uit onderzoek leert dat het falen niet zozeer te maken heeft met het gebrek aan prikkels, want die zijn er vaak wel, maar met gebrek aan inzicht en het feit dat dit een heel moeilijke materie is. Daarover hoor ik graag nog wat terug. Als dat niet vandaag kan, kunnen wij ook leven met de toezegging dat de staatssecretaris hier binnen twee maanden op terugkomt en daarbij het rapport betreft dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in zijn tas heeft zitten, naar ik begrepen heb. Dan kunnen wij de discussie misschien wat gefundeerder voeren dan vandaag in een achternamiddag, met de hete adem van de voorzitter in onze nek.

Dank voor de toezegging om nog eens in te gaan op de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid en op de rechtsgelijkheid, wat een heel belangrijk punt is. Ik denk dat de langdurigheidstoelage hier ook in thuishoort. De langdurigheidstoelage was destijds in de Wwb bedoeld als een stukje minimale inkomensondersteuning. Als het echt de bedoeling zou zijn om gemeenten de volle vrijheid te geven om dat instrument in te zetten als prikkel tot re-integratie, denk ik dat wij als rijksoverheid een heel

belangrijke stap zetten. Ik denk dat wij dat niet ongemerkt voorbij moeten laten gaan.

Hetzelfde geldt voor de regeling die nu wordt vastgesteld voor de alleenstaande ouders. Ik stel vast dat de staatssecretaris hier eigenlijk op twee gedachten hinkt. Ik hoorde het woord "paradigmawisseling" voorbijkomen, maar vervolgens zei zij dat het een beperkte en gerechtvaardigde afwijking is. Ik denk dat dit niet allebei kan. Een paradigmawisseling is toch een redelijk fundamentele wijziging. Als je op een beperkte manier afwijkt, maak je een kleine uitzondering op de hoofdregel. Een andere term die voorbijkwam, was dat het twee kanten van een medaille zijn. Kortom, ik denk dat er alle aanleiding voor is om bij dit thema stil te staan en er niet mee te wachten totdat er een heleboel andere wijzigingen in deze wet over ons heen zijn gekomen.

Mijn fractie heeft destijds in volle overtuiging voor de Wet werk en bijstand gestemd, omdat zij achter de decentralisatiegedachte staat. Wij geloven echt dat het een goede zaak is als gemeenten op lokaal niveau activeringsbeleid voeren en als de rijksoverheid daarin alle steun en ruimte geeft, met behoud van de verantwoordelijkheid voor de minimumbehoeftebescherming en voor intergemeentelijke rechtsgelijkheid die haar toekomt. Als er een uitzondering op die regel wordt gemaakt en deze aspecten wel bij de gemeenten worden gezet, moet dat ook goed onderbouwd zijn. Ik zou het echt jammer vinden als de redelijk logisch opgezette Wwb, die hier een paar jaar geleden uitgebreid is behandeld, binnen een aantal jaren weer verwordt tot een lappendeken, met nu een beetje dit en dan een beetje dat. Ik herhaal mijn verzoek in eerste termijn om dit nog eens goed op papier te zetten.

*N

Mevrouw **Goyert** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik bedank de regering voor wat de heer Donner in zijn inleiding heeft gezegd over de complexe materie waarover wij spreken. Wij zijn het erover eens dat het een goede zaak is dat wij deze wetten nu gaan invoeren, omdat grote groepen mensen dit nodig hebben en hierdoor worden ondersteund om deel te nemen aan de samenleving en de arbeidsmarkt. Ik heb het rapport over de armoedeval, waarover de minister niets kan zeggen, genoemd, omdat er best zorgen over zijn dat de gemeenten zoveel moeten uitvoeren. Daarom heb ik daarnaar verwezen. Ik denk niet dat het op onze weg ligt om de hele decentralisatie, met alle moeilijkheden, hier te behandelen. Er zijn wel heel veel vragen over gesteld, maar ik geef mee om hier eens naar te kijken, want dit is best zorgelijk.

Ik heb geen antwoord gekregen op mijn pleidooi om in de systematiek van planning en control op te nemen wat er gebeurt bij de diverse organisaties. Dan doel ik niet alleen op de maatregelen die zij toepassen, maar ook op de uitvoering, de bezetting, het totale plaatje van wat er omgaat. Als je dat regelmatig uitgedraaid krijgt,

begint er inzicht te komen en dan hoef je niet eindeloze rapporten te lezen. Wij krijgen een mer à boire binnen aan onderzoeken. Dan kun je volgen wat er in de loop van de tijd gebeurt bij de loonsuppletie-regeling en de participatiebanen en wat voor energie in het primaire proces wordt gestoken. Dat wil ik nog eens onder de aandacht brengen, want ik denk dat dit toch verlichting geeft. Ik zet dus wel mijn vraagtekens bij het wetenschappelijk onderzoek en de voorspellingen die daarin worden gedaan. Wij weten ook dat weinigen de situatie waar wij nu in zitten, hebben voorspeld.

*N

De heer **Elzinga** (SP): Voorzitter. Dank voor de uitvoerige beantwoording door de bewindslieden. Ik ben erg blij dat ik de minister in deze zaal delen van de Internationale heb kunnen laten voordragen. Hoewel zingen natuurlijk nog veel mooier zou zijn geweest, is dit alleen al een kleine historische gebeurtenis op deze 23 december 2008.

Dit lied, dat in het jaar van het oor van Van Gogh voor het eerst werd gezongen, op de bijeenkomst van de vakbond van krantenverkopers in Rijssel/Lille, zoals ik even heb laten opzoeken, haalt de minister aan om ons erop te wijzen dat socialisten daarin erkennen door begeerte te zijn aangeraakt. Daarmee zijn socialisten adepten van groei, zo oordeelt de minister, want zonder groei geen vooruitgang, geen toekomst en geen bevrediging van de begeerte.

Wat een juiste duiding door een christendemocraat van het socialistische erfgoed! Tot die begeerte behoren inderdaad volgens de Internationale koopkracht en topinkomens. Immers, wij zingen uit volle borst het verzet tegen het feit dat de arme tot het merg wordt uitgezogen, terwijl de rijkheid zelfzuchtig voortleeft.

Voor het overige duidt begeerte op iets heel anders, mijnheer de minister; niet zozeer op materiële welvaart, maar wel op een betere verdeling ervan, en vooral op emancipatie, niet langer slaaf-geboren te zijn, maar meedoen in het redelijk willen dat over de aarde stroomt. Precies daarom kunnen echte christendemocraten het best goed vinden met echte socialisten. Wij botsen alleen met die christendemocraten die begeerte verwarren met hebzucht en graaien.

Mocht de minister zaterdag in de krant hebben gelezen dat de SP wel iets met het CDA wil, dan hebben wij het wel over de echte christendemocraten; die van Niet bij brood alleen, de titel van het eerste CDA-programma uit 1977. Begin dit jaar is mede op initiatief van een van de auteurs van dit programma, de emeritus hoogleraar Goudzwaard, de verklaring van Tilburg opgesteld, die over dit thema, economische groei, gaat. Ook CDA-prominent en informateur van dit kabinet, de heer Wijffels, ziet dit thema als problematisch. Ik vraag de minister dan ook, binnen zijn partij nog eens met hen en met andere verstandige mensen verder te discussiëren over de relatie tussen economische groei en ecologie.

De SP is voor ontwikkeling, voor verandering, voor kwalitatieve groei. Vroeger noemden socialisten dat ook verheffing, wij noemen het vooral verbetering. Daarvoor hoeven de bomen echter niet tot in de hemel te groeien, want daarop zitten zij daarboven niet te wachten. De minister is natuurlijk vrij om zijn plek binnen de CDA-prominenten te kiezen. Ik hoor graag zijn reactie.

Laten wij teruggaan naar de materie van de wetsvoorstellen. Wij moeten immers niet alleen filosoferen. Overigens was Malthus niet alleen filosoof, maar vooral predikant. Ook inhoudelijk wordt hier vandaag geschiedenis geschreven over de materie van deze voorstellen. De jurist Donner erkent dat het wetgevingsproces rond de participatieplaatsen en de horizonbepaling niet erg fraai was, dat de Wet horizonbepaling participatieplaatsen wellicht de kortste wet uit de geschiedenis wordt. De minister maakt het royale gebaar dat, als wij maar eerst het wetsvoorstel stimulering arbeidsparticipatie aannemen, wij het wetsvoorstel horizonbepaling participatieplaatsen -- een wetsvoorstel van zijn hand nota bene -- wat hem betreft mogen verwerpen. Ik heb natuurlijk niet de ervaring van de minister, maar deze oproep lijkt mij tamelijk historisch. Kan de minister met zijn historische kennis bevestigen dat het inderdaad niet vaak voorkomt dat een minister over zijn eigen wet zegt: gooi maar in de prullenbak?

Ik wil graag conform de woorden van de minister in deze volgorde stemmen. Ik verzoek de voorzitter, met dit verzoek rekening te houden bij de stemming, zodat wij eerst stemmen over het wetsvoorstel stimulering arbeidsparticipatie (31577) en daarna over het wetsvoorstel horizonbepaling participatieplaatsen (31548). Als wij toch aan het eind van de dag moeten stemmen, dan graag in deze volgorde. Ik neem aan dat dit verzoek geen probleem oplevert.

Kan de minister deze royale houding ten opzichte van het verwerpen van eigen wetsvoorstellen ook overbrengen op staatssecretaris Bussemaker voordat wij straks gaan stemmen over de Wtcg?

Ik dank de minister voor zijn toezegging met betrekking tot de tijdigheid van aanlevering van nieuwe wetsvoorstellen. Het kabinet gaat daarvoor voortaan nog harder zijn best doen.

Het antwoord van de staatssecretaris over de langdurigheidtoeslag versus centralisering van de sollicitatieontheffing was duidelijk, zij het niet overtuigend voor mijn fractie.

De staatssecretaris van OCW erkent dat de roc's goed geëquipeerd zijn, maar dat zij nu wel buiten de boot kunnen vallen. Ik heb ook de belangrijke toezegging genoteerd dat zij, als de evaluatie van de inburgering straks daartoe aanleiding geeft, naar de Tweede Kamer terugkomt.

Gisteren keek ik ver vooruit en blikte ik ruim 150 jaar terug. Hoe kon ik daarbij het ontstaan van de Federal Reserve en de geboorte van Helmut Schmidt vergeten? Vandaag heb ik het iets dichterbij gezocht. Ik denk echter dat kabinet en Kamer het met mij eens zijn dat gisteren, 22 december 2008, vooral zal worden herinnerd vanwege de eerste kennismaking met deze nieuwe

staatssecretaris. Ik denk ook dat vandaag, 23 december 2008, vooral herinnerd zal worden als de laatste werkdag van mevrouw Solleveld-Vink. Neeltje Solleveld-Vink, 19 jaar lang een van de meest toegewijde steunpilaren in de organisatie van deze Kamer. Dank je wel, Neeltje!

Tot slot bied ik de juiste tekst van de Internationale aan de minister aan ter bestudering onder de kerstboom. Ik weet zeker dat de nieuwe staatssecretaris hem graag wil helpen als hij problemen ondervindt bij het wijs houden. Dat is ook nog goed voor de teambuilding.

*N

Mevrouw **Lagerwerf-Vergunst** (ChristenUnie): Voorzitter. Met respect heb ik geluisterd naar de kundige beantwoording door onze nieuwe staatssecretaris. De minister heeft ons bediend met een boeiend betoog, waarin hij, vooral in het begin, een aantal mooie beginselen heeft uiteengezet. In het betoog zaten echter ook opmerkingen die duidelijk illustreerden dat de minister niet gecharmeerd is van een evidence based onderzoek. Ik denk dan in het bijzonder aan zijn opmerking dat wij allen ons niet meer zouden beheersen na de introductie van de pil.

Ik heb in eerste termijn de verslechterde conjunctuur aan de orde gesteld. Ten overvloede merk ik op dat ik niet heb bedoeld te zeggen dat de huidige populatie die niet werkt, nu aan haar lot moet worden overgelaten ten behoeve van een nieuwe groep werklozen. Ik heb in dat kader een aantal concrete vragen gesteld, waarop ik nog geen antwoord heb ontvangen. Ik stel deze vragen nogmaals en stel het op prijs daarop in tweede termijn antwoord te ontvangen.

De minister heeft in de memorie van antwoord gesteld dat vanwege het gegeven dat in de sectoren zorg en onderwijs de vraag naar arbeid de komende jaren toeneemt, een verschuiving in sectoren dient te worden gefaciliteerd. Wij zijn benieuwd naar de wijze waarop dat wordt vormgegeven. Zijn er reeds concrete maatregelen genomen of in voorbereiding om de verschuiving van arbeidssectoren te realiseren? Passen de in de memorie van antwoord genoemde tijdelijke mobiliteitscentra binnen deze maatregelen? Kan de minister of staatssecretaris expliciteren wat de doelstelling en werkwijze van deze centra is? Op welke wijze wordt het regionale arbeidsmarktbeleid vormgegeven? Welke partijen participeren hierin? Wat is het verschil tussen deze mobiliteitscentra en de CWI's en waar passen de LWI's in dit plaatje?

Tot slot doe ik een poging om de VVD-fractie te verleiden om voor het wetsvoorstel verbetering arbeidsmarktpositie alleenstaande ouders te stemmen. Mevrouw Swenker heeft voortdurend gevraagd naar de meerwaarde van dit wetsvoorstel. Ik zal die meerwaarde illustreren met een voorbeeld uit de gemeente waarin ik zelf woon. Ik heb contact gehad met de wethouder en gevraagd hoe het bij ons geregeld is. In de gemeente waarin ik woon, is een categoriale vrijstelling verleend aan alle alleenstaande ouders met kinderen onder de vijf jaar. Daar staat geen

plicht tegenover. De wethouder vertelde mij enigszins gefrustreerd dat het een aantal keren was voorgekomen dat op het moment waarop het kind bijna vijf jaar was, de moeder het voor elkaar had gekregen om weer zwanger te worden. Je zou dit wetsvoorstel dus als een verbetering kunnen zien, want de termijn is daarmee in ieder geval gemaximaliseerd tot zes jaar, ongeacht de hoeveelheid kinderen die daarna nog komt. Bovendien staat er een verplichting tegenover het recht op bijstand.

Mevrouw **Swenker** (VVD): De fout van de wethouder is dat er een categoriale ontheffing is gegeven. Als hij gewoon de Wwb volgt, op maat kijkt wat nodig is en de verplichting van de voorziening oplegt, zijn er geen problemen.

Mevrouw **Lagerwerf-Vergunst** (ChristenUnie): Onder deze nieuwe wetgeving kan de wethouder die fout in ieder geval niet meer maken. Dat is de winst.

*N

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voorzitter. Ik dank beide bewindslieden voor hun uitvoerige beantwoording. Ik heb ook genoten van de wat meer wetsvoorsteloverstijgende bespiegelingen. Ik meen achteraf te kunnen constateren dat ik getuige ben geweest van de eerste toenaderingspogingen tussen SP en CDA, iets waartoe de luwte van de Senaat zich uitstekend leent. Misschien kan staatssecretaris Klijnsma nog een duit in het zakje doen over het gedachtegoed van de PvdA om te kijken of wij dan ook echt de eerste contouren van een nieuw kabinet te zien krijgen.

De wetsvoorstellen. Minister Donner vergeleek de tijdelijke financiering met de structurele financiering van de loonkostensubsidie ingevolge het wetsvoorstel STAP. In het begin van zijn betoog zei de minister dat de loonkostensubsidie nog moet bewijzen effect te hebben. Dat is volstrekt helder. Dat is bij al dit soort regelingen. Hij gaf echter ook aan dat de regering niet over haar termijn heen kan beslissen. Dat lijkt mij knap vreemd, want volgens mij doet een kabinet niet anders dan besluiten nemen en regelingen treffen van structurele aard, die ook effecten hebben op een volgende kabinetsperiode. Ik vond het vreemd dat hier ineens een uitzondering werd gemaakt. Ik zou graag zien dat de minister bevestigt dat het kabinet van mening is dat de loonkostensubsidie moet worden voortgezet als zij effect blijkt te hebben.

De minister gaf bij de horizonbepaling aan dat het goed mogelijk was om het eerste wetsvoorstel af te scheiden, juist omdat er een volgend wetsvoorstel aankwam. Naar mijn idee werd het eerste wetsvoorstel niet geheel door de regering gedragen omdat daar het recht op scholing en het recht op beloning nu eenmaal niet in zaten. Dat was voor de regering zodanig cruciaal dat zij een nieuw voorstel deed. Het blijft onze fractie dan toch bevreemden dat de regering aan het parlement vraagt om in te stemmen met iets

waarvan de noodzakelijke waarborgen nog geen onderdeel uitmaken.

Het nadere rapport. Hierover heb ik mij verbaasd. Minister Donner heeft formeel misschien wel gelijk dat een advies van de Raad van State is gericht aan de regering. Het parlement heeft echter ook de rol van medewetgever. Naar het idee van onze fractie is het advies van de Raad van State voor het parlement als medewetgever even zo cruciaal als voor de regering als medewetgever. Graag hoor ik hierop toch nog een korte reactie.

Het participatiebudget. Van staatssecretaris Klijnsma begreep ik dat geen middelen zijn uitgetrokken voor de implementatie van het integraal volgsysteem voor klanten. Acht de staatssecretaris dit niet noodzakelijk om gemeenten te stimuleren om echt een integraal participatiebeleid te voeren? Is het niet noodzakelijk om daarvoor ook dit soort instrumenten te ontwikkelen? In mijn eerste termijn heb ik vragen gesteld over de ontschotting op het niveau van het individu. Nu is steeds op de uitvoeringsinstanties gemikt. Is het, gelet op de vele miljoenen die toch nog vaak op de plank blijven liggen, niet goed om ook aandacht te hebben voor participatiebeleid vanuit het individu? Dan kan die ook de regie voeren, bijvoorbeeld door middel van een persoonsgebonden budget.

De langdurigheidstoeslag. Ik blijf benieuwd naar het antwoord dat de staatssecretaris mij heeft toegezegd. Gelet op het standpunt van de regering bij de introductie van de Wwb, zijn wij van mening dat de langdurigheidstoeslag een onmisbaar onderdeel is van het inkomensbeleid. Daardoor mag het niet onderhevig worden aan beleidskeuzes die voort kunnen komen uit het re-integratiebeleid. Dat is immers wat nu gaat gebeuren. Het wordt juist overgeheveld naar het decentrale niveau, zodat gemeenten dit kunnen betrekken bij hun participatiebeleid. Naar ons idee komen daardoor de waarborgen voor het inkomensbeleid in de knel. Dat is voor ons echt een grote zorg. Het is de vraag of het terecht is dat de regering haar verantwoordelijkheid voor het inkomensbeleid op deze manier beperkt. Het blijft uiteindelijk immers de regering die daarvoor moet zorg dragen. Mevrouw Klijnsma gaf terecht aan dat rechters kunnen toetsen aan internationale verdragen. Ik denk bijvoorbeeld aan artikel 11 van het Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten. Het is echter de regering zelf die allereerst verantwoordelijkheid draagt voor het naleven van deze artikelen. Ik ben erg benieuwd naar de beantwoording. Het is mogelijk dat onze fractie, omdat dit nu door middel van een vreemde reparatiewet in de intrekkingswet zit, haar instemming niet zal verlenen aan de intrekkingswet. Dat zal bij de stemming blijken.

De alleenstaande ouders. Ik ben erg blij dat de staatssecretaris de mening van onze fractie deelt dat ook alleenstaande ouders mét startkwalificatie na zes jaar buiten de arbeidsmarkt te zijn geweest, voorbereiding behoeven op de re-integratie. Ik meen overigens dat dit niet alleen te maken heeft met hun motivatie. Hun startkwalificatie kan bijvoorbeeld inmiddels verouderd zijn, zodat nieuwe

onderdelen toegevoegd moeten worden om hen weer te kunnen laten instromen. Ik verzoek de staatssecretaris om dit onderdeel te betrekken bij de evaluatie van dit wetsvoorstel en te bekijken wat het activeringsbeleid van gemeenten is bij de alleenstaande ouders met startkwalificatie.

Ik wil nog een opmerking over de langdurigheidstoeslag maken. Ik verzoek de regering dit beleid te monitoren zodat de Kamer weet hoe gemeenten daarmee omgaan, hoe zij een bodem garanderen voor de hoogte van de langdurigheidstoeslag en hoe zij invulling geven aan het begrip "langdurigheid".

De **voorzitter**: Wij zijn toegekomen aan de tweede termijn van de regering. Ik geef daartoe het woord aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Gelet op de tijd verzoek ik hem overigens vriendelijk om niet, althans niet al te lang, in te gaan op de reacties op zijn bespiegelingen, voor zover deze niet zeer direct relevant zijn voor de onderhavige wetsvoorstellen. Iedereen betreurt dat, maar ik ben hier nu eenmaal ook neergezet om op de klok te letten.

**

*N

Minister **Donner**: Voorzitter. Ik zal mij in dat opzicht zonder meer beperken.

Begrijp mij niet verkeerd: ik denk inderdaad dat de groei en de ontwikkeling die wij hebben doorgemaakt en die wij nog door zullen maken van wezenlijk belang was en is om veel grotere delen van de bevolking en de mensheid te laten delen in de welvaart die daarmee is ontstaan. Ik ben het er ook helemaal mee eens dat de mens niet op brood alleen leeft en dat er ook andere kanten zijn. Ik had het ook over groei en ontwikkeling, niet over economische groei en ontwikkeling.

Wat ons vaak verdeeld houdt, zijn echter die twee andere verzoeken in de woestijn. Enerzijds is dat om maar blindelings van een tempel te springen in de verwachting dat je wel wordt opgevangen. Anderzijds is dat één knieval en de hele wereld: dat wij de overheid nodig hebben om het goed te doen. Dat is moreel fout. Dat zijn mensen en hun samenwerking. Dan moeten wij niet de knieval voor de overheid maken. Ik denk dat wij daar makkelijk uitkomen als de Kamer deze uitgangspunten kan delen.

Mevrouw Swenker sprak over onduidelijkheden en ambivalentie. Ik heb bij de loonkostensubsidie gewezen op de ervaringen in Zweden, in Duitsland, bij de gemeenten. Hoeveel meer zekerheid wil zij nu? De zekerheid zit in het wetsontwerp zelf, namelijk dat de toepassing moet leiden tot een uitstroom naar reguliere arbeid van 50%. Dat is de lat niet laag leggen, dat is de lat hoog leggen. Ik draai de verhouding dus om. Ik doe dus niet eerst wetenschappelijk onderzoek om vervolgens de criteria vast te timmeren waaronder het resultaat kan worden gehaald. Ik zeg het andersom: het resultaat moet worden gehaald en u moet maar zien hoe u dat doet. Dat is een veel betere methode om het resultaat te halen.

Mevrouw Westerveld moet mij niet verkeerd begrijpen: ook ik zie de waarde van wetenschappelijk onderzoek, maar op dit terrein van sociale zekerheid, van de samenleving, is dat onderzoek per definitie anders. Het zal veel meer empirisch zijn en berusten op de inzichten die wij door de maatregelen verwerven. Ook die maatregelen zullen heel eenvoudig hun tijd hebben, omdat de samenleving verandert. Maatregelen die ooit zinvol waren, verliezen daardoor mogelijk hun zin. Ik neem dus geen afstand van wetenschappelijk onderzoek, maar wel wil ik aangeven dat wij hier met mensen te maken hebben. De regels zijn er ten dienste van de mens, de mens is er niet ten dienste van de regels. Om die reden hebben wij voor de horizonbepaling gekozen om zo snel mogelijk de participatiebanen in te voeren, ook al was dat wetgevingstechnisch gezien misschien minder fraai. Het is een misverstand om te denken dat, zoals mevrouw Strik stelde, de regering niet geheel achter dit wetsvoorstel staat. De regering staat per definitie achter wetsvoorstellen. Wat dat betreft, is het een bewuste keuze geweest. Dit wilden wij op deze manier verdedigen, omdat wij menen dat dit zo goed is. Alleen is toen ook al aangegeven dat wij op een aantal punten zouden bijstellen. Dat hebben wij via het dubbele anker gedaan: enerzijds het wetsvoorstel STAP en anderzijds een horizonbepaling. Ik misken volstrekt niet dat het advies van de Raad van State ook voor de medewetgever van belang is, maar dat advies had betrekking op het wetsvoorstel inzake de horizonbepaling en niet op het wetsvoorstel dat nu voorligt. In die zin kunnen adviezen niet onbeperkt voor alle wetsvoorstellen gebruikt worden. Er was een advies van de Raad van State over het wetsvoorstel. Dat was bekend bij de Kamer. Ten aanzien van de horizonbepaling lag er een advies van de Raad van State om het wellicht anders te doen uit een oogpunt van wetgevingstechniek. Dat advies is primair aan het kabinet en het is dan ook aan het kabinet om te beslissen hoe wij dat gaan doen. Dat heeft enige tijd gevegd en het heeft geleid tot indiening van een wetsvoorstel dat door de Raad van State werd afgeraden.

De heer **Elzinga** (SP): Ik hoorde de minister zeggen dat het advies geen betrekking had op het wetsvoorstel dat wij hier nu bespreken, maar in dat advies was nu juist de suggestie opgenomen om het voorstel in te trekken en vervolgens te wijzigen.

Minister **Donner**: Het advies luidde om het andere wetsvoorstel in te trekken als wij de horizonbepaling wilden introduceren. Nogmaals, ik heb een- en andermaal aangegeven dat het uit een oogpunt van wetgevingstechniek geen keuze is vanuit het resultaat dat werd beoogd, namelijk om zo snel mogelijk die participatie te bevorderen.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): De minister heeft zelf aangegeven ermee te kunnen leven als het wetsvoorstel wordt verworpen. Het kabinet overweegt dus niet het wetsvoorstel voor de stemming van vanavond in te trekken?

Minister **Donner**: Het is heel eenvoudig. Voor intrekking moet het kabinet samen komen. De ministerraad is met reces en dat zal dus geen wenselijke methode zijn.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dat is puur vanuit pragmatische overwegingen?

Minister **Donner**: Alsmede uit pragmatische overwegingen maar nogmaals, omdat het ook een miskennis zou zijn van de verantwoordelijkheid van de Eerste Kamer. Het wetsvoorstel STAP zal eerst aanvaard moeten zijn alvorens de situatie ontstaat waarin het andere wetsvoorstel kan worden ingetrokken. Ik kan de heer Elzinga gerust stellen: het zal inderdaad een van de kortere wetten zijn, maar niet de kortste. Er is ooit in deze Kamer een wet aanvaard die nooit wet is geworden. Die werd door mijn grootvader verdedigd!

Mevrouw Lagerwerf is van mening dat het beginsel van evidence-based niet mag overheersen. Nogmaals, het gaat hier om mensen en de samenleving waarin wordt gewerkt en waarin ook de evidence anders is.

Zowel met de sector onderwijs als met de sector zorg zijn er al projecten gericht op het bevorderen van de instroom in die sectoren, mede met gebruik van de instrumenten die vandaag worden ontwikkeld. In deze ontwikkelingen is er ook nu al in het kader van de mobiliteitscentra aandacht voor de bereidheid van mensen, een keuze voor de sectoren zorg en onderwijs te overwegen als zij hun baan verliezen. Dat is een integraal onderdeel van de aanpak binnen de mobiliteitscentra. Het doel van die centra is heel specifiek om in de huidige fase van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, waarin enerzijds werknemers overmatig worden en anderzijds hele sectoren dringend verlegen zitten om arbeid, op zo nodig onorthodoxe wijze en met kunst en vliegwerk de mensen daar te krijgen. Zij dienen ook ter ondersteuning van de vergunning voor werktijdverkorting, omdat daarin de voorwaarde voor bedrijven is opgenomen dat men bereid is om mee te werken aan detachering van de betrokken werknemers. In mijn brief aan de Kamer heb ik de ontwikkeling van de mobiliteitscentra geschetst: daar waar in een regio meer dan 150 mensen hun baan dreigen te verliezen of overtolligheid ontstaat, worden mobiliteitscentra ingericht. Inmiddels zijn er zes in voorbereiding of in werking. Zij zullen worden opgenomen in de locaties werk en inkomen. Uiteindelijk zullen er dertig zijn die binnen een regio zullen functioneren als aanspreekpunt voor bedrijven. Daarnaast kan het mogelijk zijn dat er mobiliteitscentra komen voor specifieke sectoren. Overigens is het ook mogelijk dat sommige sectoren eigener beweging op deze wijze de bemiddeling ter hand nemen in deze fase van de ontwikkeling. Het gaat hier dus om een specifieke ontwikkeling die gerechtvaardigd is door huidige omstandigheden.

*N

Staatssecretaris **Klijnsma**: Voorzitter. Ik dank de Kamer hartelijk, ook voor de nadere vragen.

Ik heb mevrouw Swenker goed verstaan en er rest mij om in ieder geval nog iets te zeggen, omdat ik even wat ambivalentie proefde wat betreft het participatiebudget. Mevrouw Swenker vroeg hoe het nu precies zit met de prikkels in de effectieve bestedingen. Is er een manier waarop de gemeenten daarmee zullen omgaan, zo vroeg zijn. De Wwb heeft de burger op dat punt toch een beetje moed gegeven, dus als het participatiebudget ook in het verlengde daarvan inzicht kan bieden, zou dat heel plezierig zijn. De gemeenten voelen de prikkels op basis van de outputverdeelmaatstaven in hun portemonnee. Dat is de essentie. In die zin lijkt het ook op de prikkel die de Wwb in zich draagt. Verwacht mag worden dat dit systeem ook prikkelt tot een goed resultaat, want er wordt weliswaar niet teruggevorderd, maar door de verdeelmaatstaven krijgen gemeenten die minder presteren ook minder budget. Gemeenten die beter presteren, krijgen meer budget. Wij hopen dat dit de gemeenten echt stimuleert om die prikkels ook geheel in het vizier te houden en in de context van de Wwb daarmee op soortgelijke wijze om te gaan. Ik hoop hiermee de fractie van de VVD en natuurlijk ook de fractie van D66 over de streep te hebben gehaald om toch voor het participatiebudget te stemmen. Dat zou wel geweldig zijn; hoe breder, hoe beter. De ontschotting draagt mevrouw Swenker wel een warm hart toe, zoals zij zojuist heeft verteld.

Voorzitter. Mevrouw Westerveld uitte haar zorg over het aanbesteden en vroeg hoe dat zou gaan. Voor de PvdA-fractie blijft dit een punt van zorg met betrekking tot de re-integratiemiddelen. Aanbesteding blijft de verantwoordelijkheid van de gemeente zelf, evenals de kwaliteit van de aanbesteden, edoch, met u denk ik dat het heel belangrijk is om de effectiviteit van de aanbestedingen heel goed te volgen en de gemeenten daarin te ondersteunen. In 2009 zijn de resultaten van het onderzoek naar de effecten van de marktwerking bij de inburgering bekend, dus nog voor het vervallen van de bestedingsverplichting in 2011. Daar hecht ik zelf ook aan, want op die manier kunnen wij een en ander meenemen in de afweging rond de invulling van die bestedingsverplichting. Er zijn maatregelen genomen om de aanbestedingen te verbeteren. Ik noem de vorming van de centra voor werk en inkomen. Daar moet meer expertise komen, zodat wij een goed aanbestedingstraject kunnen ingaan. Een andere maatregel is het plan van aanpak re-integratie. Want Rijk en gemeenten gaan gezamenlijk op zoek naar goede voorbeelden en vooral op zoek naar wat niet werkt, zodat wij niet in valkuilen stappen waar menigeen al in is gevallen. Verder noem ik de website interventiesnaarwerk.nl. Het ministerie van SZW zoekt heel actief naar bewezen voordelen en verspreidt deze onder gemeenten, via de jaarlijkse gemeentedagen. Ook dat is een instrument dat wij hanteren. Verder hebben wij blikopwerk.nl. Dat is ook een website

die inzicht biedt in resultaten van re-integratiebedrijven die via het keurmerk re-integratie echt geprikkeld worden om het beter te doen. Vanuit de inburgering is een traject professionalisering opdrachtgeverschap gestart. Ook dat is een instrument dat wij belangrijk vinden. Kortom, op basis van al deze instrumenten ga ik heel goed bezien in hoeverre de kwaliteit van de aanbesteding kan worden verbeterd en hoe de prijs-kwaliteitverhouding zich gaat manifesteren.

Het andere punt van aandacht van mevrouw Westerveld was de rechtsgelijkheid. Zij zei: wij hebben de Wwb altijd ondersteund, omdat die zo helder is op dit punt, en dat moet zo blijven. Welnu, de regering is van mening dat de beide voorstellen die nu voorliggen, goed zijn onderbouwd. In eerste termijn heb ik aangegeven dat ik het de moeite waard vind om nog eens te verkennen hoe op basis van de geschiedenis van de WBB een en ander zich heeft gemanifesteerd, zodat wij ook in de toekomst, als wij wederom iets zouden willen binnen de WBB in de context centraal-decentraal, heel helder blijven houden wat decentraal kan en wat centraal moet.

Mevrouw Goyert zei dat het rapport uit Amsterdam heel behartigenswaardig is en nog niet bij SZW is geland. Zij raadde mij aan, er toch maar eens goed naar te kijken. Dat zal ik zeker doen. Mevrouw Goyert zei ook: wat zou het plezierig zijn om in de planning en controlsystematiek van tijd tot tijd regelmatig inzicht te krijgen in de wijze waarop dingen zich ontrollen, zodat je niet alleen op basis van wetenschappelijk onderzoek van tijd tot tijd de thermometer erin steekt, maar bij jaarcijfers ook helderheid krijgt over de vraag hoe het eigenlijk gaat. Welnu, ik wil best eens bezien of wij dat misschien net iets stringenter zouden kunnen doen, maar ik hoop dat mevrouw Goyert mij nog niet euvel duidt dat ik dit na twee dagen niet helemaal weet. Maar ik begrijp haar "cri de coeur".

Mijnheer Elzinga, ik vind wel dat u de minister en mij leuk aan het prikkelen bent. Onze interactie is inderdaad tweeënhalve dag oud, nietwaar, mijnheer de minister? Tot nu toe geeft dit de burger behoorlijk moed, althans van mijn kant. Wij zouden nu een duetje kunnen gaan zingen, want ik ben nogal toonvast en de Internationale ken ik uiteraard uit mijn hoofd. Edoch, ik weet niet of de minister daarvoor in is. Het is ook geen goed gebruik in de Eerste Kamer, lijkt mij zo. Oh, wegens de tijd, hoor ik de minister zeggen, anders was hij in gezang uitgebarsten. Nu ja, zo ziet u maar weer: in de opmaat naar kerst kan er van alles gebeuren. Ik ben ook heel goed in psalmen en kerstliederen, moet ik u zeggen.

De minister is genoegzaam ingegaan op de vragen van mevrouw Lagerwerf.

Ik zal nog wel het mijne zeggen in reactie op de vragen van mevrouw Strik over de langdurigheidstoeslag. Dat is voor haar het punt van aandacht. Het is heel helder dat de regering de verantwoordelijkheid heeft voor het inkomensbeleid. Ik begrijp u zo, dat u zegt: probeer niet op een hellend vlak terecht te komen, door de langdurigheidstoeslag te decentraliseren. Van de

kant van de regering zou ik willen zeggen dat het bestaansminimum een rijksaangelegenheid is. De Wwb vormt het sociale vangnet op het minimumniveau. Daar bovenop kent de Wwb een waarborg van een inkomensaanvulling voor mensen die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen en bovendien geen uitzicht hebben op inkomensverbetering. De precieze invulling van die waarborg is niet centraal ingevuld, maar gebeurt op lokaal niveau door de gemeente. Dat is de strekking van dit wetsvoorstel. Op het niveau van gemeenten kan immers precies worden gezien hoe de regeling van de langdurigheidstoelage past binnen het overige minimabeleid van een gemeente, zoals het re-integratiebeleid en de armoedebestrijding. Als extra zekerheid verplicht de Wwb de gemeente om dit in een verordening vast te leggen, zodat heel helder is voor de burgers van de gemeente waarop zij een beroep kunnen doen, en de gemeenteraad dit goed kan controleren.

Mevrouw Strik vroeg ook of er middelen nodig zijn om een integraal klantvolgsysteem te kunnen implementeren. Het antwoord op die vraag is, dat alle middelen voor de uitvoeringskosten al zijn opgenomen in de algemene uitkering van het Gemeentefonds. De gemeenten hebben alle ruimte om daaruit de integrale uitvoering te organiseren.

Mevrouw Strik vroeg ook hoe het zit met de ontschotting op het niveau van het individu. Zij zei dat het een soort pgb is, maar daar kiest de regering niet voor, omdat wij het heel belangrijk vinden dat juist in de begeleiding de deskundigheid zit. Het is essentieel dat de middelen daarvoor worden ingezet. Wat betreft de alleenstaande ouders met startkwalificatie heb ik in eerste termijn al gezegd dat ik in mijn interactie met de wethouders zal beklemtonen dat, ook al heeft men een startkwalificatie, men toch in de periode in de opmaat naar de arbeidsmarkt extra wordt gestimuleerd om dit ter hand te blijven nemen.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Daar ben ik heel blij om, maar mijn vraag was iets explicieter of u dat als criterium wilt meenemen als aandachtspunt in de evaluatie en de monitoring die u gaat uitvoeren.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Dat kan ik wel toezeggen, want ik vind het zelf ook essentieel dat degenen die een startkwalificatie hebben, ook al is het een minderheid, zichzelf zodanig positioneren dat zij na die vijf of zes jaar weer full swing kunnen meedoen.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik had nog een vraag over de langdurigheidstoelage die niet beantwoord is, namelijk of u wilt monitoren hoe gemeenten omgaan met de bodem. Naar ons idee is het echt een onderdeel van het bestaansminimum en u onderkent de verantwoordelijkheid van de regering. Hoe gaat u monitoren of dit eventueel later nog bijstelling behoeft?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik zou niet onmiddellijk willen zeggen dat wij dit heel specifiek gaan monitoren, maar in de context van de hele Wwb kijken wij natuurlijk nauwgezet naar de wijze

waarop gemeenten omgaan met hun armoedebelijd en hun re-integratiebeleid tegenover individuen. Daarvoor is dit mede een instrument. Ik ga echter niet apart monitoren.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Er is, zo hebben wij gehoord, stemming gevraagd over de onderhavige wetsvoorstellen. Deze stemming zal volgens de Kameragenda plaatsvinden om 18.20 uur.
**

De vergadering wordt van 13.41 uur tot 14.05 uur geschorst.

*B

!Subsidiariteitstoets!

Aan de orde is de behandeling van:

- de conceptbrief van de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal aan de vicevoorzitter van de Europese Commissie, de voorzitter van de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement, alsmede de Nederlandse regering en het secretariaat van COSAC met de beoordeling van de Eerste Kamer in het kader van de subsidiariteitstoets van het voorstel voor een beschikking van de raad betreffende een netwerk voor waarschuwing en informatie inzake kritieke infrastructuur (CIWIN) (COM(2008)676def) (31785).

De **voorzitter**: Ik stel voor, in te stemmen met deze brief.
**

Daartoe wordt besloten.

*B

!Verzoekschriften!

Aan de orde is de behandeling van:

- het verslag over het verzoekschrift van M.H. te H. betreffende kwijtschelding belastingschuld in België (nr. LXXVII-A);
- het verslag over het verzoekschrift van W.E. te B. betreffende fiscale aftrekbaarheid uitgaven wegens ziekte en toepassing hardheidsclausule (nr. LXXVIII-A).

Overeenkomstig de voorstellen van de commissie voor de verzoekschriften wordt besloten.

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet in verband met voortzetting van de subsidiëring van de MEE-organisaties (31550);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet gemeentelijke basisadministratie

persoonsgegevens in verband met het mogelijk maken van systematische verstrekking van gegevens aan instellingen voor schulden- en kredietregistratie (31563);

- het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 december 2007 te New York tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Naties betreffende de Zetel van het Speciaal Tribunaal voor Libanon (Trb. 2007, 228 en Trb. 2008, 12) (31364);

- het wetsvoorstel Bepalingen verband houdende met de instelling van het Speciaal Tribunaal voor Libanon, mede ter uitvoering van Resolutie 1757 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties van 30 mei 2007 (31365);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene Ouderdomswet, de Wet studiefinanciering 2000 en de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten in verband met het uitsluiten van het recht op ouderdomspensioen op grond van de Algemene Ouderdomswet, aanspraak op studiefinanciering voor uitwonenden op grond van de Wet studiefinanciering 2000 en aanspraak op tegemoetkoming voor uitwonenden op grond van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten bij vrijheidsontneming (31525);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met een herziening en vereenvoudiging van de voertuigregelgeving, ter implementatie van richtlijn nr. 2007/46/EG betreffende de goedkeuring van voertuigen en enkele andere technische wijzigingen (31562).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming over een motie**, ingediend bij de behandeling van het wetsvoorstel **Wijziging van de Monumentenwet 1988 in verband met onder meer beperking van de ministeriële adviesplicht bij aanvragen om een Monumentenvergunning (31345)**, te weten:

- de motie-Asscher c.s. over de verhoging van de subsidies aan de stadsherstellelingen met de vennootschapsbelastingheffing over die lichamen (31345, letter H).

(Zie vergadering van 9 december 2008.)

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Asscher.

**

De heer **Asscher** (VVD): In overleg met de collega's hebben wij besloten, deze motie aan te houden.

De **voorzitter**: Op verzoek van de heer Asscher stel ik voor, de motie-Asscher c.s. (nr. 31345, letter H) van de agenda af te voeren.

**

Daartoe wordt besloten.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Regeling van een tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten (Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten) (31706)**, en over:

- de motie-Meurs c.s. over een onderzoek naar de consequenties voor groepen burgers die voor een tegemoetkoming of compensatie een beroep moeten doen op meerdere regelingen (31706, letter I);

- de motie-Klein Breteler c.s. over een onafhankelijke adviescommissie als bedoeld in artikel 7:13 van de Algemene wet bestuursrecht (31706, letter J);

- de motie-Ten Horn c.s. over een onderzoek naar een inconsistentie in de Wtcg en voorstellen ter verbetering van de positie van visueel beperkten en slechtzienden (31706, letter K).

(Zie vergadering van 16 december 2008.)

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van VWS en de minister voor WWI van harte welkom. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Wij hebben de brief ontvangen die de staatssecretarissen van Financiën en van VWS ons hadden toegezegd bij het plenaire debat. Wij danken hen daarvoor hartelijk. De brieven waren volkomen duidelijk en stemmen ons tot tevredenheid, omdat nu inderdaad vastligt hoe de aftrekposten geregeld zijn voor verpleging en verzorging thuis. Dat kan onze instemming hebben. Dit geldt overigens niet voor het wetsvoorstel in zijn geheel. Wij vinden het een buitengewoon slordig en onzorgvuldig tot stand gekomen wetsvoorstel. Dit blijkt ook wel doordat in de brief die wij hebben gekregen naar aanleiding van de casus die wij hebben voorgelegd, de staatssecretaris van Financiën toegeeft nieuwe fouten in de wet ontdekt te hebben. Deze zijn inmiddels gecorrigeerd, overigens niet in het voordeel van de chronisch zieken en gehandicapten. Dat zij zo. Het is wel een wijziging die nodig was vanwege de consistentie van de wet. De hele wet vinden wij van dermate lage kwaliteit dat wij tegen de wet zullen stemmen. Dit geldt ook voor de moties. Wij vinden dat deze wet niet te redden valt.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Onze fractie steunt het wetsvoorstel, aangezien zij kan instemmen met het doel van de regeling. Onze fractie houdt echter wel zorg over de uitvoering van de wet en met name over de inkomenseffecten ervan, in samenhang met andere regelingen, op de lagere inkomensgroepen. Om deze reden zullen wij beide moties, die de positie van chronisch zieken en gehandicapten beogen te versterken, zullen ondersteunen. De motie-Meurs beoogt een onderzoek naar mogelijke negatieve inkomenseffecten en spreekt van noodzakelijke reparatiemaatregelen. Wij nemen ons voor, dit scherp te blijven volgen. Wij zullen de motie-Ten Horn niet steunen, aangezien voor hetgeen de motie beoogt reeds alternatieven bestaan of zullen komen. Wij zien de noodzaak van deze motie dan ook niet.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de SP, GroenLinks, D66, de OSF, de PvdD, fractie-Yildirim en de SGP tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. De fracties van D66 en de OSF hebben het gevoel dat het zojuist aangenomen wetsontwerp ertoe moet strekken dat een eerlijke en juiste compensatie wordt gegeven voor chronisch zieken en gehandicapten. In dat geval kunnen inkomensverschuivingen optreden. Het kan zinvol zijn daarvoor tijdelijke overgangsmaatregelen te treffen. Deze motie heeft een heel ander uitgangspunt omdat zij op individueel niveau de inkomensgevolgen wil meten en dan wil komen tot een consistente en consequente inrichting en uitvoering, in de vorm van structurele maatregelen om daar iets aan te doen. Het lijkt ons dat hierdoor de zaak van de verkeerde kant wordt benaderd. Wij zullen dus tegen de motie stemmen.

In stemming komt de motie-Meurs c.s. (31706, letter I).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, D66 en de OSF tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Klein Breteler** (CDA): Voorzitter. De indieners van de motie en de CDA-fractie danken de staatssecretaris voor de toezegging die zij waargemaakt heeft door binnen een week te reageren op deze motie. Wij hebben overigens de reactie een kwartier geleden in handen gekregen. Niettemin bood dit ons voldoende tijd voor een oordeel. De indieners constateren dat de motie iets verder gaat dan in de reactie staat, met name wat betreft de samenstelling van de commissie. Voor de rest kunnen wij ons overigens wel in de reactie vinden. Niettemin verzoeken wij, de motie in stemming te brengen. De CDA-fractie zal voor stemmen.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Ik spreek opnieuw namens de fracties van D66 en de OSF. Wij denken dat in het algemeen voldoende waarborgen bestaan voor een juiste behandeling van bezwaren. Een nieuwe onafhankelijke adviescommissie betekent alleen maar extra bureaucratie. In het algemeen zijn wij daar niet voor. Wij zullen dus tegen stemmen.

In stemming komt de motie-Klein Breteler c.s. (31706, letter J).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, D66 en de OSF tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Ik spreek opnieuw mede namens de fractie van D66.

Het komt ons voor dat de motie-Ten Horn c.s. een categorie beoogt die de helft van de Nederlandse bevolking betreft. Je kunt dus niet spreken van zodanig specifieke kosten dat die via fiscale middelen gecompenseerd zouden moeten worden. Dat lijkt ons ver buiten proportie. Daarom zullen wij tegenstemmen.

In stemming komt de motie-Ten Horn c.s. (31706, letter K).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de ChristenUnie, D66, de OSF, de PvdA en de VVD tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is verworpen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Vaststelling van een nieuwe Mediawet (Mediawet 20..) (31356)**.

(Zie vergadering van 16 december 2008.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Asscher** (VVD): Voorzitter. De Mediawet heeft een staatsrechtelijk aspect betreffende het onderwerp van de haat zaaïende zenders. De minister heeft vorige week gezegd dat hij een aantal artikelen met betrekking tot haat zaaïende zenders niet in werking zal laten treden. De VVD-fractie had er een voorkeur voor gehad als de werking van het gehele wetsvoorstel zou zijn opgeschort en de minister met een novelle was gekomen. Mijn fractie vindt het belangrijk dat er een regeling komt ex post, dat wil zeggen: nadat het feit geschied is en geen censuur vooraf.

Er zijn twee positieve aspecten aan het wetsvoorstel, namelijk de vervanging van de programmavoorschriften met een prestatieovereenkomst en de versoepeling van de reclameregels voor commerciële omroepen. Negatief achten wij het feit dat de status-quo in het publieke bestel wordt gehandhaafd; dat verstrooiing een belangrijk onderwerp blijft voor de publieke zenders, ook al heeft de WRR daar negatief over geadviseerd; dat er geen level playing field is, zodat het gevaar blijft dat publiek geld naar private doeleinden wordt gesluisd; en dat de technologische neutraliteit niet consequent is doorgevoerd.

Mijn laatste punt betreft de beloningscode voor topinkomens in de vrije sector, waar de VVD-fractie niet gelukkig mee kan zijn. Zij zal dan ook tegen dit wetsvoorstel stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de VVD tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet inburgering (inburgeringsvoorzieningen voor alle inburgeringsplichtigen gericht op het inburgeringsexamen of het staatsexamen Nederlands als tweede taal) (31318)**.

(Zie vergadering van 16 december 2008.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter. Mijn fractie heeft vorige week gevraagd om stemming

over dit wetsvoorstel, omdat zij fundamenteel met de minister van mening verschilt over wat in de inburgering gaande is, namelijk recht gaat vooraf aan integratie. Mijn fractie is op zich erg blij met de discussie die de Kamer met de minister heeft kunnen voeren. De Kamer verwacht nog enkele antwoorden op de vragen over de slagingsplicht en de differentiatie van niveaus van de examens. Zij gaat ervan uit dat die antwoorden gegeven worden in de brief die de minister voor februari heeft toegezegd. Mijn fractie respecteert dat de minister heeft gezegd heeft dat hij tijd nodig heeft voor een heroriëntatie en een positiebepaling ten opzichte van inburgering en wat er aan versnelling aangebracht kan worden. Wij delen zijn opvatting dat inburgering per definitie emancipatoir is en mensen in staat stelt om mee te doen aan deze samenleving en zichzelf te ontwikkelen naar hun talenten. Daarom zullen wij toch voor deze wetswijziging stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.

**

*B

!Natuurbeschermingswet!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in verband met de regulering van bestaand gebruik en enkele andere zaken (31038).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik dank de leden van de Eerste Kamer voor hun inbreng in eerste termijn. Ik heb mijn beantwoording ingedeeld in de volgende blokjes: algemene inleiding, specifieke punten betreffende het wetsvoorstel, praktische werkbaarheid, beheerplannen, overige punten uit de Natuurbeschermingswet en overige vragen.

Er zijn veel vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Een groot deel daarvan gaat niet alleen over het wetsvoorstel, maar betreft ook het natuurbeleid en de natuurwetgeving in den brede. Er is ook veel gezegd en gevraagd over Natura 2000. Dat is begrijpelijk, want de vorming van het Natura 2000-netwerk is geen eenvoudige opgave. Uitgangspunten zijn de implementatie van de Habitatrichtlijn en daarmee de bescherming van kwetsbare Europese natuur, en tegelijkertijd het behoud van ontwikkelingsruimten voor andere gebruiksfuncties. Wij zoeken naar een evenwicht tussen ecologie en economie, tussen economie en ecologie. Toch vind ik het vandaag belangrijk om onderscheid te maken tussen het voorliggende wetsvoorstel en andere aspecten van het beleid en de regelgeving, en om die ook zo veel mogelijk te expliciteren.

Daarom begin ik met dit wetsvoorstel. Wat is nu de kern van dit wetsvoorstel en welke andere zaken worden in dit wetsvoorstel mee geregeld? De kern van het wetsvoorstel is de regeling voor het bestaand gebruik in de periode tot de vaststelling van de beheerplannen in het kader van Natura 2000. In die periode wordt de vergunningplicht opgeheven en vervangen door een aanschrijvingsbevoegdheid. Bestaand gebruik kan immers het best worden beoordeeld in samenhang en dus op gebiedsniveau. Dat gebeurt in het beheerplan. Daarin worden de instandhoudingsdoelstellingen die worden vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten, verder uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Daarin worden ook de beheermaatregelen beschreven. Zo veel als mogelijk krijgt het bestaand gebruik een plaats in het beheerplan, soms onder nadere voorwaarden, en wordt het zo vrijgesteld van de vergunningsplicht.

Met het wetsvoorstel wil ik voorkomen dat in de periode tot de vaststelling van de beheerplannen toch vergunningentrajecten moeten worden gestart terwijl het aangewezen kader voor een goede beoordeling er nog niet is. Dat kader is namelijk het beheerplan. Met de aanschrijvingsbevoegdheid kan worden ingegrepen als dit toch nodig is, in het bijzonder in ecologisch urgente situaties. De bewijslast ligt dan bij het bevoegd gezag, bij de minister van LNV, bij mij dus. Het wetsvoorstel geeft daarmee duidelijkheid aan alle betrokkenen.

Als ik het goed zie, bestaat er steun in de Kamer voor de kern van het wetsvoorstel bij de fracties van het CDA, de ChristenUnie en de SGP en de VVD. Daar ben ik blij om. In het betoog van de heer Smaling zie ik ook aangrijpingspunten die bevestigen dat niet versnipperd en ad hoc naar potentieel schadelijke activiteiten moet worden gekeken, maar juist in samenhang. Daarvoor is het beheerplan.

Overigens, zeg ik tot de heer Smaling en mogelijke andere sportliefhebbers, hoeven marathonlopers en ruiters en amazones niet bang te zijn dat straks niets meer mag. Dat is niet zo. Wij beoordelen activiteiten immers op hun effect op de instandhouding van de soorten. De metafoor was dus prachtig, maar ruiters, amazones en liefhebbers van hardlopen en andere activiteiten hoeven hiervan niet plotseling zeer te schrikken. Ik weet niet welke liefhebberijen de heer Smaling precies heeft. Ik doe beide graag, maar dat heeft daarmee niets te maken want ook andere sportieve belevingen kunnen in stand blijven.

De heer Schaap vindt het wel jammer dat projecten met mogelijk significant negatieve effecten niet zijn uitgezonderd van de vergunningsplicht. Dat kan niet anders in het licht van artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn en het Kokkelvisserijarrest. Voor dit soort projecten is een individuele passende beoordeling vereist voordat toestemming wordt gegeven.

Wat zijn nu de andere zaken die in het wetsvoorstel worden geregeld en zijn die er zomaar bij ingestopt? Hebben wij er een mandje van gemaakt, zo tegen het eind van dit jaar? Het

antwoord is "nee". Het zijn allemaal voorstellen die de aansluiting bij de Habitatrichtlijn verbeteren.

Ten eerste is dat de uitbreiding van het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet 1998 tot gebieden die op de lijst van gebieden van communautair belang zijn gesteld, maar nog niet naar nationaal recht zijn aangewezen. Op dit punt loopt een Europese inbreukprocedure. Dat is gisteravond door verschillende Kamerleden gememoreerd. Ik geloof dat eenieder van hen heeft gezegd deze wijziging te kunnen steunen. Sommigen hebben geen opmerkingen gemaakt, maar daaruit maak ik wellicht hetzelfde op.

Ten tweede is er de verduidelijking van het begrip "project". In artikel 19f staat daarvoor nu -- professor Backes heeft daarop in het verleden al gewezen -- ten onrechte het woord "nieuwe", terwijl het Kokkelvisserijarrest duidelijk maakt dat ook bestaand, dus niet nieuw, gebruik een project kan zijn waarvoor een passende beoordeling is vereist.

Ten derde wordt in artikel 19d van het wetsvoorstel verduidelijkt dat niet elke potentiële verstoring van soorten, maar alleen potentieel significante verstoringen leiden tot een vergunningplicht. Het gaat immers om verstoringen die gevolgen kunnen hebben voor de populatie en niet om lichtere verstoringen. Dit geheel overeenkomstig de bewoordingen van artikel 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn en ook overeenkomstig de bestaande uitleg van artikel 19d. Er verandert dus in de praktijk niets, maar dat moeten wij wel zorgvuldig formuleren teneinde misverstanden te voorkomen. Ik zou het ook niet wenselijk vinden dat er in de praktijk veel zou veranderen omdat ik graag wil dat natuur zoveel mogelijk voor mensen toegankelijk blijft om van te genieten.

Daarnaast zit er in het wetsvoorstel een stevige verankering van het beheerplan als kader voor de regulering bestaand gebruik, niet alleen in Natura 2000-gebied, maar, gezien de externe werking, ook buiten het Natura 2000-gebied. De wet wordt op dat punt verduidelijkt. Ook wordt verduidelijkt dat in het beheerplan eventueel ook toekomstige activiteiten kunnen worden opgenomen, mits voldoende geconcretiseerd en toetsbaar. Dat geldt bijvoorbeeld voor de voorziene uitbreiding van de manege, waarover de heer Smaling sprak. Dat is een belangrijke stap, waarvoor de heer Schuurman terecht aandacht vraagt, voor de juridische doorwerking van het beheerplan.

Al deze voorstellen werden al aangekondigd in de brief van 1 september 2006 van mijn ambtsvoorganger. Alleen de bescherming van de gebieden op de communautaire lijst is er later naar aanleiding van de inbreukprocedure aan toegevoegd. Verder voorziet het wetsvoorstel in het vervallen van de plantoets in artikel 19j, de toets door hogere overheden van door lagere overheden vast te stellen plannen als deze potentieel significante gevolgen kunnen hebben. Die overheden moeten wel een adequate passende beoordeling uitvoeren. Deze wijziging werd voorgesteld omdat dit kabinet wil uitgaan van

vertrouwen en tegelijkertijd de bureaucratie wil terugdringen en ook omdat er in het kader van interbestuurlijk toezicht voldoende instrumenten zijn om tijdig in te grijpen als dit vertrouwen zou worden beschaamd. Ik wijs op de aanwijzingsbevoegdheid die ik heb op grond van de Natuurbeschermingswet en op de mogelijkheid die de minister van BZK heeft op grond van de Provinciewet om besluiten te vernietigen. Daarnaast kunnen provincies en gemeenten natuurlijk ook onderling afspraken maken.

Tot slot is er nog een categorie echt zijdelingse zaken, in de terminologie van de heer Eigeman, zoals het vervallen van de verbindings-s in het woord "beheerplan". De heer Schaap heeft daarover een prachtige verhandeling gehouden. Overigens zie ik de heer Schaap met de heer Eigeman best een keer optreden in het Groot Dictee, hier in deze zaal. Ik zal daarnaar met genoeg kijken, ook naar de resultaten die dan worden geboekt. Ik heb zelf het genoeg al eens mogen smaken. Ik denk dat je er met meer nervositeit zit dan tijdens zo'n boeiend debat als vandaag en gisteravond. Ik heb daarmee geprobeerd de spellingswijze aan te passen aan de meest actuele spelling in het Groene Boekje.

De voorliggende maatregelen vergroten volgens mij de werkbaarheid van de maatregelen rond Natura 2000 in de praktijk en verminderen de bureaucratie. De heer Doek heeft daarop ook gewezen en ook de heren Schuurman en Schaap zijn met mij naar een praktisch invulling op zoek. Ik begrijp heel goed de zorgen die er spelen rond Natura 2000. In een land als Nederland moeten op een klein oppervlak veel gebruiksfuncties naast elkaar bestaan: wonen, bedrijvigheid, recreatie, infrastructuur en mooie natuur. Als je die allemaal moet combineren, heb je daarvoor heel veel intelligente koppelingen en heel intelligent beleid en inpassingsvermogen nodig, besef ik als geen ander.

Het voorliggende wetsvoorstel neemt niet de zorgen over Natura 2000 weg. Op dit moment niet, daarvoor zitten wij in het proces. Ik ben er overigens wel van overtuigd dat wij daarvoor veel meer nodig hebben dan alleen goede wetgeving, namelijk een goede uitwerking in de praktijk door alle betrokkenen in de gebieden, die met elkaar zoeken naar creatieve oplossingen door goed te kijken naar de synergie tussen maatregelen en die zoeken en bereid zijn om te zoeken naar intelligente koppelingen van activiteiten.

Maar het voorliggende wetsvoorstel is wel een belangrijke en wat mij betreft ook noodzakelijke stap in het hele proces. Ondernemers, bewoners en gebruikers van de gebieden krijgen duidelijkheid over bestaand gebruik in de periode tot de beheerplannen klaar zijn en van kracht worden en wij sluiten aan bij de Europese richtlijnen. Bevoegd gezag, andere gebiedspartijen en ook andere rijkspartners, Defensie, Verkeer en Waterstaat en Economische Zaken, zijn nu met de beheerplannen bezig en wachten op de verbeteringen in dit wetsvoorstel. Dit geldt niet in de laatste plaats ook voor ondernemers in en in de nabijheid van Natura 2000-gebieden. Dat mag ook blijken uit de brief

van VNO-NCW, waarvan ik zomaar veronderstel dat die ook naar uw Kamer is gestuurd. Het blijkt ook als LTO bij mij aan tafel zit en een stevig pleidooi houdt voor een sterke doorwerking van bestaand gebruik in het beheerplan en voor het zo veel mogelijk vrijstellen van agrarische bedrijven via het beheerplan. Mij dunkt dat dit wetsvoorstel dan ook een stap in de goede richting is. Wij zoeken naar maximale rek en ruimte zonder overigens de Europese conformiteit in het geding te brengen.

Tegen de heer Schuurman zeg ik wel dat wij bij de totstandkoming van de nieuwe integrale natuurwet goed zullen kijken of de werking van het beheerplan verder moet en kan worden geoptimaliseerd. Ook anderen hebben er een opmerking over gemaakt. Wij zijn voluit bezig met de bundeling van die drie natuurwetten. Wij zullen kijken welke verbeteringen daarin mogelijk zijn, zodat zij effectief zijn zonder onnodig meer regels en administratieve lastendruk te veroorzaken.

De heer **Smaling** (SP): De minister noemt LTO en VNO-NCW. Die staan natuurlijk voor een bepaalde groep belanghebbenden in het proces van afweging. Vindt zij niet dat er bij al die processen ook een neutrale deskundige mediator zou moeten zijn die inhoudelijke kennis heeft van de wijze waarop groepen met elkaar communiceren, wanneer de belangen zo tegengesteld zijn?

Minister **Verburg**: Dan hebben wij het over het beheerplan en het voorstel van de heer Smaling daarover. Ik vind het op voorhand niet nodig om overall mediators bij te benoemen. Ik ben het wel zeer met hem eens -- ik ga ervan uit dat hij dat bedoelt -- dat het proces om te komen tot een beheerplan veel zorgvuldigheid vereist. Dan denk ik aan een goede voorbereiding, ook door het bevoegd gezag. Ik denk aan een heel goede voorzitter en ook aan een goede facilitering van dat proces. Mocht er op enig moment mediation voor nodig zijn, dan is dat ook mogelijk. Maar ik zou er niet mee willen beginnen.

De heer **Smaling** (SP): "Mediation" klinkt misschien een beetje trendy. Het is bewezen in projecten die zijn uitgevoerd vanuit Wageningen, een jaar of tien terug, met gebiedsgericht beleid, dat het heel essentieel is in dit soort processen met heel veel groepen en dat het vaak een breekijzer kan zijn, als de zaak op slot gaat. Dat gebeurt vrij vaak.

Minister **Verburg**: Ik wil er niet mee beginnen, maar ik sluit het ook niet uit op enig moment in een proces.

De heer **Schaap** (VVD): De minister had het over synergie van beleidsfiguren waarop de beheerplannen -- ik noem het nu ook netjes "beheerplannen" -- in de praktijk zouden moeten inspelen. Ik weet niet of zij er nog op terugkomt.

Minister **Verburg**: Ja.

De heer **Schaap** (VVD): Dan wacht ik tot dat moment.

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik zou het een gemiste kans vinden om te wachten met doorvoering van de voorgestelde verbeteringen in het wettelijke instrumentarium, zoals de heer Eigeman voorstelt. De evaluatie van de drie natuurwetten, de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet, geeft daar ook geen enkele aanleiding toe. De conclusie daarin is dat het instrumentarium van de Natuurbeschermingswet met de in oktober 2005 aangebrachte wijzigingen ter voldoening aan de Habitatrichtlijn en de vandaag voorliggende wijzigingen op orde is. Ik ben het met de heer Eigeman wel eens dat het wetstraject lang is geweest. Daarvoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen. De duur van het traject komt de zorgvuldigheid van afwegingen ten goede. Ook de schriftelijke behandeling in uw Kamer, leidend tot een uitvoerige memorie van antwoord en nadere memorie van antwoord van de regering, getuigt van zorgvuldigheid. Dit lange traject kan wat mij betreft echter geen reden zijn om nog verder in de vertraging te gaan en te wachten op het wetsvoorstel voor de integratie van de drie natuurwetten, dat op zijn vroegst in 2011 zijn beslag zal krijgen. De andere wetstrajecten waarnaar de heer Eigeman verwijst bieden ook geen aanknopingspunten. Die betreffen afgebakende en meer technische voorzieningen die helemaal losstaan van de onderwerpen waarover wij het nu hebben.

De heer **Eigeman** (PvdA): De minister zegt dat er in de evaluatie geen aanleiding is om nu even te stoppen en te wachten tot 2011. Je kunt het ook omdraaien: er is alle aanleiding op dit moment om vaart te maken met een nieuwe wet en misschien moet het wel veel sneller dan 2011.

Minister **Verburg**: Het is nogal een traject om die drie wetten samen te voegen. Het doel is prachtig: het moet slanker worden, maar wel effectief, eenvoudig en toepasbaar. Maar dat is geen geringe opgave. De Tweede Kamer heeft erop aangedrongen om in het traject om te komen tot die nieuwe wet, ook veel maatschappelijke organisaties en veel deskundigen erbij te betrekken. Ik heb daar "ja" op gezegd, omdat ik het voordeel daarvan zie. Maar dat betekent dat ik er nu geen haastwerk van wil maken. Ik heb ook nog te rekenen met een zorgvuldig traject in zowel de Eerste als de Tweede Kamer. Ik pleit dus voor zorgvuldigheid.

De heer **Eigeman** (PvdA): Die zorgvuldigheid wordt uiteraard op prijs gesteld. Er is meer dan een brede maatschappelijke discussie. Er is ook aanleiding om te kijken naar verweving met allerlei andere vraagstukken, zoals watervraagstukken en herinrichtingsvraagstukken. Ik snap wel dat er tijd nodig is, maar het zou ook goed zijn om dat wetgevingsproces onder enige druk tot stand te brengen. Beheerplannen worden volgens mij niet geremd doordat de wet niet is aangepast aan de Habitatrichtlijn; de beheerplannen kunnen rustig gemaakt worden. In de voorliggende praktijk kan

dan ook al een heleboel worden gerealiseerd. Dit wetsvoorstel levert naar mijn idee een aantal belemmeringen op voor een vrij proces om over een nieuwe wet te praten. Daar ligt de kern van onze bezwaren.

Minister **Verburg**: Dat ben ik toch niet met de heer Eigeman eens. Juist op dit moment zitten veel ondernemers en organisatoren van culturele activiteiten te wachten op helderheid: wat is de status, wat is de situatie zolang er in die gebieden nog geen sprake is van een beheerplan? Ik ben het zeer met de heer Eigeman eens dat die beheerplannen en die wetgeving er heel snel moeten komen. Ik ga niet achterover zitten, maar ik wil wel voortvarendheid aan zorgvuldigheid koppelen. Hoe eerder er helderheid is over het bestaande gebruik voor alle betrokkenen bij die gebieden, hoe beter dat is en hoe steviger wij kunnen doorwerken aan die beheerplannen. Tegelijkertijd kunnen wij gaandeweg leren van de ervaringen die worden opgedaan met bestaand gebruik voor de integratie van de drie natuurwetten. Met andere woorden, dit zet juist een deur open en slaat geen enkele deur, ook niet naar het wetgevingstraject rondom de integratie, dicht. Ik zie alleen maar meer mogelijkheden om zorgvuldig te handelen in het belang van alles en iedereen. Wachten zou betekenen dat een bestaand gebruiker wordt geconfronteerd met grote rechtsonzekerheid in de periode tot de vaststelling van de beheerplannen. Wachten betekent ook dat de partijen die bij het beheerplanproces betrokken zijn meer onduidelijkheid hebben over de status en doorwerking van het beheerplan. Wachten betekent tot slot dat Nederland waarschijnlijk door het Europees Hof van Justitie wordt veroordeeld wegens onvoldoende bescherming van de gebieden op de communautaire lijst.

Ik kom bij mijn tweede blokje, dat gaat over specifieke punten inzake het wetsvoorstel. De heer Eigeman vindt dat het wetsvoorstel strijdig is met de Habitatrichtlijn, omdat er bij de vergunningverlening geen rekening wordt gehouden met cumulatieve effecten. Ik ben het daar niet mee eens. Het klopt naar mijn opvatting ook niet. Het wetsvoorstel verandert inhoudelijk niets aan artikel 19, lid 1, van de Natuurbeschermingswet. In plaats van "verstoringseffecten" staat er nu "significant verstoringseffecten", maar dat is precies de tekst die ook in artikel 6, lid 2, van de Habitatrichtlijn staat. Zo passen wij de wet ook al sinds jaar en dag toe. Ik zei er al iets over in mijn inleiding. Een bepaling die een op een is overgenomen van een richtlijn kan daar nooit mee in strijd zijn en zal ook altijd richtlijnconform moeten worden uitgelegd. Ook de Europese Commissie heeft bij informele contacten over het wetsvoorstel geen bezwaren bij deze wetswijziging gezien. Ik wijs verder op een gelijke reactie van de Europese commissaris Dimas, die naar aanleiding van vragen van het Europees Parlement heeft geantwoord op 3 september 2008. Voor een inbreukprocedure op dit punt heb ik dan ook geen vrees.

De heer Koffeman heeft gevraagd naar de salderingsmogelijkheid en de mogelijke strijdigheid

daarvan met EU-recht. Hij heeft daarbij verwezen naar professor Backes. Bij saldering gaat het erom dat tegenover een activiteit met mogelijk negatieve effecten maatregelen staan die een mitigerende werking hebben, zodat er per saldo geen aantasting van natuurwaarden plaatsvindt. Van onrechtmatigheid is dan ook geen sprake.

De heer Eigeman vroeg of het aangenomen amendement-Snijder-Hazelhoff in strijd is met het EU-recht. Integendeel, de bepalingen van dit amendement staan voorop in de Habitatrichtlijn. Ze zijn geknipt uit artikel 2, lid 3 van de richtlijn en ze zijn geplakt in de Natuurbeschermingswet. Professor Backes ziet hier ook geen strijdigheid, zoals de heer Koffeman terecht opmerkte.

De heren Eigeman, Koffeman en Schuurman hebben vragen gesteld over de motie-Cramer/Jacobi over de meldingsplicht voor niet-significante verstoringen. Ik voer die motie zodanig uit, dat zij eenzelfde effect heeft als wanneer een wettelijke meldingsplicht zou worden ingevoerd, die overigens een aparte wetswijziging zou vergen, met zo min mogelijk administratieve en bestuurlijke lasten. Ik ben voornemens om dat langs drie sporen te doen. In de eerste plaats is dat de oriëntatiefase, die desgewenst ook kan leiden tot een schriftelijke verklaring van het bevoegd gezag dat wel of geen vergunning nodig is. Ik doe dat in de tweede plaats via de signalering bij het Wabololet. In de derde plaats gebeurt het door overheden die vergunningen verlenen die ook voor Natura 2000 van belang zouden kunnen zijn, te vragen om op dit punt alert te zijn. Ik ben graag bereid om te kijken hoe dit in de praktijk werkt, zodat wij daarop kunnen terugkomen bij het wetgevingstraject inzake de integratie van de drie natuurwetten.

De heer **Koffeman** (PvdD): De minister zegt dat zij het op het punt van de saldering niet eens is met professor Backes. Hij zegt dat het opnemen van de saldering in een beheerplan waardoor de vergunningplicht wegvalt, in strijd is met Europese regelgeving. Kan de minister nader onderbouwen waarom zij het daar niet mee eens is?

Over de meldplicht van significant verstorende activiteiten zegt de minister dat er allerlei mogelijkheden zijn om het toch een klein beetje in de smiezen te houden. Zij gaat daarbij voorbij aan het feit dat in de Tweede Kamer grote zorgen leefden over het ontbreken van zo'n meldplicht, omdat gewoon niet duidelijk is wat er nu in en bij de natuur gebeurt. In de memorie van antwoord wordt gesproken van ouders met klappende kinderen die bomen met vogels zouden kunnen verstoren, maar in werkelijkheid gaat het natuurlijk om motorcrosswedstrijden of om helikopter- of ballonvluchten boven natuurgebieden. De minister gaat er wel erg makkelijk aan voorbij dat significante verstoringen wel eens aan het oog van bestuurders zouden kunnen ontsnappen. Er zijn in Nederland tal van meldplichten. Als ik mijn auto apk laat keuren, is er steeds een meldplicht. Daar komt niet elke keer controle bij, maar het is wel handig dat het even gemeld wordt. Bij significante verstoringen zou dat

ook heel goed kunnen. De minister heeft in de Tweede Kamer eerst gezegd dat zij de motie-Cramer/Jacobi als ondersteuning van haar beleid zag. Vervolgens heeft zij geweigerd, de motie uit te voeren.

Minister **Verburg**: Bij saldering moet het er altijd om gaan dat tegenover een activiteit met mogelijk negatieve effecten maatregelen moeten staan die een mitigerende werking hebben, zodat er per saldo geen aantasting van natuurwaarden plaatsvindt. Als de heer Koffeman dat onderbouwd wil hebben, moeten wij juridisch in de artikelen en de duiding ervan duiken. Saldering kan alleen als vooraf zeker is dat de schadelijke effecten van een project tijdig en volledig worden gemitigeerd, zodat aantasting van natuurwaarden wordt uitgesloten. Het staat met zoveel woorden in artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn. Ook de Natuurbeschermingswet eist dat. Dit zijn de grenzen en randvoorwaarden voor de saldering.

Ik heb aangegeven dat ik bij de meldplicht langs drie sporen wil werken. Op zichzelf vind ik het noodzakelijk dat het gesignaleerd wordt, maar een wettelijke meldplicht kan pas in de geïntegreerde wetgeving, die nog een jaar of twee, drie op zich zal laten wachten. Daar moeten wij niet op willen wachten. Ik zie andere mogelijkheden om het wel boven tafel te krijgen: die drie sporen. De oriëntatiefase kan desgewenst leiden tot een schriftelijke verklaring. Daarnaast is er de signalering aan het Wabololet. Verder zijn er de overheden die vergunningen verlenen voor Natura 2000. Zo kunnen wij ervaring opbouwen. Ik heb aangegeven dat ik graag bereid ben om te kijken of in de geïntegreerde nieuwe natuurwet iets extra's moet gebeuren. Met andere woorden, de motie van de Tweede Kamer, die ik als ondersteuning van mijn beleid heb betiteld, voer ik uit.

De heer **Koffeman** (PvdD): Op het moment dat er compenserende mogelijkheden zijn, kan van saldering worden gesproken en hoeft je er geen problemen van te verwachten. Professor Backes zegt echter dat met het opnemen in een beheerplan, de vergunningplicht vervalt. Dat ziet hij als strijdig met het Europees recht. Daar gaat de minister niet op in.

Minister **Verburg**: Dat was ook niet helemaal uw vraag. Dit wordt natuurlijk wel onderdeel van het beheerplan. Als je afspraken maakt, heb je je te houden aan Europese richtlijnen. Zo'n beheerplan wordt natuurlijk niet een staat in de staat. Je maakt afspraken over de manier waarop je met de saldering omgaat. Dan heb je je te houden aan de wetgeving die op dat moment van kracht is.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): De minister heeft goed begrepen dat die meldingsplicht voor ons een essentieel punt is. Kan zij zich erin vinden dat wij tot aan de definitieve wetgeving een soort experimentele fase krijgen waarin die meldingsplicht functioneert? De gebruikers van het gebied weten dan precies waar zij juridisch aan toe zijn, zowel op dat moment als later. Het is niet

helemaal duidelijk wat een significante verstoring is. Om te voorkomen dat men er later de rekening van thuisbezorgd krijgt, is het wenselijk om nu al te melden als men vermoedt dat men met verstorende activiteiten bezig is. De minister geeft drie mogelijkheden, maar ik mis een duidelijke concretisering voor ondernemers die het aangaat. Wat bedoelde zij met name met het derde punt?

Minister **Verburg**: Dat gaat over de overheden die vergunningen verlenen die ook voor Natura 2000 van belang kunnen zijn. Ik vraag die overheden om daar extra alert op te zijn. Kijk nou eens hoe het in de praktijk uitwerkt. Zit er een verband met mogelijke ontwikkelingen in het kader van Natura 2000? Zo ja, houd daar dan een klein boekhoudinkje van bij. Turf dat ergens, bij wijze van spreken.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Dat is geen meldingsplicht.

Minister **Verburg**: Nee, dat is geen meldingsplicht.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ziet u iets in een meldingsplicht voor de ondernemer, zoals in de Wet milieubeheer? Bij cumulatieve effecten zou dan toch van significante verstoring kunnen worden gesproken. Op die manier kan men bijtijds tegenmaatregelen nemen.

Minister **Verburg**: In mijn opinie zou dat kunnen via die oriëntatiefase. Iedereen die iets wil, of het een ondernemer, een sportclub of de organisatie van de Friese Elfstedentocht of de Nijmeegse Vierdaagse is, gaat zich oriënteren en vraagt zich af of hij er een vergunning voor nodig heeft. Ik heb gezegd dat dat kan leiden tot een schriftelijke verklaring van het bevoegd gezag. Ook daar kan een inventarisatie plaatsvinden, zodat ervaring kan worden opgedaan. De heer Schuurman noemt de milieuwetgeving. Die mogelijkheid hebben wij overwogen, maar wij lopen ertegen aan dat wij die gegevens niet zomaar mogen gebruiken. Het is mogelijk om zo'n meldingsplicht toch eens te testen. Het is mogelijk om te bekijken welke meerwaarde zo iets kan hebben. Ik ben bereid te bezien of wij op dit punt een bepaalde proefperiode kunnen afspreken, waarin wij bekijken op welke wijze wij de in het kader van de Wet milieubeheer geldende maatregelen zouden kunnen benutten. Ik denk dan aan een proefperiode en een proefgebied, dus aan een soort pilot. Wij kunnen dan bekijken of er in de nieuwe geïntegreerde wet iets nodig is en, zo ja, op welke wijze wij dat kunnen vormgeven.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik ben daar heel blij mee. Wij kunnen immers nu niet regelen wat in de nieuwe wet geregeld moet worden. Ik begrijp dat de minister tussentijds experimenten wil opzetten om na te gaan hoe een en ander zal werken, met het oog op een definitieve regeling, waarbij zij het proefgebied voldoende groot neemt, zodat het representatief is. Als ik de woorden van de minister zo mag interpreteren, dan heeft zij onze zorg in elk geval voor een gedeelte weggenomen.

Minister **Verburg**: Ik ben blij dat ik in ieder geval de zorg van de heer Schuurman wegneem. Wellicht neem ik ook de zorg van de heer Eigeman weg. Ik zeg toe dat wij een zodanige proefperiode zullen kiezen dat wij de resultaten van de proef nog kunnen meenemen in de voorstellen inzake het geïntegreerde wetsvoorstel. Uiteraard hebben wij ook een pilotgebied nodig dat van voldoende omvang is om gezaghebbend te kunnen zijn voor eventuele voorstellen voor een nieuwe wet.

De heer Schuurman heeft gesproken over de plantoets. Ik ben het met hem eens dat het belangrijk is dat de provincies door gemeenten en waterschappen vooraf goed en tijdig worden betrokken bij de totstandkoming van de plannen. Ik zal daar ook op toezien.

Veel sprekers hebben aandacht gevraagd voor de praktische werkbaarheid van het concept van Natura 2000 en de Habitatrichtlijn. In mijn reactie op de desbetreffende opmerkingen, die overigens zeer terecht zijn, ga ik eigenlijk voorbij de voorgestelde wetgeving. Ik zie de opmerkingen dan ook niet helemaal in het kader van het nu voorliggende wetsvoorstel, maar in het grotere verband van de werkbaarheid van de Habitatrichtlijn, die natuurlijk vooral neerslaat in Natura 2000. Die punten staan dus los van dit wetsvoorstel, waarmee wij op dit moment verbeteringen willen aanbrengen.

De heer Schaap heeft gesproken over het stellen van realistische doelen en het rekening houden met de dynamiek. Terecht gaf hij daarbij aan dat het niet de bedoeling kan zijn dat wij teruggaan naar de natuur zoals die was voordat er menselijke activiteit was. Ik kon zijn heldere betoog goed volgen. Het streven is om aan Natura 2000 een zo haalbaar en betaalbaar mogelijke invulling te geven. Dit doen wij door het stellen van robuuste instandhoudingsdoelstellingen, die rekening houden met de dynamiek en met wijzigingen in omstandigheden, waaronder veranderingen in het klimaat. Wij doen dit door de landelijke doelen te vertalen naar bijdragen van de onderscheiden Natura 2000-gebieden en daarbij te bekijken welke gebieden het best die bijdrage kunnen leveren. Wij noemen dat "strategisch lokaliseren". Daarbij kan in sommige gebieden ook iets worden prijsgegeven, zoals de heer Schaap gisteren betoogde, als bescherming en uitbreiding van een natuurlijke habitat in andere gebieden meer kans heeft.

Het laatste laat echter onverlet dat wij soms, op basis van de ecologische criteria in de Habitatrichtlijn en de verantwoordelijkheid die Nederland ook op Europese schaal heeft, gebieden moeten aanwijzen die de heer Schaap als postzegels aanmerkt. De heer Smaling deed dat overigens ook, maar om iets andere redenen. Wij worden gevraagd die gebieden aan te wijzen. Dat hebben wij ook gedaan en dan komen wij inderdaad soms op gebieden die volgens de heer Schaap postzegels zijn.

De heren Schaap, Schuurman en Smaling hebben eveneens aandacht gevraagd voor het voorzorgsbeginsel dat ten grondslag ligt aan de Habitatrichtlijn. Ook het Europese Hof heeft dat

beginsel nog eens verduidelijkt, zodat wij dat niet zomaar kunnen afschaffen of tot een dode letter verklaren, zoals de heer Schaap gisteren wenste te doen.

De heer **Schaap** (VVD): Dat laatste was ook een provocatie.

Minister **Verburg**: Zo is het ook begrepen.

De heer **Schaap** (VVD): Het probleem is dat er bepaalde waarden kunnen voorkomen of kunnen worden ontwikkeld in die kleine gebiedjes, terwijl die gebiedjes zelf op alle mogelijke manieren zijn aangesloten op de ruimere gebieden daaromheen, waar van alles gebeurt wat soms ook de natuur ten goede komt. In dat geval vormt een dergelijke postzegel vaak een hindernis voor natuurontwikkeling in de grotere gebieden. Daar liggen behoorlijke knelpunten. Vandaar dat ik met mijn voorbeeld kwam.

Minister **Verburg**: Met de heer Schaap denk ik dat zich gedurende de beheerplanontwikkeling nog wel de nodige knelpunten en knelpuntjes zullen voordoen. Wij zijn echter een traject ingegaan waarin wij alle partners bij het opstellen van het beheerplan buitengewoon serieus nemen. Mocht aan het eind van het traject blijken dat, alles overwegende, iets niet haalbaar of niet betaalbaar is, dan bestaat de mogelijkheid tot heroverweging. Dat doen wij wat mij betreft echter niet aan het begin, maar aan het eind van het traject.

De heer **Smaling** (SP): Kan de minister zich iets meer uitspreken over het postzegelverhaal? Wat vindt zij van hetgeen de heer Schaap en ik daarover hebben gezegd? Zij laat dit punt nu vrij makkelijk passeren. Vindt zij dat er sprake is van een terechte vaststelling? Doet zij er iets mee? Onder meer is het voorstel gedaan om een wat groter gebied, waar bijvoorbeeld tien postzegelgebiedjes in liggen, in zijn geheel aan te wijzen. Wat vindt zij van de uitstekende suggesties die hier gisteravond gedaan zijn?

Minister **Verburg**: Allereerst merk ik op dat zowel de heer Schaap als de heer Smaling het woord "postzegel" heeft gebruikt, maar dat daar de overeenkomst ook ophoudt. De heer Smaling heeft voorgesteld om van een aantal postzegelgebiedjes een groter gebied te maken, waarmee wij opeens een veel groter Natura 2000-gebied zouden hebben. Uiteindelijk worden 162 gebieden aangewezen -- in de loop van het volgende jaar wordt er nog een reeks gebieden aangewezen -- maar ik denk niet dat wij die postzegels aan elkaar moeten plakken en daar één groot gebied van moeten maken. Daar voel ik niet voor, want wij zullen ook op Europees niveau onze verantwoordelijkheid voor de 162 aangemelde gebieden moeten nemen. Ik denk dat wij er voorlopig onze handen aan vol hebben om die verantwoordelijkheid waar te maken.

De heer **Smaling** (SP): Ik ben bang dat de minister mij ten dele verkeerd begrepen heeft. Het is niet onze bedoeling dat een groot gebied in zijn geheel als Natura 2000-gebied wordt aangewezen. Ik heb het voorbeeld van het Nationaal Landschap Noordoost-Twente gegeven. Stel dat wij dit aanwijzen als Natura 2000-gebied en de thans aangewezen gebieden wel in beeld houden om te beheren. Beheersmatig wordt het dan naar mijn mening een stuk eenvoudiger.

Minister **Verburg**: Als de heer Smaling dat bedoelt, dan kan ik zeggen dat daar wellicht mogelijkheden liggen. Ook in de richting van de heer Schaap zeg ik dat het mij vrij logisch lijkt dat waar de provincie verantwoordelijk is voor het proces -- de provincie is in een groot aantal gebieden bevoegd gezag -- zij de onderlinge samenhang goed in de gaten houdt en oog heeft voor het mogelijk weer integraal maken van bepaalde onderdelen van de beheerplannen. Ook ik heb daar altijd een open oog en een open oor voor. De mogelijkheden en kansen op dit punt zullen wij moeten benutten.

De heer **Schaap** (VVD): De minister zei dat zij het hele traject ook enigszins als een avontuur beschouwt. Daar hoort ook de nodige openheid bij. Ik wil nog eens goed bekijken hoe zich dat ontwikkelt. In de loop van volgend jaar zullen ook de contouren van de beheerplannen duidelijk worden. Ik wil daar op dat moment enigszins geïntegreerd op terugkomen, om de voortgang nog eens met elkaar te bespreken. Op dat moment zal blijken waar de knelpunten zitten, ook op het gebied van haalbaar en betaalbaar. Wij moeten nog eens goed bezien hoe dit zich ontwikkelt.

Minister **Verburg**: Als de Eerste Kamer mij uitnodigt, kom ik altijd volgaarne. Het zou op zichzelf ook wel een mooi moment zijn, omdat ik met de provincies heb afgesproken dat zij de mogelijkheid hebben tot omkering. Dit houdt in dat de gebieden nog niet definitief worden aangewezen, maar dat voor die gebieden eerst beheerplannen worden ontwikkeld. Die plannen zullen er voor 1 september 2009 moeten liggen. Wellicht is het boeiend als de Eerste Kamer mij op dat moment een keer uitnodigt om daarover te spreken.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Alles hangt met alles samen. Daarom stel ik in relatie tot de Natura 2000-gebieden en de aangrenzende gebieden een vraag over de zogenaamde significante verstoring, waarover al heel wat gediscussieerd is en waar wij waarschijnlijk ook vandaag niet definitief uit zullen komen. Op termijn kunnen wij daarvoor misschien een oplossing vinden door een beleid uit te stippelen dat de aangrenzende terreinen min of meer geschikt worden verklaard voor andere activiteiten dan die waardoor mogelijk significante verstoringen kunnen optreden. Ik begrijp best dat dit niet van de ene op de andere dag kan. Dat zie ik ook niet gebeuren, want daarvoor is het allemaal te ingewikkeld en ligt er te veel vast, maar het toekomstig beleid zal er misschien wel op gericht kunnen zijn om significant

verstorende activiteiten uit de buurt van de Natura 2000-gebieden te houden. Kan dat op termijn het beleid zijn?

Minister **Verburg**: Ik denk dat er in ieder geval rekening mee wordt gehouden bij de vergunningverlening. Ik kan mij niet voorstellen dat er, zonder een vergunning, een kolencentrale wordt gebouwd, hoe schoon, nieuw en modern ook, uitgerekend op de rand van een Natura 2000-gebied. Dat lijkt mij erg ingewikkeld, dus ik kan mij voorstellen dat daar rekening mee wordt gehouden. Dat zal op enig moment ook wel goed gebruik worden. Ik geloof niet dat wij hiervoor per se nieuwe regels moeten hebben, want men is er op provinciaal en nationaal niveau bij betrokken. Dan treden er zoveel checks and balances in werking dat dit ongetwijfeld het resultaat zal zijn. Laten wij dit onderdeel, dat in de verdere ontwikkeling van Natura 2000 een rol gaat spelen, volgend jaar ook bekijken, als de Eerste Kamer mij uitnodigt.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): De heer Smaling zei gisteravond in navolging van een geestverwant van mij aan de overkant dat wij buffergebieden zouden moeten ontwikkelen. Ook dat kan niet van de ene op de andere dag, maar als u dat beleid zou willen inzetten, zou u ons toch wel enigszins tegemoetkomen.

Minister **Verburg**: U hebt zelf al gezegd dat Natura 2000 een ingewikkeld traject is. Ik heb tegen uw geestverwant aan de overkant gezegd dat die bufferzones niet een abc'tje zijn, omdat je steeds moet bekijken wanneer iets een significante verstoring is in dat gebied. Dat kan het in het ene gebied sneller zijn dan in het andere. Bij buffergebieden hangt het er helemaal vanaf om welk deel van het Natura 2000-gebied het gaat. De ene keer heb je deze buffer nodig en de andere keer heb je die buffer nodig. Die grenzen zullen niet eenvoudig te trekken zijn. Die externe werking, want daarover hebben wij het dan, zal bij het beheerplan moeten worden meegewogen. Alle woordvoerders hebben duidelijk gemaakt hoeveel uitdagingen er nog liggen, voordat wij de Natura 2000-gebieden hebben aangewezen en hebben voorzien van een functionerend beheerplan, waarvan iedereen zegt dat wij dat goed doen. Een zorgvuldige, dynamische balans tussen ecologie en economie en omgekeerd moet uiteindelijk ons doel zijn. Dat is gisteravond voldoende aangegeven en ik onderstreep dat zelf ook.

De heer Schaap heeft over het voorzorgsbeginsel een wens uitgesproken die hij inmiddels als provocerend heeft geduid. Ik denk ook dat dit zo is, maar ik kom er nog even op terug. Hij heeft ook aandacht gevraagd voor onduidelijke begrippen zoals significantie, externe werking, et cetera, maar deze begrippen hebben een Europese oorsprong. Dat maakt dat wij ze in Nederland niet zomaar eenzijdig wettelijk nader kunnen invullen. In hun openheid hebben dergelijke begrippen ook voordelen, waar zij bijdragen aan een dynamische, gebiedsgerichte benadering en dus juist behulpzaam kunnen zijn bij de praktische

werkbaarheid. Wat voor het ene gebied significant is, hoeft dat voor het andere niet te zijn. Het in beton gieten van deze begrippen zou juist tot een te strikt afwegingskader kunnen leiden.

Bij de schriftelijke behandeling van dit wetsvoorstel ben ik uitgebreid ingegaan op de genoemde begrippen en op wat ik in de praktijk doe om hieromtrent duidelijkheid te brengen. Dat laat onverlet dat ik open ogen en oren heb voor de onduidelijkheid die in de praktijk soms wordt opgemerkt. Ook ik zie de vergaande consequenties van het voorzorgsbeginsel, dat nu in de praktijk wordt doorgevoerd. Ik constateer dat wij werken met een Habitatrichtlijn uit 1992 en een Vogelrichtlijn uit 1979. Die kaders sluiten niet altijd helemaal aan bij de behoeften van nu en de uitdagingen van morgen. Om die reden zal ik mij volgend jaar in Brussel inzetten om samen met andere lidstaten aandacht te krijgen voor een verbetering van de werkbaarheid bij de uitvoering van de Europese regelgeving in een vorm die past in het huidige en toekomstige tijdgewricht. Ik ga mij daar volgend jaar sterk voor maken.

De heer **Smaling** (SP): Een kort vraagje tussendoor. Hebt u regelmatig overleg met uw Europese collega's over de invulling van Natura 2000?

Minister **Verburg**: Met sommige wel, met name met collega's uit naburige Länder in Duitsland en uit België. Op Europees niveau doet zich het verschijnsel voor dat ministers van milieu of ruimtelijke ordening Natura 2000 in hun portefeuille hebben. Ik merk bij collega's op Europees niveau dat zij soms moeite hebben met het maken van een vertaalslag naar de praktijk en die moet er natuurlijk wel zijn. Vele woordvoerders hebben gisteravond de noodzaak benadrukt dat voor dit hele proces draagvlak ontstaat en blijft bestaan.

De heer **Schaap** (VVD): In het laatste deel van mijn inbreng heb ik een beetje provocerend over het voorzorgsprincipe gezegd: maak er maar een dode letter van. Ik ben natuurlijk niet tegen voorzorg, maar het gaat mij om dat geharnaste principe met die negatieve bewijsvoering. Als je wat doet, kijk dan eerst of dat niet bepaalde gevolgen heeft. Dat heeft ongeveer het niveau van naar de dokter gaan om te vragen of je gezond bent. Een dokter kan natuurlijk nooit beloven dat hij daarachter komt. Bij het voorzorgsprincipe geldt hetzelfde, als dat stringent wordt doorgepakt. Je weet nooit alles, je durft niets meer, je sluit alle risico's uit. Ik had liever dat er een streep door dat geharnaste principe ging en dat dit begrip gemitigeerd wordt gebruikt.

Minister **Verburg**: In de Tweede Kamer is hier tijdens de begrotingsbehandeling nadrukkelijk bij stilgestaan door uw geestverwanten. Dat was een zeer doorwrocht betoog. Ik heb toegezegd dat ik volgend jaar naar Brussel ga, liefst met collega's van andere lidstaten, om te zeggen dat wij dit belangrijke principe moeten voorzien van vlees en bloed. Wat wij op dit moment meemaken, is dat het

voorzorgprincipe uiteindelijk wordt geduid door de Raad van State. Dan weten wij één ding; dat het geen duiding van vlees en bloed is, rekening houdend met de situatie en de mogelijkheden ter plekke, maar dat het strikt juridisch wordt ingevuld. Dat zouden wij moeten zien te voorkomen en daarin zouden wij verbetering moeten aanbrengen, maar ik vind het begrip voorzorg wel een mooi begrip om mee te blijven wegen, maar dan moet het ook adem hebben.

De heer Schuurman heeft terecht aandacht gevraagd voor de juridische houdbaarheid en de status van de beheerplannen. Anderen hebben hier ook naar gevraagd. Dit heeft mijn volle aandacht. Ik heb in de memorie van antwoord al uitgewerkt hoe het zit met de status en de doorwerking van de beheerplannen. Een bijzonder aandachtspunt daarbij is de vormgeving van de ammoniakaanpak. In de Peel is een traject gestart waarbij mede is voorzien in de juridische toetsing van de houdbaarheid van het toegepaste instrumentarium in het beheerplan. Over die juridische houdbaarheid merk ik op dat de procedures uit de Algemene wet bestuursrecht voor de mogelijkheden van bezwaar en beroep van toepassing zijn. Als die zijn afgerond, zijn het beheerplan en het daarin opgenomen bestaand gebruik onherroepelijk.

De heer Smaling deed de suggestie om beheerplannen vast te stellen als provinciale inpassingsplannen. Hoe creatief die gedachte ook is, zij zou betekenen dat een beheerplan puur een instrument van ruimtelijke ordening wordt, maar een beheerplan behelst meer. In het beheerplan is het integrale natuurbeleid voor een Natura 2000-gebied neergelegd. Dat is van belang voor het inhoudelijk beoordelen van activiteiten en het stellen van toegangsbeperkingen, als dat nodig is. De Natuurbeschermingswet is daarop wel toegesneden, maar de Wet ruimtelijke ordening niet.

De heer **Smaling** (SP): Ik geloof de minister graag, maar ik geloof haar ook niet graag, want ik denk dat het gewoon kan. In het nieuwe instrumentarium van de Wet ruimtelijke ordening hebben gemeenten nog steeds bestemmingsplannen en moeten op allerlei niveaus structuurvisies worden ingediend. De hele toolbox die er nu is, is wel degelijk inhoudelijk. Ik zie niet in waarom de beheerplannen die worden gemaakt, niet één op één kunnen worden gestroomlijnd met de instrumenten op het gebied van ruimtelijke ordening. Ik dacht dat het juist de bedoeling was die schotten te slechten en het zou een mooie mogelijkheid zijn om de zaken dichter bij elkaar te brengen.

Minister **Verburg**: Nu wordt het voorstel van de heer Smaling anders. Als de heer Smaling vraagt of er sprake kan zijn van zorgvuldige stroomlijning, zeg ik ja. Provincies zijn veelal het bevoegd gezag en zij zouden zeer onverstandig zijn als zij niet zouden stroomlijnen. De heer Smaling vraagt echter of de beheerplannen niet kunnen worden vastgesteld als provinciale inpassingsplannen. Dan zeg ik dat het provinciaal inpassingsplan puur een

instrument is op het gebied van ruimtelijke ordening. Wij gaan in de praktijk kijken hoe die twee zo goed mogelijk met elkaar kunnen worden verbonden, want daar heeft de heer Smaling een punt. Laten wij zorgen dat de beleidsinstrumenten die wij hebben, zorgvuldig op elkaar worden afgestemd. Dat is helderder voor de uitvoerder en nog beter voor degene die ermee te maken heeft.

De heer **Smaling** (SP): Kan de minister daarover samen met haar collega Cramer iets op schrift zetten en dat aan de Kamer sturen?

Minister **Verburg**: Nee, ik stel voor dit punt te parkeren. Ik voorzie dat ik een uitnodiging van de Kamer krijg voor volgend jaar. Voor die tijd is dit nog niet aan de orde. Ook als de provincies voorlopige beheerplannen hebben vastgesteld, moeten die nog definitief worden gemaakt. Wij hebben ze dan echter voorliggen en weten dan nog beter waarover wij spreken.

De heer Schuurman heeft gevraagd wat de ervaringen zijn met gedetailleerde beschrijvingen rond bestaand gebruik in de drie proefgebieden, te weten de Voordelta, de Weerribben Wieden en de Peelgebieden. Alleen de Voordelta beschikt over een definitief beheerplan. In de twee andere proefgebieden zijn de beheerplannen nog volop in ontwikkeling.

De mate van het benodigde detail verschilt per gebied, zo blijkt uit een vergelijk van deze beheerplannen. Dat verschil wordt veroorzaakt door de omvang van de gebieden en de aard van de problematiek. De Voordelta heeft een watergebied en daarom is volstaan met het benoemen van de verschillende gebruikersgroepen. De conceptbeheerplannen voor de Peel en de Weerribben Wieden vragen meer een beoordeling op het niveau van de individuele ondernemer. Hier is ook met het oog op rek en ruimte maatwerk mogelijk en vereist.

De heer Schuurman vraagt naar de ondersteuning van de beheerplanprocedure vanuit het ministerie. Wij ondersteunen de opstellers van beheerplannen landelijk. Daarvoor hebben wij het regiebureau Natura 2000 opgericht, overigens samen met de provincies. Het regiebureau Natura 2000 zorgt ervoor dat de totstandkoming van de beheerplannen in de 162 Natura-2000-gebieden gestroomlijnd verloopt. Een juiste balans tussen tempo en zorgvuldigheid staat daarbij voorop. Ook stuurt het regiebureau Natura 2000 het steunpunt aan.

Het steunpunt helpt met het ontwikkelen en het ontsluiten van kennis over inhoud en proces die nodig is voor het opstellen van beheerplannen. De kennis en informatie zijn voor iedereen ontsloten. De heer Schuurman vraagt of iedereen toegang heeft tot die kennis en informatie en het antwoord op die vraag is dus ja.

De heer Smaling stelt dat de opgave van het opstellen van beheerplannen wordt onderschat. Hij zegt dat vertrouwen in andere overheden mooi is, maar niet genoeg. Hij zegt: de toon is lief maar naïef. Ik heb behoefte om uit te spreken dat ik, in tegenstelling tot de heer Smaling, wel vertrouwen

heb in andere overheden. Die nemen hun verantwoordelijkheid en doen hun uiterste best om die verantwoordelijkheid waar te maken. Zij staan dicht bij zowel de mensen in en rond de gebieden als bij de gebieden zelf. Voor dit proces is gebiedspecifieke kennis onontbeerlijk. Er is dus niets naïefs aan. Het is een kwestie van vertrouwen en bereidheid om te delegeren naar lagere overheden.

De heer Schuurman vraagt hoe het bevoegd gezag overzicht houdt van alle versturende activiteiten. In het kader van het beheerplan worden alle bestaande activiteiten en concrete, voorzienbare, toekomstige ontwikkelingen en gecumuleerde effecten bekeken. Dit gebeurt in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen, zoals die voor het gebied in omvang, tijd en ruimte worden uitgewerkt. Uiteraard wordt daarbij ook gekeken naar de mitigerende effecten van de verschillende beheermaatregelen. Op basis daarvan kan worden uitgezocht in hoeverre dit gebruik doorgang kan vinden, eventueel onder bepaalde voorwaarden. Het vergt een zorgvuldige aanpak om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen en om dit goed te onderbouwen.

Als het beheerplan is vastgesteld, vormt dat het kader voor de volgende zes jaar. Alles wat nieuw gebeurt in het gebied, moet worden beschouwd in het licht van het beheerplan, de daarin uitgewerkte instandhoudingsmaatregelen en de reeds toegestane activiteiten. Als de nieuwe activiteit leidt tot een verslechtering of een significante verstoring, zal bij de vergunningverlening worden getoetst in hoeverre dit aanvaardbaar is. Na zes jaar komt er een nieuw beheerplan.

De heer Doek vraagt naar de drinkwatervergunningen die voor 1 oktober 2005 zijn verleend. Het vergunde gebruik kan worden opgenomen in een beheerplan. In het beheerplan kan ook rekening worden gehouden met nieuwe ontwikkelingen, zoals de voorziene ingebruikneming van een deel van een grondwaterwetvergunning, die voor die tijd nog niet feitelijk werd gebruikt. Bij de opname in het beheerplan moet worden getoetst of de activiteit in de mate van gebruik waarvoor een vergunning op basis van de Grondwaterwet is verleend, niet schadelijk is voor de instandhoudingsdoelstelling van het gebied. Als dat nodig is, kunnen in het beheerplan aanvullende voorwaarden aan dit gebruik worden gesteld. Zolang het beheerplan nog niet is vastgesteld, geldt een vergunningplicht voor waterwinningen als die schadelijke effecten kunnen hebben.

De regeling voor bestaand gebruik in dit wetsvoorstel voorziet in een vrijstelling van die vergunningplicht voor zover de handelingen daadwerkelijk plaatsvonden voor 1 oktober 2005. Het gaat dan om het feitelijke gebruik en niet om het vergunde gebruik. Het wetsvoorstel spreekt in de voorgestelde definitie van bestaand gebruik immers over iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht. Dat is een koppeling met het feitelijke gebruik. Enige fluctuatie is mogelijk. De definitie van bestaand gebruik spreekt van

handelingen die niet of in niet betekenende mate zijn gewijzigd sinds 1 oktober 2005.

De heer **Doek** (CDA): Ik dacht bij het begin van het betoog van de minister dat zij het iets ruimer formuleerde dan in de memorie van antwoord. In de laatste alinea van haar betoog komt zij echter precies terug op wat er staat in de memorie van antwoord. Mijn vraag was erop gericht of er bij het opstellen van het beheerplan rekening kan worden gehouden met het vergunde gebruik.

Minister **Verburg**: Dat is nu precies het verschil tussen het mogelijk maken van bestaand gebruik en wat mogelijk is in het beheerplan. Als de heer Doek bedoelt dat er in het beheerplan meer mogelijkheden zijn dan nu rond het feitelijk gebruik en dat je in het beheerplan kunt overeenkomen om het vergunde gebruik op te nemen, kan ik dat bevestigen. Dat moet echter geregeld worden in het beheerplan. Bij het bestaand gebruik gaat het om het feitelijke gebruik en dat wordt afgestemd op 1 oktober 2005.

De heer **Doek** (CDA): Ik heb de vraag gesteld of het geen overweging verdient om bij het opstellen van het beheerplan direct te beoordelen of de vergunde onttrekking -- die in de vraagstelling vaak groter is dan het reeds gebruikte deel van de vergunning -- aanvaardbaar is. Volgens mij is het antwoord van de minister ja.

Minister **Verburg**: Zeker, dat kan.

Voorzitter. De heer Koffeman vindt het ongewenst dat meer provincies vergunningen gaan verlenen voor grote gebieden. De wet biedt daarvoor een voorziening. Eén provincie is bevoegd gezag. Deze provincie handelt in overeenstemming met de andere provincies. Er is dus altijd één provincie bevoegd.

De heer Koffeman spreekt ook over zienswijzen die bij aanwijzing van de Natura 2000-gebieden worden beperkt tot belanghebbenden. Hij geeft aan dat hij dat in strijd vindt met het Verdrag van Aarhus. Dat is een algemene kwestie die onder meer een rol speelt bij de Wabo. Mijn ambtgenoot van VROM vraagt hierover voorlichting aan de Raad van State. De uitkomst wachten wij af. Overigens zie ik in het kader van de Natuurbeschermingswet geen knelpunt, want "Aarhus" gaat over besluiten met mogelijk negatieve gevolgen voor het milieu. Deze aanwijzingsbesluiten leiden tot bescherming van natuurgebieden. Dan is er per definitie geen sprake van negatieve gevolgen.

De heer Schuurman wijst erop dat de Natuurbeschermingswet voor ondernemers kan leiden tot een grotere lastendruk. Ik zie erop toe dat de kosten binnen het redelijke blijven. Het wetsvoorstel inzake bestaand gebruik is er dan ook mede op gericht om waar mogelijk bestaande en voorziene activiteiten in het beheerplan te kunnen opnemen. Overigens wijs ik er in algemene zin op dat iedereen die een vergunning wil aanvragen, daar zelf de inspanningen voor moet leveren. Ik denk bijvoorbeeld aan een bouwvergunning, een horecavergunning enzovoorts. Dan zal de

ondernemer, de aanvrager, ook het voorwerk moeten doen of laten doen.

De heer Smaling doet een suggestie voor betering rond de ammoniakmeting: er moet worden gewerkt met realistische grenswaarden en groeiend wetenschappelijk inzicht moet kunnen leiden tot inpassing. Ja, dat kan ook. Dat sluit ook aan bij het advies van de taskforce Trojan. Er is ruimte voor de inpassing van nieuwe wetenschappelijke inzichten. Dat kan met de bestaande wetgeving. Dat zullen wij ook zeker doen.

De heer Schaap heeft een vraag gesteld over de doelensystematiek van Natura 2000. Houdt deze wel voldoende rekening met autonome ontwikkelingen zoals klimaatverandering en natuurlijke dynamiek? Ik heb al iets gezegd over de robuustheid van de doelen die op landelijk niveau zijn vastgesteld. In aanvulling daarop wil ik nog opmerken dat in 2015 een evaluatie van de doelen is voorzien om tegemoet te kunnen komen aan systeemveranderingen die het bereiken van eerder gestelde doelen niet langer realistisch maken. Ook voor die tijd bestaat de mogelijkheid om in het proces van beheerplannen en aanwijzingsbesluiten rekening te houden met nieuwe inzichten voor zover deze wetenschappelijk zijn onderbouwd.

De heer **Schaap** (VVD): De minister zegt "wetenschappelijk onderbouwd", maar uit de praktijk van gebiedsinrichting enzovoorts kunnen natuurlijk ook allerlei ervaringen naar voren komen. Wetenschappelijk of niet, dan blijkt gewoon dat een gesteld doel niet vast te houden is en dat je misschien wel op je schreden moet terugkomen. Is daar ook ruimte voor?

Minister **Verburg**: Ik zie het punt, maar dan nog moet dit wetenschappelijk onderbouwd kunnen worden. Laten wij dat wel van een onderbouwing voorzien. Ik geef wel aan dat de mogelijkheid in 2015 wat ruimer wordt. Voor die tijd is die mogelijkheid er als dit op basis van praktijkinzichten die wetenschappelijk zijn onderbouwd, noodzakelijk en evident is.

De heer Schaap heeft ook nog een vraag gesteld over de dynamiek in het Boetelerveld. Hij geeft aan dat de Natura 2000-doelensystematiek nodeloos krampachtig en theoretisch zou zijn. Hij noemde daarbij het Boetelerveld. Ik heb al aangegeven dat in de doelensystematiek van Natura 2000 voldoende rekening kan worden gehouden met de natuurlijke dynamiek van de systemen. Er is immers geen deadline waarbinnen de ambities gerealiseerd moeten zijn. Ook de instandhoudingsdoelen zijn verre van rigide. Ik zeg het mijn voorganger na: in het kader van Natura 2000 kan veel, maar niet alles.

Natura 2000 benoemt heel concreet de habitattypen waarvoor gebieden zijn of worden aangewezen. Dat schept mijns inziens juist helderheid. Het geeft focus aan het ontwikkelen van een toegesneden maatregelenpakket. Over het Boetelerveld concludeer ik dat de beoogde maatregelen voortvloeiend uit het Nationaal bestuursakkoord water en de Kaderrichtlijn Water juist voorwaardenscheppend zijn voor de realisatie

van de Natura 2000-doelen. In dat opzicht vind ik dat er sprake is van een integrale en elkaar versterkende toepassing van beleidsinstrumenten.

De heer Schuurman heeft gevraagd hoe het zit met een nieuw bedrijf dat hetzelfde aantal koeien heeft en een moderne stal, maar moeilijk een vergunning kan krijgen. Activiteiten die op 1 oktober 2005 al niet plaatsvonden of die een betekende wijziging inhouden ten opzichte van de toen wel plaatsvindende activiteiten, zijn nieuw. Dat is immers geen bestaand gebruik. Deze activiteiten zijn vergunningplichtig in geval van potentiële verslechtering van de kwaliteit van een gebied. Als een bedrijf wordt gestart in het gebied met een aantal koeien en met een nieuwe stal en de uitstoot neemt daardoor per saldo niet toe -- door staltechnieken of doordat een ander bedrijf stopt met het houden van koeien -- dan kan saldering plaatsvinden. Een vergunning zal dan over het algemeen geen probleem zijn. Het gaat echter niet per se om het totale aantal koeien in het gebied. Van belang is of specifiek op de voor stikstof gevoelige natuurwaarden van de beschermde habitat geen toename van de depositie plaatsvindt. Dat is natuurlijk afhankelijk van de ligging van de betrokken salderende bedrijven ten opzichte van de natuurwaarden. Dat vraagt dus om afweging en het nodige onderzoek per gebied.

De heer Doek vraagt hoe het zit met de realisatie van agrarisch en particulier natuurbeheer. Ik ben het met hem eens. Het huidige subsidiestelsel voor agrarisch natuurbeheer is vastgelegd in de provinciale regeling. De realisatie van de ecologische hoofdstructuur via particulier natuurbeheer verloopt inderdaad trager. Het is terecht dat hij daar de vinger op legt. Daarom ben ik samen met provincies, particulieren, agrariërs, terreinbeherende organisaties en rentmeesters een traject gestart om te onderzoeken hoe op korte termijn een forse impuls kan worden gegeven aan het particulier natuurbeheer. Ik vind particulier en agrarisch natuurbeheer van belang. Wij zullen dat ook zeker moeten stimuleren.

De heer Koffeman spreekt, los van de Natuurbeschermingswet, over het schrappen in de soortenlijst en de evaluatie van de Flora- en faunawet. Door nu de bescherming te schrappen voor algemeen voorkomende soorten worden dieren vogelvrij verklaard. Dat vindt hij in tegenstelling met de doelstelling van de wet. De doelstelling van de wet is het behoud van biodiversiteit. Daarom streven wij naar een gunstige staat van instandhouding van soorten. Van soorten die algemeen voorkomen is de staat van de instandhouding niet in het geding. Een extra beschermingsniveau voor hen is dus niet langer aan de orde. Ik wijs er wel op dat de zorgplicht van toepassing blijft.

Verder sprak de heer Koffeman nog over het Faunafonds. Dit fonds zou zowel ontheffingen verlenen als iets zeggen over schadevergoeding. Het Faunafonds verleent geen ontheffingen. Het kan wel desgevraagd adviseren over een ontheffingsaanvraag. Alle besluiten en adviezen van het Faunafonds worden vastgesteld door het bestuur en dat bestaat uit leden die afkomstig zijn

uit de kringen van een breed scala aan maatschappelijke geledingen. Voor het uitkeren van schadevergoeding worden de beleidsregels toegepast en daarmee is de vergoedingsprocedure transparant, controleerbaar en dus ook democratisch controleerbaar.

Dan kom ik op de jacht in natuurgebieden, waar de heer Koffeman ook over sprak. Het is goed mogelijk dat in bepaalde gevallen jacht significant verstorend is. Of dit het geval is, moet bij het beheerplan worden beoordeeld. Als sprake is van een significante verstoring, dan zal de jacht niet worden opgenomen in het beheerplan tenzij eerst een passende beoordeling plaatsvindt en daaruit blijkt dat er geen gevaar is voor de natuurwaarden. De jacht blijft dan verboden, behoudens bij het verlenen van een vergunning.

De heer **Koffeman** (PvdD): Nu valt het mij toch op dat de minister zich zorgen maakt over vogels die zouden kunnen schrikken als kinderen in hun handen klappen wanneer zij met hun ouders in het bos lopen. Dat is een argument voor de minister om geen meldingsplicht te willen, anders zou die er ook moeten zijn voor de ouders met die kinderen. Maar als jagers dieren doodschieten met geweren zonder knaldempers, hoeft dat volgens de minister weer niet in alle gevallen een significante verstoring op te leveren. Daar zit toch een tegenstrijdigheid in? Of zie ik dat nu verkeerd?

Minister **Verburg**: Zodra er sprake is van een significante verstoring moet er een passende beoordeling plaatsvinden en moet er ook een vergunning worden verleend.

De heer **Koffeman** (PvdD): Maar zijn er omstandigheden denkbaar dat jagers een bos ingaan om voor hun plezier dieren dood te schieten? Ik heb het niet over de noodzakelijke jacht. Kan de minister zich voorstellen dat er situaties zijn waaruit geen significante verstoring voortvloeit?

Minister **Verburg**: Ik kan mij heel veel voorstellen, maar wij hebben daar spelregels voor opgesteld die ook gehandhaafd moeten worden. Ik wil niet in dit soort casuïstiek treden, want dan zijn wij op tweede kerstdag nog bezig. De voorwaarden zijn helder en spelregels moeten er ook zijn.

De heer **Koffeman** (PvdD): Wij hebben het over consistentie van beleid. Een van de spelregels die wij in dit land hebben afgesproken en waarop de minister zich terecht beroept, is dat er in dit land niet wordt gejaagd in natuurgebieden. Per definitie niet. De minister wil die spelregels echter veranderen in die zin dat er straks wel mag worden gejaagd in natuurgebieden. Ik vraag haar waarom zij dat wil, want er is geen enkele noodzaak voor, terwijl er wel een significante verstoring uit voortvloeit. Als ik die vraag stel, antwoordt de minister mij dat zij hier niet in casuïstiek wil vervallen omdat wij dan op tweede kerstdag nog bezig zijn. Dat mag zo zijn, maar waarom laat zij het niet gewoon zoals het is? Wij hebben

afgesproken dat er niet in natuurgebieden wordt gejaagd.

Minister **Verburg**: Dit komt bij de behandeling van de geïntegreerde natuurwetgeving aan de orde. Daarbij zullen voorstellen worden gedaan over het al dan niet vaststellen van regelgeving rond beheer. De heer Schaap heeft gisteren gezegd dat beheersen onderdeel vormt van beheren. In een land met zo veel ambities moeten wij ook heel zorgvuldig kijken welke soorten onze bescherming nodig hebben en waar het nodig is om op te treden -- te beheersen -- opdat bepaalde soorten vreedzaam kunnen samen leven en niet te lijden hebben van een te sterke dominantie van predatoren, waardoor de soort ook weer wordt bedreigd. Die situatie zullen wij in kaart moeten brengen. Er zijn voldoende voorbeelden van beschermen waar nodig en van beheersen, eveneens waar nodig. Dat vraagt een balans binnen de verantwoordelijkheden die de zorgplicht ons oplegt. Wij zullen dat gewetensvol doen.

De heer Koffeman heeft ook gesproken over het uitbreiden van de soorten roofvogels voor de jacht. Hij vindt dat niet nodig. Hij beschouwt dit ook als plezierjacht. Onder verwijzing naar de memorie van antwoord, waarin staat dat de regering de verdringing van inheemse soorten gering acht, vraagt hij waarop dit is gebaseerd. Nu mogen de jacht, het beheer en de schadebestrijding alleen met de havik en de slechtvalk worden uitgeoefend. Voor het weren van bepaalde schadesoorten op en rond bijvoorbeeld vliegvelden kan de inzet ook van andere roofvogels effectiever zijn. Ik denk in dit verband aan de woestijnbuizerd. Doordat er slechts een beperkt aantal vergunninghouders bestaat en de valkeniers ten koste van alles willen voorkomen dat de dieren ontsnappen, is de kans op verdringing van inheemse soorten klein. In het licht van de aangekondigde integratie van de natuurwetgeving zal ik de haalbaarheid en de wenselijkheid van deze wetwijziging nader bestuderen. Daarbij wordt ook het risico van kruising en verdringing van inheemse soorten meegewogen.

De heer Koffeman heeft gesproken over de plaatsing van de vos op de landelijke vrijstellingslijst. De vos is op de landelijke vrijstellingslijst geplaatst, juist vanwege de schade of dreigende schade die deze aanricht aan weidevogels en andere kwetsbare fauna. Definitieve uitspraken over de invloed van de plaatsing op de landelijke vrijstellingslijst zijn nog niet te doen. Daarvoor is plaatsing van de vos op deze lijst nog te kort geleden. Eerder onderzoek naar predatie van weidevogels gaf aan dat er een breed scala aan predatoren is, waaronder de vos. Er loopt nog een onderzoek over weidevogels en het onderzoek naar de predatie is daar een onderdeel van.

De heer Koffeman heeft opgemerkt dat zelfregulering niet bij natuurbescherming past. Dat is een visie die ik niet deel. Ik streef naar een actieve rol van maatschappelijke partners en lokale belanghebbenden bij de uitvoering en naleving van het natuurbeleid. Daarnaast moet er natuurlijk ook wettelijke waarborgen bestaan en die zitten in de natuurwetten.

De heer Smaling heeft gevraagd in hoeverre landbouwers in en rondom Natura 2000-gebieden met voorrang gebruik kunnen maken van de Europese gelden uit de tweede pijler, aangevuld met cofinanciering uit POP-2. De houtskoolschets die ik op 12 september jongstleden aan de Tweede Kamer heb verstuurd, geeft de hoofdrichting van Nederland aan bij de herziening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid na 2013. Ik heb daarbij de mogelijk waardevolle gebieden aangegeven, waarbij wij het belangrijk vinden dat in die gebieden ook economische -- lees: agrarische -- praktijken plaatsvinden, al zullen wij daar soms iets extra's aan moeten doen omdat diezelfde boeren ook belangrijk zijn voor het onderhoud van het landschap. In 2009 vindt de review van POP-2 plaats. Dat kan leiden tot een andere inzet van middelen, maar daarmee zullen wij de samenhang met de health check -- de tussenbalans -- die wij net dit jaar hebben afgerond en meer specifiek ook de modulatie niet uit het oog verliezen. Bovendien geldt natuurlijk wel dat een keuze voor de extra ondersteuning van landbouwers in of rondom Natura 2000-gebieden niet automatisch de ruimte mag beperken om elders iets te doen. Deze gedachte kan worden betrokken in de review van de POP-2.

De heer **Smaling** (SP): Ik ben blij met wat de minister zegt. Zij licht de health check eruit. Het woord "health" slaat niet meteen op de natuur maar op het Europees landbouwbeleid, maar dat kan als neveneffect hebben dat de natuur er nog beter van wordt. Zij gebruikt echter wel verschillende zaken uit die health check. Enerzijds is de hoeveelheid tweedepijlergeld straks natuurlijk omvangrijker door de afgesproken stijging van het percentage, maar anderzijds is de braakleggingsregeling ter ziele en hetzelfde geldt voor de melkquotering. Dat zijn toch twee "tegen elkaar opgaande" beslissingen, namelijk beslissingen die elkaar ook weer lijken uit te middelen. Of zie ik dat helemaal verkeerd?

Minister **Verburg**: Niet helemaal verkeerd maar het is in ieder geval geen automatisme. Bij de health check hebben wij het natuurlijk niet alleen over een gezondheidstest voor de landbouw maar toch ook over de kwaliteit van het landschap en de landelijke omgeving. Zoals de Kamer weet, zijn de agrariërs daar al eeuwenlang ook de beheerders en stoffeerdere van. Dat moet wat mij betreft ook gewoon zo blijven. Tegelijkertijd moet dat ook wel mogelijk zijn. Ik vind het idee van de heer Smaling dan ook relevant en ik heb het opgenomen bij mijn houtskoolschets. Het is mogelijk om agrariërs via de middelen uit de health check en wellicht ook via de herziening van POP-2 in 2009 ook te belonen voor hun bijdrage aan maatschappelijke waarden.

De heer **Smaling** (SP): Dat is erg bemoedigend, maar ik heb wel een waarschuwing. Wij hebben 40.000 km² en niet 60.000 of 80.000. Wij kunnen niet alles.

Minister **Verburg**: Zo is het! 43.000 km². Wij groeien af en toe nog in land.

Voorzitter. Ik ben zeer geïnteresseerd in de bijdragen van uw Kamer in tweede termijn.

De heer **Smaling** (SP): Ik zou graag een paar minuten schorsing vragen alvorens de tweede termijn te beginnen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*N

De heer **Schaap** (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister hartelijk voor haar uitgebreide beantwoording, maar vooral ook voor de stijl waarin zij antwoordt en voor de open dialoog met de Kamer. Zij staat open voor zaken die wij hier naar voren brengen. Ik geef haar een groot compliment voor de wijze waarop zij dit oppakt.

Voorzitter. Ik ben het eens met de aanpak van de minister met betrekking tot deze wetswijzigingen. Zij zegt: de praktijk heeft het nodig en ik wil de praktijk gebruiken om te bezien of daaruit ingrediënten voortvloeien voor de integrale natuurwet. Dat lijkt mij een heel goede aanpak, want het integratieproces van die wetten is toch al ingewikkeld. Dat praktijk daarin wordt meegenomen, lijkt mij alleen maar dienstiger voor het maken van een goede, werkbare wet.

Ik dank de minister ook voor het open oog dat zij heeft voor de regionale bijzonderheden die in het land bestaan rond de invulling van de natuurwetgeving. Generiek is er uiteraard altijd het nodige te regelen, maar de praktijk is buitengewoon divers in het hele land en dat dringt vaak maar moeizaam door tot de Haagse burelen. Het is dus goed dat er spelregels zijn die een eigen invulling voor de regio mogelijk maken. De minister heeft ook gezegd dat dit hard nodig is voor een haalbare invulling van het beleid. Dat zal wel blijken. Over de doelensystematiek zei de minister dat er veel kan, maar niet alles. Ik ben haar erg erkentelijk voor het feit dat dit het uitgangspunt blijkt te zijn. Het hoeft niet eens zo negatief te worden geformuleerd, want in de praktijk zal ook weer veel mogelijk blijken te zijn, wat je nooit had verwacht. Laten wij het ook maar die ruimte geven.

De minister heeft ook iets gezegd over de aansluiting bij het beleid inzake de Kaderrichtlijn Water, waaraan inmiddels hier en daar al vrij grootschalig uitvoering wordt gegeven. Volgens de minister mag het niet zo zijn dat Natura 2000 altijd dominant is en dat de rest zich maar moet aanpassen. Beide beleidslijnen moeten ook met elkaar verweven kunnen raken. Ik heb overigens het Boetelerveld slechts als voorbeeld gebruikt om aan te geven dat iets administratief buitengewoon lastig kan worden. Als je dan hardnekkig aan een doelstelling vasthoudt, kan de schade groot zijn. Maar met de toezegging van de minister dat beleidslijnen bijeengebracht moeten kunnen worden, ben ik tevreden.

De minister vroeg of deze Kamer haar zou uitnodigen om volgend jaar nog eens terug te

komen op alles wat zich ontwikkelt rond de beheerplannen en rond de praktijk van de wetswijzigingen en het bestaande beleid. Welnu, de VVD-fractie zou het erg op prijs stellen als de minister, zodra de beheerplannen in hoofdlijnen gereedkomen en er enig zicht is op de toepassing van de wetswijzigingen waartoe wij vandaag toe moeten besluiten, nog eens in de Kamer terugkwam, voor mijn part met een korte evaluatienotitie. Dan kunnen wij beoordelen hoe een en ander zich ontwikkelt en aangeven wat wij ervan vinden. Wij zouden het ook toejuichen wanneer dan zaken als dynamiek, haalbaarheid en betaalbaarheid, maar ook bijvoorbeeld de mogelijke bureaucratische last die deze wet met zich brengt, onderwerp van nader debat zouden kunnen zijn.

Er is enige discussie geweest over bufferzones. De VVD-fractie is er niet voor om dat generiek vast te leggen. Wij houden het bij maatwerk, waardoor er regionaal een goede afweging tot stand kan worden gebracht, waarbij ook het oog wordt gehouden op het evenwicht tussen landbouw, economie, cultuur en dergelijke. Die afweging kan alleen maar goed worden gemaakt in de regio.

Ik ben gisteren vrij kritisch door de begrippen heen gegaan, omdat veel begrippen open zijn. De minister stelt terecht dat het voordeel van open begrippen is dat niet alles strikt is vastgelegd. Het nadeel in dit land van open wettelijke begrippen is echter, dat je voor je het weet te maken hebt met een hele sleep aan rechtsgangen. Ik ben er erg beducht voor dat dit ook in dit geval zal gebeuren. Mocht dat het geval zijn, dan hoort dat ook bij de bureaucratische last en is dat misschien iets om volgend jaar nog eens op terug te komen.

Ten slotte dank ik de minister voor het gestelde over de voorzorg. Ik zei het al: ik ben daarover gisteren wat provocerend geweest. Daarbij ging het vooral om het harde principe. Het lijkt mij heel gevaarlijk om alles te onderwerpen aan de keiharde voorzorgstelling, waarbij negatieve bewijsvoering voorop staat. Op uitnodiging van de overkant heeft de minister al gezegd dat zij daarop terug wil komen in Brussels verband, om te bezien of zo'n hard principe nog wel van deze tijd is, waarbij "van deze tijd" overigens ook een beetje een zacht principe is. Laten wij ons gewoon vragen of het wel werkbaar is, en niet beter kan worden vervangen door uitgangspunten die meer ruimte geven voor risico en voor open mogelijkheden.

*N

De heer **Doek** (CDA): Voorzitter. Ik dank de minister voor haar zeer heldere en kordate uiteenzetting, maar ook voor de handreiking en de dialoog met deze Kamer. Met name vind ik haar toezegging aan de Kamer, om met betrekking tot de meldingen met een pilot te beginnen, een goede zaak. Gaarne ondersteun ik de suggestie van collega Schaap, die door de minister is overgenomen, om in de loop van volgend jaar een themadebat te voeren aan de hand van de ontwikkelingen op het gebied van de

beheerplannen. Misschien kunnen wij dan ook alvast enkele lijnen uitzetten met betrekking tot onderwerpen waarover een aantal fracties nu al een debat heeft willen voeren, inzake de nieuwe, te wijzigen natuurwetgeving in dit land.

De opmerkingen die de minister heeft gemaakt over het agrarisch en particulier natuurbeheer zijn de CDA-fractie uit het hart gegrepen. Wij zijn met de minister een groot voorstander daarvan. Het blijft voor ons echter een punt van zorg. Ik begrijp dat de minister bezig is met een onderzoek, samen met de relevante partijen, naar de vraag hoe wij op dat gebied een beter resultaat kunnen bereiken. Ik zou graag van haar horen dat zij te zijner tijd, als zij daar wat meer van weet, de informatie daarover naar deze Kamer zou willen sturen.

De tweede vraag die ik de minister had gesteld, maar nog niet beantwoord heb gekregen, op dit terrein is: stelt u zich eens voor dat u, ondanks de inspanningen toch tot de conclusie moet komen, ook gezien de termijn van 2015 tot 2018, dat het niet gaat lukken, terwijl wij toch de ehs willen realiseren -- daarin is nu eenmaal opgenomen dat wij 42.000 hectare gebruiken voor particulier natuurbeheer, nog los van het agrarisch natuurbeheer -- wat gaan wij dan doen? Daarover zou ik graag een reactie van de minister willen horen.

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de minister voor haar uitgebreide antwoord. Ik sluit mij aan bij de lovende woorden van collega Schaap. Ik kijk ook uit naar een themadebat met deze minister, juist over dit onderwerp, want het gaat haar aan het hart en dat is een goede zaak.

Ik heb nog een paar opmerkingen. In de eerste plaats over de afhandeling van de motie-Cramer/Jacobi. Ik voel mij wat ongemakkelijk, want het gaat om een motie die door de Tweede Kamer is aangenomen. De minister heeft tegen de heer Schuurman een aantal dingen gezegd over de meldingsplicht. Dat is op zichzelf genomen niet verkeerd, maar ik constateer wel dat wij nu als het ware gaan oefenen in een beperkt gebied, terwijl naar mijn idee de strekking van het invoeren van de meldingsplicht was, om de bestaande praktijk en de aanloop naar beheerplannen beter vorm te geven. Dat gaat nu wellicht gebeuren, in pilotvorm en voor een beperkt gebied. Het was mijn fractie een lief ding waard geweest als wij dat wat breder hadden gedaan. Het antwoord van de minister is echter duidelijk. Er ligt overigens nog een uitgebreid antwoord aan de Tweede Kamer op vragen in het kader van een schriftelijk overleg dat aan het eind van afgelopen week, rustig in het weekend, heeft plaatsgevonden. Dat hebben wij vandaag niet bij de beraadslagingen kunnen betrekken. Dat is jammer, maar de tijd is nu eenmaal de tijd. Daaraan doen wij niets.

De inhoudelijke achtergronden waarover wij vandaag hebben gesproken, zijn uitgebreid ter sprake geweest. Zoals ik zonet heb aangegeven, zie ik uit naar een nieuw debat daarover. Er is

natuurlijk ook een samenhang met andere plannenmakerij, bijvoorbeeld rondom water en de herinrichting van Nederland. Dit heb ik bij interruptie al aangegeven. Ik denk dat het nog een stevige slag zal worden hoe wij met de EU-regelgeving en de Natura 2000-gebieden zullen omgaan. Collega Smaling heeft daarover gisteren behartigenswaardige dingen gezegd.

Voor mijn fractie blijft staan dat datgene wat wij vandaag doen, in feite vooruitloopt. Ik heb in eerste termijn mijn twijfel over het ingezette instrumentarium breed neergelegd. De minister is nog niet heel uitgebreid ingegaan op het gegeven dat met deze wet wat betreft de rol van de provincie en de beheerplannen iets wordt teruggenomen wat in de nieuwe Wet ruimtelijke ordening is geregeld. De vraag is of dat wenselijk is. Daarover zou ik graag meer horen. De minister persisteert bij de aanwijzingsbevoegdheid van haarzelf als bevoegd gezag. Mede onder verwijzing naar wat de Raad van State daarover heeft gezegd, is de vraag of het niet beter was geweest om toch de Wet op de ruimtelijke ordening op dat punt te blijven toepassen.

Over de cumulatieve-effecten blijf ik met de minister van mening verschillen. Zij haalt EU-commissaris Dimas aan. Zij heeft uitgebreid gebruikgemaakt van de nadere memorie van toelichting. Wanneer wordt vastgesteld of een activiteit een verslechterend effect of een significant versturend effect heeft op natuurwaarden, moet altijd gekeken worden. Zoals ik in eerste termijn heb aangegeven, gaat het daar nu juist om: wanneer en of. Vervolgens blijft het mogelijk -- ook dat blijkt uit de nadere memorie van toelichting -- dat geen passende beoordeling wordt gemaakt. Ondanks alle woorden die erover gesproken zijn, levert dat twijfel op over de vraag of deze wet de inbreuk op de Habitatrichtlijn wel of niet voldoende repareert. Deze twijfels blijven bestaan. Dat geldt eveneens ten aanzien van de passages over saldering.

Er is een bestuurlijk perspectief. Toen ik eenmaal op mijn plek zat, realiseerde ik mij dat eind 2011 dichterbij was dan ik had gedacht. Dat is twee jaar; dat is inderdaad fors. In die zin wil ik de minister nog wel volgen. Laten wij in 2011 tot een aanzet voor nieuwe wetgeving komen. Dan is het nog niet eens allemaal deze Kamer en de Tweede Kamer gepasseerd, zo realiseer ik mij ook. Wij spreken dus over twee jaar. Als wij in die twee jaar al gebruikmaken van de mogelijkheden die de huidige beheerplannen bieden, blijven wij naar mijn mening met de huidige praktijk dingen doen die voldoende zijn wat betreft natuurbescherming, en blijft er een vraagteken staan bij de noodzaak van aanneming van deze wetwijziging. Met dat vraagteken beëindig ik mijn tweede termijn.

*N

De heer **Koffeman** (PvdD): Voorzitter. Ik dank de minister voor de beantwoording van vragen in eerste termijn. Ik stel vast dat er sprake is van een verdere verschraving van de natuurwetgeving. De wijziging van de Natuurbeschermingswet is

noodzakelijk vanuit Europees perspectief, maar de overige zaken zijn er wat ons betreft met de haren bij gesleept. De minister heeft in eerste termijn niet duidelijk gemaakt waarom die overige zaken nu eveneens per se geregeld zouden moeten worden. Daaruit vloeit een duidelijke en onnodige verslechtering voort.

Significante verstoring of niet-significante verstoring kan niet worden overgelaten aan het oordeel van individuele burgers of ondernemers, maar vraagt om een meldingsplicht. Deze moet niet tijdelijk zijn, op kleine schaal en in een proefregio, maar integraal en vanuit het voorzorgsprincipe, een principe dat de minister kennelijk niet deelt.

De minister geeft aan dat zij een jachtverbod in natuurgebieden wil opheffen, maar zij geeft niet aan wat zij wil met de natuurgebieden die niet vallen onder de Natura 2000-regeling. Voor deze gebieden zullen geen verplichte beheerplannen worden opgesteld, zodat ook niet duidelijk zal zijn welke significante of niet-significante verstoring daar optreedt. De minister spreekt over "beheren" en "beheerser", maar gaat daarbij volledig voorbij aan het feit dat de huidige wet reeds alle ruimte biedt voor beheer in termen van schadebestrijding. Er mag op dit moment al geschoten worden in natuurgebieden als daar schade dreigt, als overpopulaties dreigen te ontstaan of als welke andere vorm van regulering ook gewenst is.

De nieuwe regeling heeft geen ander doel dan de plezierjacht toe te staan in natuurgebieden, en de minister maakt op geen enkele manier duidelijk waarom dat nodig is. Jacht betekent in de huidige terminologie met nadruk niet schadebestrijding, maar schieten zonder noodzaak. Dat leidt in alle gevallen tot een significante verstoring. Het is dus onbegrijpelijk dat dit enig redelijk doel zou kunnen dienen dat deze wijziging rechtvaardigt. 97% van de Nederlanders wijst de plezierjacht af, en de minister wil de plezierjacht in natuurgebieden, waaronder Natura 2000-gebieden, weer gaan toestaan. Dat geeft aan dat de minister de verstoring door jagers kennelijk minder problematisch vindt dan de verstoring door spelende kinderen. Dat is wat mij betreft een verkeerde taxatie.

*N

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Voorzitter. Ook nu reageer ik mede namens de fractie van de SGP. Toen wij aan de behandeling van dit wetsvoorstel begonnen, was onze overweging vooral deze: minister, wat jammer dat u niet gewoon aan de vraag van Europa voldoet en de andere zaken er buiten laat. Gaandeweg de behandeling van het wetsvoorstel is ons toch ook wel duidelijk geworden dat het een voordeel heeft om die andere zaken mede aan de orde te stellen. Het eerste punt had onze volledige instemming. Over de benadering van de andere zaken hadden wij nogal wat fundamentele vragen. Ik dank de minister zeer voor de uitvoerige wijze waarop zij daarop is ingegaan.

Het is duidelijk geworden dat het in het traject naar wat ik maar even noem de "integratiewet" van 2011, niet mogelijk is om alles in één keer voldoende goed te regelen. Ik denk aan de meldingsplicht. In elk geval wordt met het voornemen van de minister wel de intentie duidelijk om precies te weten wat de effecten van allerlei gebeurtenissen en activiteiten zijn, omdat dat in een bepaald gebied gemeld gaat worden, zodat het te zijner tijd volledig in de nieuwe wet kan worden opgenomen. Dat levert ons dan weer een boeiende discussie op in deze Kamer, denk ik.

Met betrekking tot de plantoets heb ik de minister twee keer horen zeggen dat zij inderdaad wil dat de provincie daarin een belangrijke rol speelt. In de wetstekst blijft echter een spanning te zien tussen de provincie en de mogelijkheden van gemeenten en waterschappen. Ik denk dat collega Eigeman dat ook heeft uitgedrukt. Die onzekerheid blijft gelden. Weliswaar heb ik de minister twee keer de provincie horen benadrukken, maar als ik kijk naar de nadere memorie van antwoord en de memorie van antwoord, krijg ik toch een wat andere indruk. Dat is een kwestie die niet helemaal is opgelost. Ook deze zaak zal echter ongetwijfeld op weg naar 2011 opnieuw aan de orde komen. Verschillende collega's hebben voorgesteld om dat volgend jaar te doen. Binnenkort hebben wij een beleidsdebat over biotechnologie. Wie weet kunnen wij volgend jaar het beleidsdebat concentreren op dat wat er allemaal te zijner tijd in de natuurwet moet komen.

Dan kunnen wij ook uitvoerig ingaan op het verhaal van de heer Schaap. Ik heb dat gisteravond al even per interruptie gedaan. Dat verhaal beviel mij niet helemaal, en soms helemaal niet. Toch was ik blij dat hij het aan de orde stelde. Er is nu te weinig tijd voor geweest, maar ik beloof hem dat wij hem van een wat duidelijker en weloverwogen antwoord zullen voorzien als hij dat verhaal volgend jaar opnieuw aan de orde stelt. Dan zal ik hem bijvoorbeeld ook proberen duidelijk te maken waarom in het bijzonder in onze tijd natuurbeschermingsbeleid nodig is. In onze tijd is dit vooral nodig omdat onze cultuur een geweldige dynamiek vertoont die ongekend is in de geschiedenis, waardoor ook ons cultuurgebied, dat oorspronkelijk natuurgebied was, in gevaar komt. Ik zie dat de voorzitter mij waarschuwt omdat ik over mijn tijd ben. Ik houd gauw op, maar de heer Schaap kan tevreden zijn met de belofte dat wij er nog eens op zullen terugkomen.

*N

De heer **Smaling** (SP): Voorzitter. Ik ben zeer blij met het aanbod van de minister om samen met haar door het Natura 2000-gebied te bewegen. Ik stel daarbij wel voor dat zij hardloopt en ik haar als een koene ridder te paard chaperonneer en niet andersom. Ik houd erg van paardrijden, maar een marathon zie ik toch het liefste op televisie.

Ik dank de minister zeer voor de beantwoording. Deze was levendig en inhoudelijk. Ook voor de schriftelijke ronden zeg ik de minister en de deskundige medewerkers van het ministerie

van LNV dank. De minister heeft in het debat een aantal kleine handreikingen gedaan. Dat is prettig. Wij kennen elkaar nog niet zo goed, en ik vroeg mij af of wij de voet van de minister een centimeter naar voren zouden kunnen krijgen. Dat is volgens mij gelukt. Ik ben dus redelijk tevreden. Ook ik zie met name uit naar de nieuwe natuurwet, of dit nu 2011 wordt of iets daarvoor. Ik begrijp dat het even duurt voordat zoiets helemaal is opgeschreven en afgerond. Dat is logisch. Ik zou toch graag zien dat enige spoed wordt betracht. Het wetje waarover wij het nu hebben, houdt in feite een beetje op. Dat zou in ieder geval kunnen.

De minister heeft mij erop aangesproken dat ik weinig vertrouwen heb in allerlei overheidslagen. Ik weerspreek dit, maar daarmee pleit ik mijzelf nog niet vrij. Ik moet maar aantonen dat het anders is. Wel wil ik de minister erop wijzen dat zij op haar beurt misschien weer te goedgelovig is. Wij heb het even gehad over VNO-NCW en LTO Nederland. Iedere belangenorganisatie staat voor een bepaald segment van een deel van de samenleving dat zich druk maakt over iets, zoals in dit geval een natuurgebied. Ik heb hier een column van Elco Brinkman. Hij siert of ontsiert elk jaar weer de Volkskrant als een van de belangrijkste mensen van dit land. Brinkman zegt over Natura 2000: "Zo mogen wegen buiten de Natuurgebieden niet onbeperkt herrie veroorzaken. Ik maak mij zorgen over dit soort eenzijdige acties van een deel van onze overheid. Ik ben niet de enige. Een ruime meerderheid van de Kamer wil van de verantwoordelijke minister weten welke negatieve gevolgen Natura 2000-gebieden hebben voor de ruimtelijke inrichting van ons land. Al veel vaker heb ik gepleit voor een integrale aanpak van de ruimtelijke inrichting van Nederland. Leg je het Natura 2000-programma naast bijvoorbeeld de visie Randstad 2040, dan moet je helaas constateren dat de betrokken overheden los van elkaar opereren en dat een integrale aanpak nog ver te zoeken is." Tja, dat is een mening. Een neutrale, onafhankelijke mediator zou ik Brinkman echter niet willen noemen.

Los van de prettige gedachtewisseling die wij gehad hebben, heeft ook de SP-fractie moeite met een aantal begrippen die nog in deze wet voorkomen en met name met "enkele andere zaken" te maken hebben. Dat het Europees geregeld moet worden en dat bestaande gebruikers het prettig vinden om te weten waar zij aan toe zijn, is helder, maar significantie is nu juist het probleem met dit soort begrippen. De minister zegt dat het niet in beton is gegoten. Als het niet in beton gegoten is, is het voor iedereen in het land onduidelijk wanneer je wel of niet significant iets verstoort. De vraag over de cumulatie is nog niet naar tevredenheid behandeld, net zo min als de vraag over de externe werking. Zoals het er nu voorstaat, zul je vaak in retrospectief moeten vaststellen dat ergens cumulatie is geweest en dat wij dit niet in de gaten hebben gehad omdat er geen goede databestanden of signaleringsmechanismen zijn die voortijdig cumulatie kunnen signaleren en tegenhouden. Saldering is ook genoemd. Dat is ook een risico. Je

neemt met saldering eigenlijk een voorschotje op maatregelen die dit dan weer compenseren. Dat is ook tricky. De juridische borging over de beheerplannen is weliswaar niet door mij echt aan de orde gesteld, maar dat is ook een nog zwak punt. Dit heeft mij doen besluiten om met een aantal collega's bij wijze van kerstgeschenk de minister een motie aan te bieden.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Smaling, Böhler, Koffeman, Eigeman en Schuurman wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Europese Habitatrichtlijn Nederland verplicht tot het aanwijzen van een groot areaal aan Natura 2000-gebieden;

constaterende dat Nederland liefst 162 grote en kleine gebieden als zodanig heeft aangemeld c.q. aangewezen of dat nog zal doen;

constaterende dat dit kan leiden tot een zeer grote hoeveelheid beheerplannen, opgesteld onder zeer uiteenlopende regie, met inbreng van een mozaïek aan belanghebbenden en in potentie een grote hoeveelheid belangentegenstellingen;

verzoekt de regering:

- aan te geven hoe het beheerplan zich verhoudt tot het provinciaal inpassingsplan, om hiermee aan te sluiten bij de huidige WRO-systematiek;
- het proces van opstellen van het beheerplan, geregisseerd door de provincie, te laten ondersteunen door objectieve, deskundige procesbegeleiders;
- tot één gecombineerd beheerplan te komen voor gebieden waar veel kleine Natura 2000-gebiedjes zijn aangemeld c.q. aangewezen;
- te streven naar bufferzones rondom de Natura 2000-gebieden waar geen intensivering van de landbouw plaatsvindt en stimulerende maatregelen te nemen voor op ecologische leest geschoeide landbouw en streek eigen productie,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter H (31038).

**

De heer **Smaling** (SP): Hiermee is mijn bijdrage beëindigd. Ik vraag wel om stemming.

*N

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik dank de Eerste Kamer voor haar inbreng in tweede termijn. Ik bedank ook voor de waarderende woorden die zijn gesproken naar aanleiding van de beantwoording in eerste termijn. Uit de inbreng van de Eerste Kamer in tweede termijn is mij ook gebleken dat zij op een

aantal zaken een afdoende antwoord heeft gekregen. Ik denk dat het inderdaad zo is als velen hebben aangegeven, namelijk dat ik oog en oor heb voor de praktijk en graag werkenderwijs vanuit de praktijk wil voortgaan. Wij moeten de momenten kiezen om zowel bij de integratie van de natuurwetten als bij evaluatiemomenten rond de Habitatrichtlijn en Natura 2000 te bekijken waar het nodig is om zaken te voorzien van vlees en bloed of van adem, zodat zij ook in de praktijk werkbaar zijn. Daarbij wil ik graag inspelen op wat zich in de praktijk voltrekt. Wij zullen ervoor moeten zorgen dat wij dit heel belangrijke traject, Natura 2000, handen en voeten geven op een zodanige manier dat wij de voordelen ervan zien en dat het ook op draagvlak kan gaan rekenen en kan blijven rekenen. Iemand zij eens tegen mij: minister, ik hoop dat Natura 2000, dat er op papier geweldig mooi uitziet, ook in de praktijk leidt tot een feestje, waarbij zowel de natuurliefhebbers als alle mensen die van de buitenlucht willen genieten en die economische of culturele activiteiten willen ontplooiën, kunnen zeggen dat Natura 2000 echt iets feestelijks is geworden. Daarvoor is het nodig dat wij zorgvuldig en praktijkgericht de economie en de ecologie met elkaar in een dynamische balans weten te brengen. Vele Kamerleden hebben ook gesproken over de meldingsplicht. Ik denk dat wij met het experiment kijken naar een proefgebied en naar een proefperiode. Wij moeten eens bekijken hoe wij daarbij gebruik kunnen maken van de Wet milieubeheer en wat wij daarvan zouden kunnen leren, zodanig dat het een tijdig resultaat oplevert en wij een zorgvuldige afweging kunnen maken of dit zou moeten leiden tot een onderdeel van de nieuwe geïntegreerde natuurwet.

Verder hebben veel Kamerleden gememoreerd dat volgend jaar nog eens moet worden bekeken hoe wij dan staan in het traject van de ontwikkeling van de beheerplannen. Ik heb aangegeven dat ik graag gehoor geef aan een uitnodiging van de Eerste Kamer. Volgend najaar lijkt mij daarvoor een goed moment, gelet op het feit dat voor 1 september een aantal beheerplannen, waarbij de provincie heeft verzocht om omkering van het proces, moet worden opgeleverd, in concept althans. Dan zijn wij weer een behoorlijke stap verder. Dat biedt gelegenheid om tussen september en het einde van het jaar, wellicht op net zo'n mooi en inspirerend moment als vandaag, daarover van gedachten te wisselen.

De heer Schaap heeft nog eens gezegd dat hij bufferstroken niet generiek wil vastleggen, maar voorstander is van maatwerk per gebied. Ik ben het zeer met hem eens. Hij heeft gevraagd naar de aansluiting van de ontwikkeling van beheerplannen bij de Kaderrichtlijn Water, mogelijk andere beheerplannen en Natura 2000. Waar dat kan, graag, want in dat geval hoeven wij geen aparte processen op te tuigen. Ik zeg tegen de heer Smaling dat dit tot een soepele integratie kan leiden, waarbij soms sprake kan zijn van een verrassende creativiteit en een intelligente koppeling van mogelijkheden. Daar moeten wij in de praktijk naar zoeken. Mijn ervaring is dat de mensen die betrokken zijn bij die gebieden, daartoe

graag bereid zijn. Het is wat mij betreft niet nodig om op voorhand al te beginnen met bijvoorbeeld mediation. Wel willen wij in de aanpak procesmatig leren van de gebiedsgerichte aanpak, waarmee wij al eerder te maken hebben gehad, bijvoorbeeld in de reconstructie en de herverkaveling. Het zou onverstandig zijn als wij niet van die trajecten zouden leren.

De heer Doek heeft zich een voorstander verklaard van de pilot inzake de meldingsplicht. Hij heeft ten aanzien van particulier en agrarisch natuurbeheer gevraagd: wat als blijkt dat het voor 2018 niet wordt gerealiseerd? Ik ben zeer gemotiveerd om de ecologische hoofdstructuur in 2018 af te ronden. In het regeerakkoord staat "kwantitatief", maar ik vind dat dan ook kwalitatief heel grote stappen moeten zijn gezet. Soms willen de inrichting en het beheer nog wel eens iets nauwlijks bij de verwerving of de omzetting naar beheerbaar. Ik zal er alles aan doen om ervoor te zorgen dat 2018 voor de ecologische hoofdstructuur een mooi jaar wordt. Komend voorjaar hoop ik de resultaten te krijgen van het onderzoek dat de provincies uitvoeren naar het achterblijven van agrarisch en particulier natuurbeheer. Als ik die informatie ontvang, zal ik haar de Kamer toesturen. Ik zeg dat graag toe.

De heer Eigeman heeft gesproken over de aanwijzingsbevoegdheid. Hij vraagt waarom die bij de minister van LNV blijft en waarom het VROM-instrument hierbij niet wordt benut. Ik schets even het ontwikkelingstraject, want dit betreft het vervallen van de plantoets, en de invoeringswet Wet ruimtelijke ordening. De wijziging van artikel 19j -- dat betreft het verval van de plantoets -- van de Natuurbeschermingswet was alleen bedoeld voor de interim-periode, totdat de wijziging van artikel 19j, opgenomen in het voorliggende wetsvoorstel, kracht van wet zou krijgen en in werking zou treden. In het tussenregime van de invoeringswet Wro is uitgegaan van een goedkeuringsregime voor plannen in de Natuurbeschermingswet. In het voorliggende wetsvoorstel is het regime van de Natuurbeschermingswet opgenomen, betreffende het vaststellen van plannen, bedoeld voor de langere termijn. Daarin is voorzien in het vervallen van de plantoets. Dat voorstel prevaleert dus.

De heer Eigeman heeft ook gewezen op de Raad van State. Nadat de Raad van State advies had uitgebracht over dit wetsvoorstel, is bezien hoe beide wetsvoorstellen beter op elkaar konden worden afgestemd. Dat was nodig, omdat toen nog niet duidelijk was welk wetsvoorstel als eerste in werking zou treden. Dat heeft ertoe geleid dat in dit wetsvoorstel, naast het vervallen van de goedkeuringseis, ook een samenloopbepaling is opgenomen. In die bepaling staat een voorziening voor het geval de invoeringswet later of eerder kracht van wet zou krijgen dan dit wetsvoorstel. De heer Eigeman heeft zijn aarzelingen daarover uitgesproken, maar ik denk dat ook hiervoor volgend najaar een nieuwe mogelijkheid ontstaat om het wetsvoorstel te wegen in zijn uitvoering, omdat dan een aantal beheerplannen in concept is aangeboden.

De heer Schuurman heeft gevraagd wie de plantoets uitvoert. De passende beoordeling voor plannen met potentieel significante gevolgen worden uitgevoerd door het verantwoordelijk bevoegd gezag dat het plan moet vaststellen of de vergunning moet verlenen. Vaak is dat de gemeente, omdat het te maken heeft met het bestemmingsplan, soms het waterschap, als het gaat om het waterhuishoudingsplan, en soms de provincie. Het hangt dus af van de aard van het verzoek.

De heer Eigeman heeft zijn twijfels uitgesproken over de saldering. Hij heeft wel gezegd dat hij de noodzaak ziet om nu iets te doen, ook met het oog op de nieuwe wetgeving, die dus nog even op zich laat wachten. Hij heeft daarbij nog een vraagteken geplaatst. Wij moeten dat even afwachten. Ik heb met de Tweede Kamer een zorgvuldig plan van aanpak afgesproken om te komen tot een zorgvuldige integratie van die drie wetten. Dat is een stevige klus, maar ik wil graag iedereen erbij betrekken die daaraan een vruchtbare bijdrage aan kan leveren. Dus dat duurt nog eventjes.

De heer Koffeman vindt het jammer dat er geen meldingsplicht komt. Wij voeren nu de pilot uit. Dat biedt gelegenheid om op enig moment af te wegen of iets in de wet moet worden opgenomen.

Verder heeft de heer Koffeman gesproken over beheersen, beheren en wetgeving. Het lijkt wel alsof hij al precies weet wat er in de nieuwe wet komt. In dat geval weet hij meer dan ik. Wij zijn daar volop mee bezig. Er komen vast nog veel momenten om daarover met elkaar van gedachten te wisselen.

De heer **Koffeman** (PvdD): Het zal de minister bekend zijn dat de terminologie omtrent jacht de laatste jaren nogal gewijzigd is. Zo is de jacht op wilde zwijnen in Nederland niet toegestaan, maar toch wordt 90% van alle zwijnen met haar toestemming afgeschoten. Afschieten mag dus, ook in natuurgebieden. Zij staat echter een nadrukkelijke wetswijziging voor die beoogt ook jacht toe te staan in natuurgebieden. Jacht betekent schieten zonder noodzaak. Ik heb gevraagd waarom -- dat staat in de evaluatie die zij naar de Tweede Kamer hebt gezonden -- zij voor het plezier jagen in natuurgebieden toestaat, anders dan beheersmatige maatregelen die nu al zijn toegestaan.

Minister **Verburg**: Ik denk niet dat het er zo precies staat. Ik heb de precieze formulering niet bij de hand, maar ik stel mij voor dat in de evaluatie staat dat terreinbeherende organisaties in de gebieden die zij beheren zelf een afweging kunnen en mogen gaan maken omtrent het beleid van het beheer en de jacht.

Voorzitter. Ik kom bij de opmerkingen van de heer Schuurman. Mijn betoog in eerste termijn heeft hem overtuigd van de combinatie van het wetsvoorstel inzake de regulering van bestaand gebruik en de overige regels die er nu zijn. Hij heeft gevraagd naar de plantoets. Ik heb daarover iets gezegd. De heer Schuurman ziet uit naar het

vervolgdebat van volgend najaar. Hij heeft verder aangegeven blij te zijn met de meldingsplicht.

De heer Smaling ziet zichzelf te paard en mij daarnaast in marathontenuue, al dan niet voorzien van een fluorescerend hesje, door de prachtige natuur lopen. Ik ben van allebei liefhebber dus ik laat nog even in het midden wie te paard zal zitten en wie de marathon gaat lopen. Dat zullen wij wel zien.

De heer Smaling vraagt of deze minister een stapje voorwaarts is te krijgen. Ik ben een minister die graag voorwaarts gaat, want ik denk dat er belangrijke stappen zijn te zetten en ook kunnen worden gezet. Ik doe dat wel graag met open oog voor de praktijk. Ik stel vast dat in dit hele traject degenen die het allemaal moeten doen in de projecten, het gevoel hebben dat er te veel achter de tekentafel wordt bedacht en zich afvragen of zij hiermee vandaag en ook morgen uit de voeten kunnen. Het gaat erom de betrokkenen, de mensen, de omgeving en de organisaties waarom het gaat het gevoel te geven dat zij verantwoordelijkheid dragen, dat zij betrokken zijn en dat zij een grotere verantwoordelijkheid hebben dan alleen het eigenbelang, dat misschien wel kortzichtige eigenbelang. Daarvoor moeten de mensen wel het gevoel hebben dat zij vooruit kunnen en dat zij worden gewaardeerd en gestimuleerd door ondersteunend beleid en ondersteunende wetgeving. Dat is waarnaar ik op zoek ben. Voor alles wat kan bijdragen aan het waarmaken van die ambitie en ook aan het zorgen dat die plannen vlees en bloed kunnen krijgen en op draagvlak kunnen gaan rekenen en blijven rekenen, wil ik wel een marathon lopen. Dan moet de heer Smaling maar eens zien of hij mij te paard bijhoudt. Ik ben overigens bang van wel, gelet op mijn huidige conditie.

De heer Smaling heeft nog stilgestaan bij de begrippen "significantie", "cumulatie", "saldering" en zo verder. Hij zegt dat wij daarbij van tijd tot tijd moeten stilstaan. Ik denk ook dat dat goed is.

Ik kom bij zijn motie. Er wordt daarin nogal wat gevraagd: aan te geven hoe het beheerplan zich verhoudt tot het provinciaal inpassingsplan, om hiermee aan te sluiten bij de huidige Wrm-systematiek, wat misschien Wro-systematiek moet zijn; het proces van opstellen van het beheerplan, geregisseerd door de provincie, laten ondersteunen door objectieve deskundige procesbegeleiders; tot één gecombineerd beheerplan te komen voor gebieden waar veel Natura 2000-gebiedjes zijn aangemeld, c.q. zijn aangewezen; te streven naar bufferzones rondom de Natura 2000-gebieden waar geen intensivering van de landbouw plaatsvindt en stimulerende maatregelen te nemen. Ik vind deze motie eerlijk gezegd te algemeen. Hier gaan wij weer iets uitstorten over al die mensen en verantwoordelijken in die gebieden, die daarmee nu juist bezig zijn. Het zijn stuk voor stuk wellicht suggesties die wij aan de hand kunnen doen, met uitzondering van die bufferzones. Dat laatste is veel te generiek. Daarbij moet je ook maatwerk toepassen. Als ik dit allemaal zie, ontraad ik aanneming van deze motie.

Daarmee kom ik aan het einde van mijn beantwoording in tweede termijn. Ik bedank de Kamer zeer voor het inspirerende debat dat wij hierover hebben kunnen voeren. Ik heb het als zeer inspirerend ervaren. Mijn tweede opmerking luidt dat het in deze prachtige historische omgeving, waarin jaarlijks het Groot Dictee der Nederlandse Taal wordt afgenomen, wellicht een suggestie kan zijn dat volgend jaar eens goed wordt gekeken naar een mogelijk dictee dat wordt samengesteld uit de Habitatrichtlijn en wellicht Natura 2000. Het zou bloemrijk kunnen zijn en tegelijkertijd voorzien van heel wat prachtige volzinnen waarvoor je het Groene Boekje heel goed moet lezen om te weten hoe je dat allemaal formuleert.

Maar dit terzijde. Ik wens u allen goede, inspirerende feestdagen en een gezond en gelukkig 2009 en ik zie graag uit naar volgende debatten met de Kamer in het nieuwe jaar.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor haar reactie in tweede termijn.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor haar reactie in tweede termijn. Wenst een van de leden stemming over het wetsvoorstel? Ik constateer dat de SP-fractie om stemming vraagt. Dat betekent dat over het wetsvoorstel en ook over de ingediende motie zal worden gestemd aan het einde van de vergadering. Conform de Kameragenda is dat voorzien om 18.20 uur. Wij verwachten de minister dan weer terug.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Wet SUWI/Premiekorting!

Aan de orde is de voortzetting van de gezamenlijke behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen en enkele andere wetten in verband met de evaluatie van deze wet, de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen en deregulering (31514);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet financiering sociale verzekeringen en enige andere wetten in verband met de invoering van een premiekorting voor het in dienst nemen van uitkeringsgerechtigden van 50 jaar en ouder en het in dienst houden van werknemers van 62 jaar en ouder (31707).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Donner**: Voorzitter. Voor ligt een voorstel tot wijziging van de Wet SUWI dat resulteert uit de evaluatie die heeft plaatsgevonden na vijf jaar ervaring met de oude wet. De invoering van de Wet

SUWI is een belangrijke stap geweest in de organisatie van de sociale zekerheid. De GroenLinksfractie is kort ingegaan op het hele proces waartoe wij zijn gekomen. Zij verbond dit vooral met een oproep om nu eens een tijdje rust te houden en niet verder te organiseren. Ach, nu ze tot een organisatie zijn samengevoegd, kunnen wij niet verder concentreren, tenzij wij weer overgaan tot splitsing in de afzonderlijke onderdelen. Daarvoor liggen voorlopig geen voorstellen ter tafel. Blijft dat ik het er volledig mee eens ben dat in de afgelopen periode een intensief ontwikkelingsproces heeft plaatsgevonden waarin het huidige UWV is ontstaan uit vijf verschillende uitvoeringsorganisaties. Daarbij is een organisatie ontstaan die ook sindsdien voortdurend bezig is geweest met verder reorganiseren om van een omvang aan het begin van zo'n 24.000 werknemers uit te komen op 14.000 werknemers aan het eind van deze kabinetsperiode. Daarnaast komt de samenvoeging met het CWI. In die zin is het volstrekt terecht dat hiervoor aandacht wordt gevraagd en dat je tegelijkertijd, zoals mevrouw Swenker aangaf, moet constateren dat het UWV zeer goed functioneert. Desondanks moesten wij constateren dat toch besloten moest worden tot een verdergaande reorganisatie. In de eerste plaats hebben wij in de afgelopen jaren de sociale zekerheid steeds meer omgevormd tot een activerende sociale zekerheid, met als implicatie dat arbeidsbemiddeling en uitkering in wezen twee kanten van dezelfde zaak zijn. Dat maakt een steeds nauwere samenwerking tussen de uitkering en de bemiddeling onvermijdelijk. In de tweede plaats heeft met de invoering van de Wet werk en bijstand ook bij gemeenten een belangrijke ontwikkeling plaatsgevonden op het terrein van arbeidsbemiddeling om mensen vanuit een uitkering of de bijstand te activeren. Die twee ontwikkelingen lopen parallel.

In wezen zijn er twee manieren waarop de problematiek kan worden aangepakt. Dat beluisterde je gisteren in deze zaal ook uit de inbreng van verschillende fracties. Voor de ene roept de operatie die nu wordt uitgevoerd de vraag op waarom de uitvoering wordt afgestoten naar de gemeenten. Mevrouw Swenker vroeg waarom dat werd overgedragen. De heer Eigeman vroeg daarentegen waarom het Rijk de uitvoering naar zich toe trok. Mevrouw Goyert constateerde dat dit het einde was van nationale bemoeienis met arbeidsbemiddeling. Het zijn drie beelden die men kan hebben. Als wij op het punt van de uitvoering moeten kiezen voor een systeem waarbij alle regels worden samengevoegd tot één stelsel waarbij één instantie verantwoordelijk is, op rijksniveau de minister van Sociale Zaken dan wel op lokaal niveau de wethouders, dan kunnen bevoegdheid en uitvoering weer in een hand liggen. Die situatie is noch praktisch uitvoerbaar noch wenselijk. Het gaat nu eenmaal om verschillende schalen waarop gefunctioneerd moet worden. Bij de bijstand heeft men veel meer te maken met lokale integratie. Gaat het daarentegen om arbeidsbemiddeling of de uitkeringen van de Wajong, dan gaat het om expertises waarvoor iedere gemeente en zelfs

regionale verbanden vaak te beperkt zijn. Dat geldt zowel voor het ontwikkelen van de expertises voor de verschillende beperkingen waarmee men te maken heeft alsook voor het bereik van de regio voor het vinden van adequaat werk. Hetzelfde geldt voor de WW. Wij hebben er altijd op gestaan dat die landelijk en uniform moet worden uitgevoerd. Dat was de reden om tot SUWI te komen en af te stappen van de uitvoeringsorganisaties van sociale partners zelf. Datzelfde geldt ook voor de WAO.

Kortom, wij zitten in een palet waar per definitie de aard van het werk leidt tot verschillende niveaus van uitvoering. Daartussen kiezen is niet opportuun en is ook niet verstandig. Vandaar dat er nu voor wordt gekozen dat de bevoegdheden en het beleid op het niveau blijven waar ze zitten. Wij gaan de discussie niet aan: moet het allemaal centraal op landelijk niveau of moet het allemaal op gemeentelijk niveau? Ook dat gemeentelijk niveau is zelfs al voor de bijstand in wezen een te klein niveau in die zin dat voor re-integratie op regionaal niveau zal moeten worden gewerkt. Die verschillende ontwikkelingen worden nu gevat in het voorliggende voorstel door niet te gaan praten over integratie van de regelingen, maar door te praten over een geïntegreerde uitvoering van de verschillende regelingen met behoud van de verschillende verantwoordelijkheden. Dat is de reden waarom in dit wetsvoorstel niet één blauwdruk wordt opgelegd. In de eerste plaats hebben wij te maken met geheel verschillende omstandigheden naargelang de regio en ook de gemeente waarin wordt gewerkt. Een gemeente zoals Amsterdam heeft andere behoeften dan gemeenten in Oost-Groningen. Maar idem dito moet nu juist de samenwerking tussen de verschillende niveaus van onderop komen, omdat het gaat om samenwerking die niet van bovenaf opgelegd kan worden en ook niet van bovenaf gestuurd kan worden. Dat doen wij door de voorwaarden te scheppen. In de voorgaande periode in het experiment met de toonkamers is gebleken dat het heel goed kan werken en dat het uitstekend functioneert. Het is de laatste keer dat ik de term "toonkamer" gebruik, maar anders wist men niet waar ik het over had. Het enige punt is dat, als die samenwerking en integratie niet goed lopen, de bewindslieden dan een aanwijzing kunnen geven met betrekking tot de samenwerking. Ook dat wordt zo min mogelijk genormeerd teneinde het zo goed mogelijk te kunnen gebruiken. Hoe beter je het kunt gebruiken, des te minder hoeft je er gebruik van te maken. Men weet dat het in eenieders belang is om te komen tot stappen.

Vanuit hetzelfde perspectief wordt ook de ketensamenwerking georganiseerd. In dat kader is er inderdaad gekozen, ook na overleg met de verschillende gemeenten, voor een concentratie ten opzichte van de huidige CWI-vestigingen. Er wordt gekozen voor een reductie van de huidige 130 vestigingen naar 100 vestigingen. Dat levert voor de gemeenten die het aangaat uiteraard soms ook pijnlijke situaties op. Het berust niet op het idee dat het goedkoper is. Het berust nu juist op de gedachte van een betere dienstverlening, omdat door een grotere concentratie de expertise die

nodig is beter kan worden geconcentreerd. Dat is ook de reden waarom die 100 vestigingen worden gebruikt voor de dienstverlening aan vooral de werkzoekende, maar daarbinnen een verdere concentratie plaatsvindt wat betreft de contacten met werkgevers in een regio. Een van de grote klachten op dit moment van werkgevers over de arbeidsbemiddeling is dat men niet weet waar men terecht moet. Dat wordt opgevangen, ook in overleg met VNO, door in 30 centrale gemeenten de LWI-plusvestigingen te creëren, van waaruit de organisatie van de regionale arbeidsmarkt, het aanboren van bedrijven en werkgelegenheid, zal plaatsvinden.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Begrijp ik het nu goed dat het verkleinen van het aantal Werkpleinen is ingegeven door de wil om de dienstverlening te verbeteren, dus dat het aantal eigenlijk te groot was om doelmatig te kunnen werken?

Minister **Donner**: Ja, omdat je dan te grote verschillen krijgt, terwijl je nu juist het beste kunt bemiddelen, als je de mensen zodra zij binnenkomen zo goed mogelijk de verschillende mogelijkheden kunt bieden. Hoe groter ik het aantal vestigingen maak, des te groter is de spreiding van de betrokken bedrijven en van de expertises die nodig zijn op het terrein van bijvoorbeeld coaching. Juist omdat de backoffice blijft waar die is en het hierbij gaat om de ontvangst van personen vanuit een punt, menen wij dat die verdere concentratie nodig is, ook vanwege de dienstverlening.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Is die beslissing evidence-based? Is dat onderbouwd door middel van onderzoek waaruit bleek dat 130 Werkpleinen te veel was om een goede dienstverlening tot stand te brengen?

Minister **Donner**: Wij hebben het vanochtend al gehad over "evidence-based". In onderling overleg, ook met gemeenten en met de VNG, zijn criteria ontwikkeld. Waaraan moet je nu voldoen, wat zijn de sturende en leidende criteria bij de keuze: waar wel vestigingen en waar niet? In die zin is het minder evidence-based, maar is de constatering dat op dit moment de spreiding van werklast tussen de verschillende vestigingen heel verschillend is. Dat geldt derhalve ook voor de expertise, de intensiteit waarmee men ervaring opdoet bij de bemiddeling. Op dit terrein geldt ervaring als een belangrijke factor in de kwaliteit van de dienstverlening.

In dezelfde periode hebben wij moeten besluiten om de informatie in de Wajong-bemiddeling nog sterker te concentreren op één punt, zodat wij inzicht hebben in de vraag waar welke mensen met een Wajong-uitkering zitten en wat hun kwaliteiten zijn. Ook dat kun je niet regionaal op die 30 punten concentreren. Deze organisatiewijze biedt de flexibiliteit om aan al die verschillende behoeften te voldoen. De minister kan ingrijpen als het op lokaal niveau niet goed werkt, maar voor het overige zal men de samenwerking moeten organiseren en vinden tussen de betrokken

gemeenten met de UWV-diensten die daar functioneren. In de praktijk blijkt al dat in sommige LWI-vestigingen iemand vanuit de gemeente vooral de leiding heeft. In andere gevallen hebben mensen vanuit het UWV de leiding. Al die verschillende vormen zijn mogelijk in het kader van de geïntegreerde dienstverlening.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Is er niet één organisatie die de leiding heeft? Begrijp ik dat goed?

Minister **Donner**: De leiding heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hij is erop aan te spreken.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Maar qua management? Wie stuurt aan?

Minister **Donner**: Dat wordt uitgemaakt door de samenwerkende partijen, het UWV en de gemeente. Tot nu toe is dat het meest bevredigende model geweest. De aanwijzing kan daardoor gedaan worden door betrokkenen.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Hoe valt dat in de uitvoering? Er is niet langer een eenduidig model.

Minister **Donner**: Wij zijn bezig met de ontwikkeling van de geïntegreerde dienstverlening. De staatssecretaris zal daar verder op ingaan. Het model kan op de verschillende LWI's tot een verschillende vorm in de uitvoering leiden. Het is een nieuwe benadering in de uitvoering: niet meer vanuit een centraal punt waar het model van bovenaf wordt opgelegd. Gegeven het feit dat de vraag van één die het voor het zeggen heeft, niet beantwoord kan worden vanwege de gescheiden verantwoordelijkheden voor de regels, is gekozen voor deze opzet, die tot dusver heel goed werkt. Ik heb er alle vertrouwen in dat het deze richting uit zal gaan.

Ik ben blij dat mevrouw Swenker de functionaliteit en de kwaliteit van de ontwikkeling van het UWV onderkent. Dat betekent niet dat wij moeten zeggen dat dat op gemeentelijk niveau anders is. Iedereen is het erover eens dat de Wet werk en bijstand een succes is in het verminderen van het aantal bijstandsuitkeringen. Bij wat daarvoor nodig is, de re-integratie, leven meer vragen. Een van de voordelen van deze organisatiewijze is dat het niet meer de afzonderlijke gemeenten zijn en dat de uitvoering een gezamenlijk punt wordt. Via het UWV wordt het veel makkelijker om ervaringen uit te wisselen. Met de ketenorganisatie zijn prestatienormen afgesproken waaraan het functioneren van de LWI's en de keten getoetst kunnen worden. Dat betreft een aantal aspecten die op basis van de wet zullen worden vastgelegd. Ik denk aan de bevrediging van cliënten en werkgevers. De uitvoeringsorganisatie geeft de nodige flexibiliteit.

Mevrouw Swenker wees terecht op het belang van sectoren. Ook voor sectoren geldt dat er aan het eind van de dag uiteindelijk een match gevonden moet worden tussen de vraag van de werkgevers en het arbeidsaanbod. In het kader van

het najaarsoverleg wordt met de verschillende sectoren gewerkt aan het krijgen van een beeld van waar de vraag binnen bedrijven zit. In het kader van de mobiliteitscentra heb ik recent het belang benadrukt dat dat met de grootst mogelijke spoed tot stand komt. Het biedt een antwoord op de huidige problemen op de arbeidsmarkt.

De organisatie impliceert niet een einde van de publieke arbeidsvoorziening of de centrale bemoeienis met arbeidsvoorziening, zoals mevrouw Goyert suggereerde. Het WERKbedrijf wordt een geïntegreerd onderdeel van het UWV. De naam WERKbedrijf zal men de komende twee maanden regelmatig voorbij zien komen bij het aanschouwen van een schaatswedstrijd. Op die wijze hebben wij wat goedkope publiciteit.

Er is gevraagd naar de vormgeving van de dienstverlening onder verwijzing naar de uitkomsten van de evaluatie. Hoe krijgt de regiefunctie van de minister in dit voorstel gestalte? Kern van de uitkomst van de evaluatie is het belang van intensivering van de samenwerking in de keten. Gegeven de verscheidenheid van regelgeving vereist dat per definitie dat in de eerste plaats de nadruk ligt op de partijen die binnen een regio samenwerken. Tot dusver loopt dat proces goed. Op een groot aantal plaatsen zijn er LWI's. Ik gebruik die term nog even in afwachting van de uitvoering van de motie-Van Gent. Partijen moeten tot een eensluidende benaming komen. Zodra ik een benaming ga gebruiken, wordt zij verdacht. Dan zou het namelijk wel eens de benaming kunnen zijn die het Rijk ervoor bedacht heeft.

Is de ontwikkeling van mobiliteitscentra strijdig met de ontwikkeling van LWI's? Nee, want de mobiliteitscentra worden aangehaakt aan de regionale vestigingen, in het bijzonder de 30 regionale centrumvestigingen speciaal gericht op dienstverlening aan bedrijven. De flexibiliteit biedt de mogelijkheid om het proces zich te laten ontwikkelen. Dat wordt gekanaliseerd doordat eisen kunnen worden gesteld aan de geïntegreerde dienstverlening. In gevallen waarin het niet werkt, kan de minister zo nodig een aanwijzing geven.

De heer Eigeman vroeg welke afspraken de nieuwe gefuseerde organisatie heeft gemaakt om een open en transparante communicatie met de gemeenten te verzekeren. Het UWV en de gemeenten in een regio maken door middel van het zogenaamde ketenprogramma afspraken over de gezamenlijk te bereiken landelijke resultaten in een jaar. Het gaat daarbij om gezamenlijke afspraken op het terrein van de uitstroom naar arbeid, preventie van de instroom in uitkeringen, en klanttevredenheid van werkzoekenden en werkgevers. In 2009 zijn die gezamenlijke afspraken voor het eerst gemaakt, deels voorzien van een landelijk ambitieniveau. Het landelijk ambitieniveau wordt opgebouwd uit het lokale niveau. De prestatieafspraken per individuele LWI worden opgesteld binnen de landelijk gemaakte afspraken, maar met de lokale partijen. Op die wijze wordt het belang van enerzijds de landelijke uitvoering op een aantal terreinen en anderzijds van de plaatselijke en regionale mogelijkheden zo goed mogelijk gecombineerd. Onderdeel van dit

proces zijn de regionale conferenties -- waar staatssecretaris Aboutaleb tot vrij kort voordat hij afscheid nam intensief bij betrokken was -- bedoeld om op regionaal niveau de gemeenten, de UWV- en CWI-instanties, maar ook de bedrijven bij elkaar te betrekken, met het oog op de samenwerking.

De vraag is hoe de samenwerking met de LWI's tot stand komt. Ik heb dat beschreven. Men hoeft er geen overmatige zorg over te hebben of die samenwerking daadwerkelijk van de grond komt. De bereidheid per partij is aanwezig. Wij hebben een monitorsysteem om te volgen hoe zich dat ontwikkelt. Inmiddels is al 81% van de gemeenten betrokken bij geïntegreerde dienstverlening. Die gemeenten bestrijken ongeveer 93% van het Wwb-bestand. De invoering van de geïntegreerde dienstverlening kost tijd, maar er lopen momenteel veel maatregelen om die voortgang te stimuleren.

De verwevenheid in de keten is buitengewoon groot. Het UWV noch gemeenten kunnen zich veroorloven hun eigen gang te gaan. Alle betrokken partijen hebben belang bij het maken van goede samenwerkingsafspraken, juist omdat er geen partij is die eenzijdig het beleid kan bepalen. Dit betekent niet dat er zo nu en dan op een bepaalde plaats niet een geschil kan ontstaan. Dat is onvermijdelijk, maar als dat geschil onoplosbaar wordt, zal er de AMvB over de geïntegreerde dienstverlening zijn. Daar waar het daadwerkelijk stokt, kan bij aanwijzing worden ingegrepen.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Stuur de raad van bestuur van SUWI alleen het SUWI aan?

Minister **Donner**: Nee, de raad van bestuur is evenzeer als partij betrokken bij het hele proces van LWI-vorming.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Maar daar is de raad van bestuur dan partner in.

Minister **Donner**: Nee, in termen van aansturing. De raad van bestuur stuurt gemeenten niet aan. De raad van bestuur stuurt in de eerste plaats het proces van samengaan van het CWI en het UWV aan en in de tweede plaats de inbreng vanuit het UWV in het ketenoverleg. Op die wijze stuurt de raad van bestuur mede aan dat het hele proces tot ontwikkeling komt. Vandaar ook dat het hele proces van het sluiten van bepaalde...

Mevrouw **Goyert** (CDA): De gelijkheid van partners die gezamenlijk onder leiding van de minister iets neer moeten zetten.

Minister **Donner**: Hoe meer je het probeert weer te geven in termen van leiding...

Mevrouw **Goyert** (CDA): Ik wil het toch helder hebben.

Minister **Donner**: Ja, maar in dezen moeten wij gewoon vaststellen dat wij, als er verschillende partijen zijn, niet moeten praten over wie de leiding

heeft. Ik ben aanspreekbaar op het goede verloop van het proces. Het UWV is door mij aanspreekbaar op het goede verloop van het proces van hun kant. Mocht het niet goed verlopen, dan ben ik weer aanspreekbaar op het gebruik van de aanwijzingsbevoegdheid. Ik ben echter bang dat het proces stukt zodra wij over "leider", "leiding" en "beslisbevoegdheid" beginnen.

Mevrouw Strik heeft een vraag gesteld over de inzet van de sturingsinstrumenten. Via de informatie die het algemeen ketenoverleg ons aanreikt, kunnen wij de vorderingen zien die worden gemaakt met de geïntegreerde dienstverlening. Daarmee hebben wij ook een handvat om met partijen in gesprek te gaan als men onverhoopt achterblijft in dat proces. Er vindt regelmatig overleg plaats met het ketenoverleg. Uiteindelijk gaat het ook om de concrete resultaten die geboekt moeten worden. Onder meer in dit wetsvoorstel wordt de basis gelegd voor de criteria die in dat opzicht gesteld moeten worden, de prestatiecriteria aan de hand waarvan gekeken zal worden hoe het verder gaat. Het is begrijpelijk dat de Eerste Kamer als wetgevende instantie het liefst een kant-en-klaar recept heeft voor bijsturing, voor de wijze waarop en wanneer dat gebeurt. Wij willen dat juist niet normeren, gegeven het feit dat wij hier te maken hebben met in beginsel autonome partijen, te weten gemeenten en Rijk. De aanwijzingsbevoegdheid kan echter gebruikt worden.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): De minister noemde net al een paar voorbeelden: als er conflicten dreigen te ontstaan of als het niet loopt. Dat zijn echter allemaal vrij vage begrippen. Wij kunnen niet verder gaan dan dat. De minister kan vooraf niet duidelijk zeggen: als die of die situatie zich voordoet, of wanneer aan deze en deze criteria niet wordt voldaan, zullen wij gebruik maken van onze bevoegdheid.

Minister **Donner**: Ik geef aan in welke situaties van die bevoegdheid gebruik gemaakt kan worden. Wij hebben een concept van geïntegreerde dienstverlening. Dat zal ook in regels in een AMvB worden vastgelegd en uitgewerkt. Wij hebben de aanwijzingsbevoegdheid als stok achter de deur, maar wij moeten niet gaan omschrijven wanneer wij die eventueel gaan gebruiken.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik heb ook artikel 9 genoemd. Dat geeft in ieder geval de mogelijkheid om tot certificering van de re-integratiebedrijven over te gaan. Het UWV gaat daar nu zelf toe over. Zou het niet heel wenselijk zijn als de regering aan de gemeenten het signaal geeft dat het beter is ook tot certificering over te gaan, gelet op de discussie die wij vanmorgen hadden over de kwaliteit van de re-integratiebedrijven? Overweegt de regering dit?

Minister **Donner**: Het punt is dat wij de bevoegdheid op deze terreinen hebben opgenomen om er zeker van te zijn dat er een bevoegdheid is als het naar onze mening misgaat. In dat geval kunnen de Kamers ons aanspreken op het feit dat

het misgaat. Maar tegelijkertijd gaan wij ervan uit dat partijen er in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor zijn om tot resultaten te komen. Wij hebben ervoor gekozen om in de Wwb de verantwoordelijkheden bij gemeenten te leggen. Dan moeten wij niet steeds onmiddellijk zeggen: luister eens, zo en zo moeten jullie het doen, want anders gebruiken wij onze bevoegdheden. Dat is de achtergrond van de bevoegdheden, maar ik ben zeer terughoudend om precies te zeggen in welke gevallen ik die bevoegdheden wel of niet zal gebruiken. Op die wijze worden naar mijn mening de beste voorwaarden geschapen voor een zo goed mogelijk verlopend proces.

De **voorzitter**: Ik zie dat mevrouw Strik wil interrumperen, maar ik wijs haar erop dat wij nog een tweede termijn hebben.

Hoe lang denkt de minister nog nodig te hebben?

**

Minister **Donner**: Ik wil mij nu vooral beperken tot de SUWI-operatie. Vervolgens zal de staatssecretaris de aan haar gestelde vragen beantwoorden en ten slotte zal ik nog ingaan op de premiekorting. Ik meen het grootste deel nu besproken te hebben.

Over de sluiting van de LWI's heb ik al iets gezegd. Ook daarvoor geldt wat al tijdens de behandeling in de Tweede Kamer is toegezegd, namelijk dat er overleg plaatsvindt met de verschillende betrokken gemeenten en regio's. In samenspraak met hen zal bekeken worden op welke wijze, als daar van de zijde van gemeenten zeer sterk aan gehecht wordt, oplossingen gevonden kunnen worden door dienstverlening. Het zal ook betekenen dat van de zijde van die gemeenten de lasten van de aanwezigheid van LWI's mee gedragen worden.

De hoofddoelstelling van de wijzigingen die wij nu voorstellen, ook van de sluiting van de vestigingen, is het verbeteren van de effectiviteit, klantgerichtheid en doelmatigheid, door het intensiveren van de samenwerking in de keten werk van en inkomen. Die noodzaak van samenwerking is aangetoond en wordt dagelijks aangetoond, zowel in de mobiliteitscentra als in de locaties Werk en Inkomen die er nu al zijn. Daarbij vormt het samengaan van UWV en CWI de eerste en belangrijkste stap.

Dat betekent niet dat de arbeidsbemiddeling opgaat in het uitkeringsbedrijf. Er is heel specifiek gekozen voor een zelfstandige entiteit binnen het UWV en het WERKbedrijf. Die integratie wordt thans besproken. Ik ben verheugd dat ik kan vaststellen dat overeenstemming is bereikt over de ontwikkeling van de arbeidsvoorwaarden. Ik heb goede verwachtingen dat het aspect van de arbeidsbemiddeling in de toekomst adequaat behartigd zal worden, ook in het kader van het UWV.

Ik ben vanochtend ingegaan op de achtergrond van de mobiliteitscentra. De heer Eigeman heeft gevraagd of voor het opstarten van de mobiliteitscentra extra middelen en personeel

nodig zijn. Er zijn inderdaad extra middelen uitgetrokken voor het functioneren van mobiliteitscentra.

Van verschillende zijden zijn vragen gesteld over de dienstverlening van LWI-vestigingen aan werkgevers. Ik heb beschreven dat er vestigingen-plus zijn georganiseerd binnen het geheel van 100 vestigingen om de dienstverlening aan bedrijven die mensen zoeken, te verbeteren en te concentreren. Dat is een van de belangrijkste voorwaarden voor het succes van de arbeidsbemiddeling.

Dat laat onverlet dat bij de Wajong nog een verdere concentratie plaatsvindt, om zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden aan de vraag van bedrijven. Daarbij moet men niet denken dat een Wajong'er niet meer op een regionale of andere vestiging bemiddeld kan worden. Dat is niet zo. Het betekent vooral een concentratie van informatie en zo nodig van expertise. Voor de Wajong zal er steeds vanuit verschillende vestigingen gewerkt kunnen worden.

*N

Staatssecretaris **Klijnsma**: Voorzitter. Ik kan naadloos aansluiten bij de minister, want dit is natuurlijk een gezamenlijke actie. Het samengaan van UWV en CWI is essentieel bij het regionaal arbeidsmarktbeleid. Voor gemeenten is dat echt een opsteker, want zij zullen hier vast en zeker veel mee opschieten. Het ontstaan van een krachtige landelijke partner maakt het voor gemeenten veel gemakkelijker om afspraken te maken en vergroot de regionale en lokale slagkracht. Tegelijkertijd zie ik een opdracht voor gemeenten om in LWI-verband te investeren in de eigen organisatiekracht, waarbij het van belang is dat ook de kleinere gemeenten voldoende zijn aangehaakt.

De ambities op het terrein van werk en inkomen zijn groot. Het aan de slag helpen van mensen die nu nog aan de kant staan, vraagt veel inzet van alle betrokken partijen. Partijen zien dat zelf ook en staan te popelen om aan de slag te gaan. Zij zien ook het belang om elkaar op te zoeken. Bij gemeenten zie ik heel goede initiatieven om bruggen naar de regio te slaan. Dan is het van belang dat de organisatiestructuur geen belemmering, maar juist een push vormt om met deze dingen aan het werk te gaan. Dat wordt met dit wetsvoorstel ook beoogd.

Ik wil graag een aantal concrete vragen van de leden beantwoorden. Mevrouw Swenker heeft met nadruk de vraag gesteld waarom het UWV niet in de regierol zit die wordt verbreed. Het is wezenlijk dat gemeenten als zelfstandige bestuursorganen een heel brede verantwoordelijkheid kunnen dragen. Deze is breder dan alleen deze, omdat arbeidsmarktbeleid ook betekent bedrijvigheid aantrekken en het faciliteren van bijvoorbeeld bedrijventerreinen. Daartoe zijn gemeenten op aarde, zou je kunnen zeggen. Ook de regionale verbandingen tussen de fysieke infrastructuur, economische bedrijvigheid, onderwijs, de sociale structuren en vraag en

aanbod op de arbeidsmarkt zijn hierbij heel belangrijk.

De 57 ambassadeursgemeenten hebben het voortouw genomen, in nauwe samenwerking met de 30 plusvestigingen van het UWV. Gemeenten hebben geleerd om samen te werken, zoals zij bijvoorbeeld laten zien met bedrijfsverzamelgebouwen in de regio's. Goede samenwerking biedt ook een waarborg voor het delen van kennis over de regionale arbeidsmarkt. De informatie over de sectoren, de scholen, de ontwikkeling van vacatures en de fysieke infrastructuur moet juist op regionaal niveau worden gedeeld, zodat de enorme verschillen per regio kunnen worden onderkend, maar wat nationaal moet, moet nationaal blijven. Zo houden de grootste bedrijven in ons land een landelijk aanspreekpunt bij het UWV en zijn er geen voorstellen om de uitvoering van de WW en de arbeidsongeschiktheidsregeling te decentraliseren.

Mevrouw Strik heeft aandacht gevraagd voor het vakmanschap in dit wetsvoorstel. Dat is heel belangrijk. De werkcoach is in dit wetsvoorstel de vakman bij uitstek. Hij of zij moet voldoende ruimte hebben om professioneel te kunnen handelen. De ruimte om hieraan invulling te geven neemt toe als gevolg van de geïntegreerde dienstverlening. Met het voorliggende wetsvoorstel proberen wij bovendien de geïntegreerde dienstverlening die wij van belang achten, zo regelluwig mogelijk tot bloei te brengen.

Geïntegreerde dienstverlening moet van onderaf worden vormgegeven. Daarvoor bieden wij alle ruimte, maar dat betekent ook dat de afzonderlijke organisaties hun front-officeactiviteiten op het gebied van werk en inkomen zo veel mogelijk moeten bundelen. Zij werken met integrale teams, zodat de klant als het ware één organisatie ervaart, en dat is tot nu toe wel anders geweest. Waar nodig ondersteunen de ketenpartners elkaar bij de inzet van instrumenten. De werkcoach moet de kennis hebben van de re-integratie-instrumenten van alle ketenpartners. Op basis van zijn of haar kennis kan hij of zij het juiste instrument voor de klant kiezen. Mevrouw Strik slaat de spijker op de kop dat vakmanschap bij die werkcoach aan de orde moet zijn.

Dan kom ik bij de vragen van de fracties van het CDA en de ChristenUnie, die een beetje in elkaar verlengde liggen, want zij gaan over de menselijke maat. Natuurlijk is die menselijke maat essentieel. Als de klant werkelijk met één loket en één aanspreekpunt wordt geconfronteerd, kun je ervoor zorgen dat de klant als individu wordt bejegend en zich serieus genomen voelt, juist doordat hij met die ene werkcoach wordt geconfronteerd. Dat begint al aan de kop van het proces. Daar wordt geïnvesteerd in een goede diagnose, zodat een scherp beeld ontstaat van wat de klant nodig heeft. Daarbij wordt de klant volop aangesproken op zijn rechten, maar ook op zijn plichten.

Deze wijze van dienstverlening moet een bijdrage leveren aan het realiseren van alle SUWI-doelen: werk boven uitkering, klantgerichtheid en doelmatigheid. GroenLinks heeft ook een vraag

gesteld over die menselijke maat, in de context van hoe het gaat met de dienstverlening. Zoals ik al zei, moet je de diagnose stellen aan de kop van het proces. Samen met de klant wordt dan een actieplan opgesteld, waarin afspraken worden gemaakt over de ondersteuning die de werkcoach biedt. De intensiteit van de inzet van middelen is afhankelijk van de diagnosestelling. Voor iedere cliënt is er in ieder geval een basisdienstverlening. De werkcoach moet bekijken of deze voldoende is of dat intensievere dienstverlening noodzakelijk is, zodat succes verzekerd is bij de re-integratie van de cliënt.

De fractie van de Partij van de Arbeid heeft een vraag gesteld over moeilijke doelgroepen. Zoals wij allemaal weten, heeft de commissie-De Vries hierover een rapport gepresenteerd, in relatie tot de fusie van UWV en CWI. Voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zoals mensen met een WSW-indicatie, is specialistische dienstverlening geboden. Daarvoor dient expertise op landelijk niveau verder ontwikkeld en aangeboden te worden. Vanuit die landelijke expertise zal ook binnen de LWI's dienstverlening aan deze mensen kunnen plaatsvinden, waarbij regionale accenten kunnen worden gelegd. Wij zullen deze zaken in de kabinetsreactie op het rapport van de commissie-De Vries onderstrepen, zodat mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt hierbij kunnen worden betrokken. Wij hopen in het vroege voorjaar met die kabinetsreactie te komen.

De heer **Eigeman** (PvdA): Ik dank de staatssecretaris voor dit antwoord, maar wil het nog iets specifiekere horen. In het licht van de discussie over de opschaling van vestigingsplaatsen van uitvoeringslocaties heeft mijn fractie benadrukt dat juist deze doelgroepen vragen om plekken dicht bij hun eigen woonsituatie, hoe die ook georganiseerd is. Het is duidelijk dat het kabinet daarover nu geen uitspraak kan doen, maar mijn fractie vindt dat de afspraken die nu zijn gemaakt, in de toekomst moeten kunnen worden veranderd, als de verdere afspraken over de uitvoering van de nota-De Vries hun beslag krijgen.

Staatssecretaris **Klijnsma**: De zorg van de PvdA is duidelijk en is ook onze zorg. Juist deze kwetsbare doelgroepen moeten de specialistische dienstverlening zo dicht mogelijk bij huis kunnen aantreffen. Wij gaan ervan uit -- en wij zullen daarop ingaan in onze reactie op de commissie-De Vries -- dat dit in de regio goed wordt vormgegeven binnen de LWI's. Het feit dat het aantal LWI's wordt verkleind, doet daaraan op zich niets af. Juist die specialistische dienstverlening moet je daar verankeren. Dat kun je niet heel gefragmenteerd over het hele land doen. Het is juist verstandig om die bij de LWI's aan te haken.

De heer **Eigeman** (PvdA): Ik zal in tweede termijn verder ingaan op de balans tussen fragmentatie en samenhang.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Het CDA zegt dat wij ervoor moeten waken dat wij niet de ene reorganisatie op de andere stapelen. Het gaat erom dat wij een lerende organisatie blijven houden. Dit wetsvoorstel beoogt juist niet zozeer een reorganisatie, maar een verbetering van de onderlinge samenwerking. Ook door de versterking van het algemeen ketenoverleg landelijk en de werkgroepen daaronder zal de gewenste lerende organisatie een impuls krijgen. Bovendien hebben wij, om het proces te versterken, het algemeen ketenoverleg 15 mln. gegeven voor opleidingen en uitwisseling van goede voorbeelden en ict op de werkpleinen. Ook daarvan kan de lerende organisatie een impuls krijgen. Ik kan overigens niet beloven dat de werkvormen nooit meer zullen veranderen, maar ik neem aan dat men dat begrijpt.

Het laatste onderdeel van mijn beantwoording betreft het digitale klantdossier, een vraag van de fracties van GroenLinks en de ChristenUnie. Het digitale klantdossier is het virtuele klantdossier dat ontstaat als klantgegevens uit de registratie van gemeenten, vanuit het CWI en vanuit het UWV bij elkaar worden gevoegd en elektronisch worden ontsloten voor gebruik in ketenprocessen. In maart 2008 is de eerste fase van het digitale klantdossier afgerond. Op het gebied van elektronische dienstverlening is het resultaat van die eerste fase dat klanten van de SUWI-keten zich via internet kunnen inschrijven voor werk en elektronisch een WW- of Wwb-uitkering kunnen aanvragen. Een deel van de gegevens op deze e-formulieren is reeds vooraf ingevuld met bekende gegevens. Dat is de zogeheten omgekeerde intake. In het najaar van 2008 hebben de SUWI-partners de plannen voor de doorontwikkeling van het klantdossier nader uitgewerkt.

Het uitgangspunt van de SUWI-partners is dat de e-dienstverlening aan de klant de komende jaren verder wordt vergroot en geoptimaliseerd. Daartoe worden onder meer de volgende activiteiten ondernomen. Er vindt uitbreiding plaats van het klantbeeld van het digitale klantdossieroverzicht met bekende gegevens over de klant voor zowel medewerkers als werkzoekenden zelf. De set gegevens die onder de eenmalige gegevensuitvraag valt, wordt uitgebreid. Dit betekent dat de klant meer gegevens nog slechts eenmaal of zelfs helemaal niet hoeft aan te leveren aan de keten. Nu worden die gegevens telkens opnieuw gevraagd en dat hoeft dan niet meer. Het aantal klantgroepen dat gebruik kan maken van de e-diensten, wordt uitgebreid, bijvoorbeeld met Wajong- en/of WIA-klanten. Het aantal op het digitale klantdossier aangesloten externe gegevensbronnen, bijvoorbeeld de Informatie Beheer Groep, wordt uitgebreid, waardoor meer gegevens al bekend zijn en niet meer apart hoeven te worden uitgevraagd. Een beperkt aantal klantvolgfuncties zal worden gerealiseerd, zodat de klant over de keten veel beter wordt geïnformeerd en die veel beter kan volgen. Het digitale klantdossier strekt er vooral toe dat de klant er zelf baat bij heeft.

Het streven is om deze tweede fase eind 2009 af te ronden met een mogelijke doorloop naar 2010. Tot nu toe gaat het goed met het elektronisch klantdossier.

*N

Minister **Donner**: Voorzitter. Op deze wijze kan inderdaad duidelijk worden gemarkeerd dat de premiekorting van een andere aard is en een ander soort regeling is dan het samengaan van de SUWI-organen. Het voorliggende wetsvoorstel inzake premiekorting haakt aan bij het arbeidsparticipatiebeleid van het kabinet, waarover wij vanochtend spraken. Doelstelling van dat beleid is 80% arbeidsparticipatie in 2016. De commissie-Bakker heeft het belang daarvan onderstreept, gegeven de toenemende tekorten waarmee wij te maken krijgen. In dat kader moet je constateren dat de arbeidsparticipatie van ouderen de afgelopen tijd is toegenomen, maar nog steeds, zeker als het gaat om ouderen boven de zestig, zeer laag is. Tegelijkertijd is de arbeidsmarktpositie van ouderen ook slecht. Als men een baan onvrijwillig verliest, is het vaak heel moeilijk om opnieuw toegang te vinden tot de arbeidsmarkt.

Op dit moment is de gemiddelde leeftijd waarop de Nederlander ophoudt met werken 61,7 jaar. Dat is een toename ten opzicht van 2000. Als ik meet wat de voornemens zijn met betrekking tot ophouden met werken, zie ik dat er de afgelopen jaren een relatief snelle stijging heeft plaatsgevonden. Men denkt nu eerder in termen van 64 jaar dan de 62 jaar die het was toen dit kabinet aantrad. Dit laat onverlet dat wij, als men wil doorwerken, zo goed mogelijk de arbeidsmarktpositie moeten versterken.

Deze versterking wordt bewerkstelligd met de doorwerkbonus, die werknemers stimuleert om door te werken. Keerzijde daarvan is deze premiekorting, die belemmeringen bij werkgevers kan wegnemen. De premiekorting die wordt voorgesteld, biedt de mogelijkheid om per werknemer gedurende drie jaar €6500 per jaar korting aan te brengen op de premies die worden betaald bij het in dienst nemen van iemand die uitkeringsgerechtigd is en op dat moment een uitkering heeft en die vijftig jaar of ouder is. Daarnaast komt dezelfde premiekorting ook beschikbaar voor het in dienst houden van oudere werknemers van 62 jaar en ouder.

Mevrouw Swenker vraagt naar de constatering in een pilotstudie uit 2002 dat slechts 26% gebruik zou maken van de premievrijstelling in verband met administratieve lasten. Wij hebben dat getal niet kunnen achterhalen. De bestaande premievrijstelling voor oudere werknemers wordt juist in zeer grote omvang gebruikt, namelijk 1,3 mld. per jaar. Het probleem van deze regeling is dat deze niet effectief op een bepaalde groep is gericht. In verhouding met hetgeen nu wordt voorgesteld, is dit een relatief lage premiekorting die voor iedereen kan worden toegepast. Dit is ook de reden waarom de commissie arbeidsparticipatie heeft aanbevolen om de omvorming te beginnen zoals die nu wordt voorgesteld.

Werkgevers hebben weinig administratieve lasten van de bestaande premievrijstelling en de voorgestelde premiekorting. Je hoeft de premievrijstelling, evenals de nu voorgestelde premiekorting, niet aan te vragen bij het UWV of de Belastingdienst. Je mag deze zelf toepassen in de salarisadministratie. Bij de toepassing van de korting hoeft de werkgever alleen maar een verklaring in zijn salarisadministratie te bewaren waaruit blijkt dat de werknemer waarvoor hij de premiekorting toepast, uitkeringsgerechtigd was voordat hij bij de werkgever in dienst kwam. De administratieve lasten zijn daardoor beperkt en gering in verhouding tot het bedrag van de korting. Ik meen daarom dat dit geen drempel zal zijn.

In de memorie van toelichting is aangegeven dat de administratieve lasten die betrekking hebben op de eenmalige aanpassing van de software voor de salarisadministratie van werkgevers en het bewaren van een verklaring, in totaal leiden tot een toename van de administratieve lasten van €100.000 voor alle werkgevers. Dit is in dat opzicht dus vrij laagdrempelig.

Met ingang van 2010 worden vereenvoudigingen doorgevoerd bij de gegevens die moeten worden geleverd in de loonaangifte. Deze kunnen ook deze geringe toename van lasten verder compenseren.

Mevrouw Swenker heeft verder gevraagd naar de benutting van de premiekorting. Zij doelde op het verzilveringsprobleem. De werkgever kan de premiekorting toepassen op de volledige loonsom en dus niet alleen op het loon van de individuele werknemer die hij in dienst neemt. Het is mogelijk dat een werkgever de premiekorting niet geheel kan verzilveren. Dat zal vooral het geval zijn als hij een beperkt aantal werknemers heeft. Hoe meer werknemers er zijn, des te waarschijnlijker is het dat het voordeel voor allen kan worden benut. Althans, als er voor één persoon onvoldoende is, dan staat daar een grotere loonsom tegenover. Bij drie of meer voltijdwerknemers die op het niveau van het modaal inkomen zitten of bij meer dan vijf voltijdwerknemers die op het niveau van het minimumloon verdienen is er geen verzilveringsproblematiek bij de premiekorting ouderen. Hoe hoger de lonen zijn en hoe meer werknemers bij een werkgever in dienst zijn, des te geringer is de kans dat de premiekorting niet volledig kan worden verzilverd. Werkgevers kunnen bij de invoering van de premiekorting erop vooruitgaan ten opzichte van de huidige situatie omdat de nieuwe premiekorting op meer premies van toepassing is. Zij is dus niet alleen van toepassing op de WW-premies, maar ook op de AOV-premies, het Algemeen werkgelegenheidsfonds AWF en UFO. Er zijn geen schattingen bekend van de omvang van de verzilveringsproblemen.

De heer Elzinga heeft verwezen naar een artikel van de heer De Beer in de NRC van afgelopen donderdag. In tegenstelling tot wat nu wordt voorgesteld, zouden wij sterker de nadruk moeten gaan leggen op het vervroegd uittreden van ouderen teneinde plaats te maken voor

jongeren. Dat zal het kabinet niet voorstellen. Mede gelet op de fundamentele problemen waarmee wij te maken hebben, meent het kabinet dat wij het ons niet kunnen permitteren om opnieuw te bevorderen dat ouderen terugtreden van de arbeidsmarkt. Dat heeft nog jaren effect. De jeugdwerkloosheid is op dit moment ook niet van dien aard dat dit nodig is. Ik ben mij er ten volle van bewust dat dit speciale aandacht vergt bij de huidige ontwikkeling op de arbeidsmarkt. Daar zijn wij het over eens. De werkloosheid onder de jeugd moet niet opnieuw groeien waardoor zij dit vervolgens voor de rest van hun leven meedragen. Het is echter iets anders om in dat kader te bevorderen dat ouderen terugtreden van de arbeidsmarkt.

Daarnaast heeft de heer Elzinga gevraagd naar het risico dat werkgevers na drie jaar premiekorting een andere werkloze met een uitkering aannemen. De discussie hierover heeft ook in de Tweede Kamer uitvoerig plaatsgevonden. Ik heb aangegeven dat een aantal factoren ervoor zorgt dat dit minder waarschijnlijk is. Met deze bedragen wordt iemand immers niet aangenomen vanwege de premiekorting. Het zal altijd zo zijn dat werk gedaan moet worden, maar men heeft nu niet de drempel die er anders zou zijn. Na drie jaar inwerken wordt de afweging een andere. Dan heeft de werkgever iemand die ervaring heeft opgedaan. De werknemer is dan ingewerkt. Zou het al gebeuren dat op dat moment iemand wordt ingehuurd voor een ander bedrag, dan is de kans groot dat het werkverband bij de beëindiging van de premie sowieso zou worden beëindigd. Ik acht die kans derhalve minder groot. Tegelijkertijd heb ik de Tweede Kamer toegezegd om bij de evaluatie van de premiekorting te bekijken of dit verschijnsel zich voordoet. Wij hebben drie jaar totdat de eerste lichterling überhaupt kan afzwaaien. Dat biedt ons de gelegenheid om het probleem nader te bekijken en zo nodig maatregelen te nemen. Dat is des te eenvoudiger omdat deze ten dele via een ministeriële regeling genomen kunnen worden.

Mevrouw Lagerwerf benadrukte de positieve aspecten van ouderen en de noodzaak van de cultuuromslag. Ik ben het daarover met haar eens. Zij vroeg mij of de stimuleringsregeling leeftijdsbewust beleid eerder dan 2010 naar de Kamer kan worden gezonden. Ik ben er bang voor dat dit niet zinvol zal zijn. Op dit moment is slechts een deel van de 450 projecten in het kader van deze stimuleringsregeling afgerond. Een deel van de projecten loopt nog. De laatste projecten lopen tot eind 2009. Het is nu al zo dat de informatie over de afgeronde projecten beschikbaar is op de website www.leefijdophetwerk.nl van TNO. Daar zijn ook de resultaten te vinden van de projecten die zijn afgerond. Werkgevers die daaraan behoefte hebben, kunnen daar hun voordeel mee doen. Om een afrondende evaluatie over alle projecten te maken, moeten deze projecten wel eerst afgerond zijn. Zoals gezegd, gebeurt dit tegen eind 2009. Ik wil daarom niet eerder dan in 2010 met deze evaluatie starten.

Voorzitter. Ik meen dat ik hiermee de vragen heb beantwoord.

*N

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. Ik kan heel kort zijn. Ik dank de bewindslieden voor hun antwoorden.

Ik ga eerst in op de wijziging van de Wet SUWI. De VVD-fractie vindt het samengaan van CWI en UWV een goede zaak. Wij blijven minder enthousiast -- mijn excuses: ik spreek ook namens de fractie van D66 -- over de vrijwillige samenwerking in de keten. De woorden van de staatssecretaris over de positie van de gemeenten en hun mogelijkheden zijn prachtig. De fracties van de VVD en D66 houden hierbij echter aarzelingen.

De minister spreekt over een terughoudend beleid en het aansturen van deze keten.

De minister heeft gesproken over een terughoudende visie op het aansturen van deze keten. Toen wij het over de certificering van de re-integratiebedrijven hadden, stelde ook mevrouw Strik al dat het op zichzelf niet slecht is om tevoren randvoorwaarden te stellen, bijvoorbeeld in de vorm van het stellen van kwaliteitseisen. In alle sectoren -- onderwijs, gezondheidszorg en dergelijke -- zijn wij van mening dat wij kwaliteitseisen, minimumeisen mogen stellen aan organisaties, samenwerkingsverbanden en instanties, die dan soms zelfs ook nog gecontroleerd worden door inspecties. Waarom is de minister zo terughoudend bijvoorbeeld bij de stelling dat gemeenten alleen maar gebruik mogen maken van gecertificeerde re-integratiebedrijven, om maar eens een voorbeeld te noemen? Wellicht zijn er ook nog andere voorbeelden.

Laat het buiten kijf zijn dat het een heel goede zaak is als meer ouderen langer werken. Wij zijn het wat dat betreft volstrekt eens met de minister, ook om het percentage zo mogelijk naar 80 te brengen. Wij blijven echter ambivalent over de vraag of een premiekorting nu helpt. Als een werkgever na drie jaar geen premiekorting meer kan krijgen, zijn wij er niet zeker van dat de werknemer niet gewoon wordt ingehuurd tegen een ander als die financiële prikkel er niet meer is. Dan neem je dus een ander om die financiële prikkel weer te krijgen. Dan speelt het feit dat iemand is ingewerkt minder mee, laat staan dat iemand weer ingewerkt moet worden. Dan doe je dat gewoon. Ook hierover zijn wij dus zeer ambivalent.

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Voorzitter. Ook van mijn kant dank voor de antwoorden van de bewindslieden. Toen de minister sprak over de capaciteit van de mobiliteitscentra heb ik goed begrepen dat er zelfs sprake is van extra budget, terwijl ik in mijn bijdrage ervoor pleitte geen budget te halen en niet te bezuinigen. De minister sprak dus zelfs over een extra budget. Wat dat betreft, staat hier dan ook een meer dan tevreden woordvoerder. Het is een goede zaak, want het geeft een goed signaal af. Als je wat van die mobiliteitscentra wilt maken, zul je je daar ook samen voor moeten inspannen. Dat geldt overigens ook voor de gemeenten.

De minister stelde dat er afspraken zijn gemaakt over transparantie. Het CWI en het UWV zijn al kolossen en worden een kolos. Zij zijn zich aan het reorganiseren en ik heb er begrip voor dat daarbij enige interne oriëntatie de nadruk krijg, maar ik waarschuw ervoor dat zij zich ook goed blijven verstaan met de lokale en regionale partners. De minister heeft overtuigend aangegeven waar die afspraken uit bestaan. Deze afspraken zijn controleerbaar en bovendien is gewerkt aan communicatie, doordat er met de regio's conferenties zijn belegd. Ik heb de toon ook zo verstaan dat er een zekere borging is. De bewindslieden staan voor het verder uitvoering geven aan deze afspraken.

Ik heb gesproken over een fragiele balans tussen centraal en decentraal. Het gaat mij aan het hart en de minister heeft daar zeer prudent op geantwoord. Hij zegt in feite dat, zodra hij zich tot baas benoemt hij dat al niet meer is. Ik vind dat een heel verstandige manier van doen. Aan de andere kant heeft hij ook duidelijk gemaakt dat er van de aanwijzingsbevoegdheid gebruik kan worden gemaakt door daarover in termen van verantwoordelijkheden te spreken. Naar mijn mening zit daar nu precies de crux, want dat gehele ingewikkelde veld van arbeidsvoorziening, arbeidsbemiddeling, re-integratietrajecten dat al zo'n 20 tot 25 jaar in beweging is, vraagt om een heel prudente wijze van samenwerken. Ik heb ook niet zozeer gezegd dat dit alleen bij gemeenten moet worden neergelegd; ik heb gesproken over een complementair systeem. Er zullen overigens veel wethouders zijn die graag die bevoegdheden van de minister willen hebben, maar door de collegiale verantwoordelijkheid zijn zij nog altijd gebonden aan het college. Om die reden vind ik de gemeente zo'n mooie bestuurslaag.

Over de dienstverlening heb ik wel enige zorgen gehouden. Ik deel het oordeel van de bewindslieden dat het noodzakelijk is om op een zo hoog mogelijk niveau met informatie te kunnen schakelen om individuele cliënten van dienst te kunnen zijn. Dat geldt voor de Wajong en ook voor de WSW. Hoe meer mogelijkheden je kunt bieden, hoe beter dat is. Hoe hoger het niveau is waarop je informatie schakelt, hoe beter dat kan. Naar mijn mening is het voor die groepen echter ook van belang dat de uitvoering zo dicht mogelijk bij hen wordt gewaarborgd en dat het in de lokale centra mogelijk blijft om specifieke dienstverlening aan te bieden. In de toekomst moet dan ook flexibel worden omgegaan met de afspraken over aanbod en uitvoering als de aard van de problematiek dat noodzakelijk maakt. Helaas verkeren wij op dit moment in een economisch tij waarin het noodzakelijk kan zijn om je te blijven inspannen voor mensen met een zwakke plek op de arbeidsmarkt. Als dat zo dicht mogelijk bij hen gebeurt, moet dat ook gegarandeerd kunnen worden.

*N

De heer **Elzinga** (SP): Voorzitter. Volgens de minister is met het samengaan van UWV en CWI

wel degelijk sprake van een historische stelselwijziging. Of deze majeur is, daar kunnen wij van mening over verschillen. Als deze wijziging majeur is, dan is dat toch vooral voor de betrokkenen, zowel voor de werknemers als voor de werkzoekenden in de regio rond de Centra voor Werk en Inkomen.

De SP-fractie is positief over het voornemen om verdere samenwerking te bevorderen, maar betreurt het dat er nog geen duidelijkheid is over mogelijke oplossingen voor de betreffende gemeenten, behalve het feit dat er een bezuinigingsdoelstelling is waardoor 30 CWI's hun deuren moeten sluiten. Naar onze mening wordt uiteindelijk de dienstverlening daardoor niet verbeterd.

Met betrekking tot het wetsvoorstel 31707 verschillen de minister en ik van mening over de effectiviteitsvraag. De SP-fractie kan zich beter vinden in de analyse van hoogleraar arbeidsverhoudingen De Beer. Op de verslechterende arbeidsmarkt lijkt dit voorstel mogelijk niet tot de aanname van meer oudere werknemers. Als het daartoe wel leidt, zullen anderen daardoor wellicht hun baan verliezen of niet in de gelegenheid komen. Het voorstel leidt vooral tot stevige subsidies voor werkgevers voor het in dienst houden van ouderen die zij vermoedelijk toch al in dienst wilden houden. De SP-fractie is geen voorstander van draaideurouderen, al is dat risico misschien inderdaad niet zo groot. Maar dan haalt het voorstel naar onze mening ook niet zo heel veel uit. Wij zijn zeker geen voorstander van het risico van het laten oplopen van de jeugdwerkloosheid ten gunste van het terugdringen van de lage participatie van ouderen onder het huidige en het komende economisch gesternte.

Ik waardeer het debat met deze bewindslieden zeer en ik nodig hen dan ook uit met dit voorstel nog eens terug te komen als de economische crisis en de komende piek in de werkloosheid achter de rug zijn. Het is geen kwestie dat wij niet ter wille willen zijn, maar volgens de SP-fractie is dit niet het juiste moment.

*N

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voorzitter. Onze fractie staat positief tegenover het initiatief tot meer samenwerking in de keten en integratie van de diensten. Wel vinden wij het jammer dat dit gepaard is gegaan met bezuinigingen. Het kabinet heeft daar al een voorschot op genomen met het idee dat integreren ook meer efficiency en daardoor minder kosten betekent en heeft daarom ook bezuinigingen van 190 mln. doorgevoerd. Dat is naar onze opvatting de oorzaak van de sluiting van een dertigtal werkpleinen. Dat is een andere verklaring van een sluiting dan waarover minister Donner sprak, namelijk dat deze is gebaseerd op criteria ten aanzien van de dienstverlening. Daarop zou ik graag nog een reactie willen ontvangen, want ik vind het wrang dat het kabinet de noodzaak tot bezuinigingen omkeert en stelt dat

kwaliteitsredenen zouden nopen tot de sluiting van de werkpleinen.

De bewindslieden hebben gelijk wanneer zij aangeven dat de diensten in de keten de ruimte nodig hebben om naar hun eigen verantwoordelijkheid hun taken te vervullen. Ook moet inderdaad rekening worden gehouden met de behoeften van de regio waarin zij werken. Niettemin is de regierol van de regering wel cruciaal om de samenwerking binnen de keten te laten slagen. Dat de regering zich in eerste instantie terughoudend opstelt, is dus begrijpelijk, maar tegelijkertijd zou de regering het niet moeten schuwen om de kwaliteit te verbeteren en alles in te zetten wat zij in haar macht heeft om de re-integratie zo goed mogelijk te laten verlopen. Het gaat ten slotte om veel publieke middelen om de toeleiding naar de arbeidsmarkt zo adequaat mogelijk te laten verlopen.

Ik heb gevraagd naar de bereidheid van de regering om artikel 11 van de Wet SUWI te gebruiken om de certificering voor te schrijven, waartoe UWV nu al vrijwillig is overgegaan. De minister vindt het nog te vroeg en wil eerst het veld de kans geven om optimaal beleid te voeren. Welnu, wij hebben het niet over nieuw beleid. De WBB is vijf jaar geleden ingevoerd en sindsdien kampen wij met problemen van enorme verschillen in kwaliteit van de re-integratiebedrijven, waardoor enorm veel publieke middelen eigenlijk weglekken, omdat niet altijd de beste kwaliteit bedrijven wordt aangetrokken om de re-integratietrajecten weg te zetten. Daarom lijkt het mij bij uitstek nu het moment voor de regering om, in navolging van UWV, nu wel het initiatief te nemen en de stap te zetten om gebruik te maken van artikel 11, en er zo voor te zorgen dat de rijksmiddelen zo effectief mogelijk worden benut voor de re-integratie. Daartoe heb ik de volgende motie voorbereid.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Strik, Swenker, Eigeman, Lagerwerf-Vergunst en Elzinga wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat een doelmatige besteding van de re-integratiemiddelen afhankelijk is van een adequaat re-integratiebeleid en de kwaliteit van de te contracteren re-integratiebedrijven;

overwegende dat de regering de wettelijke mogelijkheid heeft om certificering van re-integratiebedrijven voor te schrijven en daarmee de kwaliteit te waarborgen,

verzoekt de regering, hier middels een algemene maatregel van bestuur toe over te gaan,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter E (31514, 31707).

**

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik heb in mijn eerste termijn aandacht gevraagd voor prestatieafspraken met de keten waar het gaat om een evenwichtige spreiding van de investeringen in het toe leiden van werk naar werk en van uitkering naar werk. Daarop heb ik eerlijk gezegd nog niet een duidelijke reactie gehoord. De vrees bestaat wel in het veld dat er, juist door het hier en daar inzetten van mobiliteitscentra waar massale ontslagen dreigen, wellicht te eenzijdig wordt geïnvesteerd in de werk-naar-werktoeleiding. Daarom vraag ik: is de regering bereid om door middel van prestatieafspraken te zorgen voor een goed evenwicht?

*N

Mevrouw **Goyert** (CDA): Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor hun uitvoerige en duidelijke uiteenzetting. Zij geloven in het model dat voorligt. Hun kernwoord daarbij is flexibiliteit. De kern ligt ook bij het ketenoverleg; daar worden zaken gedaan en afspraken gemaakt. De verschillende organisaties blijven verantwoordelijk voor hun output en worden daarop afgerekend. Ik hoop oprecht dat het lukt, want het kan natuurlijk zo zijn dat je op een markt die steeds kan wisselen, goed op flexibiliteit kunt inspelen, maar dat neemt niet weg dat ik nog steeds vind dat je wel heel duidelijke afspraken moet vastleggen, zodat de professionals en medewerkers kunnen meegaan in de veranderingen. Ik kan mij namelijk niet aan de indruk onttrekken dat er wel heel veel modellen zijn: LWI, arbeidsplein, noem maar op. Er kunnen er nog weer bijkomen, en dan denk ik: laat de keten nu eens de modellen die er zijn, uitwerken. Dan wil ik dat met belangstelling volgen. Ik hoop met u dat dit ten goede komt aan alle mensen die het nodig hebben.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*N

Minister **Donner**: Voorzitter. Ik dank de verschillende leden voor hun afsluitende woorden. Zoals ik deze heb begrepen, was de strekking in hoge mate positief.

Mevrouw Swenker gaf aan dat zij positief staat tegenover het samengaan van UWV en CWI, maar iets meer twijfels heeft over het vrijwillig samengaan van de daaruit resulterende organisatie met gemeenten. Zij zou graag hebben dat er kwaliteitseisen worden gesteld. In alle eerlijkheid: deze worden ook gesteld als het gaat om de regeling van de geïntegreerde dienstverlening. Tegelijkertijd moeten wij vaststellen dat juridische gezien niet opgelegd kan worden: "zo is het, zo moet het". Het zou echter ook niet terecht zijn om te zeggen dat het vrijwillig is in de zin van "vrijblijvend". Per organisatie, ketenbreed, worden afspraken gemaakt. Er zijn financiële sturingsinstrumenten via de Wwb en via de

"planning and control"-cyclus van het UWV. Langs die kant is er dus evenzeer controle.

Er worden ketenbreed prestatie-indicatoren vastgesteld, die worden opgebouwd per LWI, onder andere op het punten van klanttevredenheid van werkgevers en cliënten. Er vindt monitoring plaats, onder meer door het benchmarken van de re-integratie. Dat wij, doordat het vrijwillig is, afhankelijk zijn van wat men verder verzint, is onjuist. Wel is er het fundamentele gegeven dat het Rijk met gemeenten te maken heeft. Een mogelijkheid is dat wij terugkomen op de hele systematiek van de Wet werk en bijstand; ik denk dat mevrouw Swenker de laatste zou zijn om daartoe genegen te zijn, aangezien haar fractie zo voor dat proces was. Het alternatief is dat wij datgene wat er aan centrale bevoegdheden is, decentraliseren naar de gemeenten. Alleen op die wijze krijgen wij immers verantwoordelijkheden en uitvoering in één hand. Als het probleem zo niet is op te lossen, moet het langs deze weg, tenzij wij de staatsinrichting drastisch herzien.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Ik snap het dilemma met betrekking tot centraal-decentraal. Daar kan echter volgens mij iets naast lopen wat ik niet eens een "derde weg" wil noemen. Het is toch niet ongebruikelijk dat een rijksoverheid kwaliteitseisen stelt aan bepaalde zaken? Je kunt zeggen: er zijn klanttevredenheidsonderzoeken en werkgeverstevredenheidsonderzoeken. Dat is mooi en heel belangrijk. Dat wil echter nog niet altijd zeggen dat ook de kwaliteit in meer objectieve zin gewaarborgd is. Je kunt heel aardig zijn en toch slechte kwaliteit leveren, bij wijze van spreken. Het is zeer goed mogelijk om kwaliteitsminima of criteria -- daarover kunnen wij het verder hebben -- vast te leggen, zoals wij dat doen ten aanzien van scholen, instellingen voor gezondheidszorg en noem de verschillende sectoren maar op: "daaraan zult gij, als lagere overheid, ten minste voldoen". Het probleem van centraal-decentraal, waardoor je inderdaad een systeemwijziging zou krijgen, snap ik best, maar op deze manier hoeft de verhouding centraal-decentraal geen geweld te worden aangedaan.

Minister **Donner**: Wat de LWI's betreft, stellen wij die kwaliteitseisen in de prestatie-indicatoren en in de vergelijking van de LWI's onderling. Op de LWI's vindt de samenwerking plaats en daarmee hebben werkgevers en werknemers te maken. Als het gaat om de gemeenten en de verschillende verantwoordelijkheden, is de essentie van de Wet werk en bijstand dat daarin het mechanisme werkt van enerzijds decentrale rekenschap die moet worden afgelegd, en anderzijds de erin besloten prikkels. Toen het eerder vandaag ging om centraal en decentraal, was het geluid vanuit de Kamer juist fundamenteel tegenovergesteld, en was het idee dat wij niet moeten proberen om de Wwb weer stukje bij beetje te centraliseren. Met deze benadering centraliseren wij via de minimumeisen echter in één klap het functioneren van de Wwb en de gemeenten. Nogmaals, de essentie van de Wwb zit in het feit dat de kwaliteit wordt gemeten aan de

uitkomst, aan de uitstroom uit de Wwb. Vervolgens wordt dit geregeld via de prestatie-eisen die wij aan de LWI's stellen. Daarbij gaat het niet alleen om de uitkomst maar ook om de wijze waarop het gebeurt. Bovendien worden daarbij klanttevredenheidscriteria gehanteerd ten aanzien van zowel werkgevers als werknemers. Welke andere kwaliteitseisen zouden daarnaast nog gesteld moeten worden?

Mevrouw **Swenker** (VVD): Ik probeer het nog één keer, maar dan met een ander voorbeeld. Laten wij de gezondheidszorg nemen. De output is: hoeveel mensen gaan er dood, hoeveel hebben er complicaties, hoeveel liggen er door enzovoorts. Dit neemt niet weg dat een inspectie eisen kan stellen aan de operatiekamer voordat de patiënt naar binnen gaat. Deze moet gezuiverd zijn, de lucht moet in orde zijn enzovoorts. Mij gaat het erom dat je van tevoren kwaliteitseisen stelt aan wat je gaat doen, los van de outputmeting -- zoveel doden, zoveel dit, zoveel dat -- die erna komt. Het gaat dus om kwaliteitsbevorderende maatregelen die vooraf worden genomen. Vervolgens zijn er de outputgegevens op basis waarvan nog eens wordt gekeken, de financiering wordt geregeld enzovoorts.

Minister **Donner**: Dat realiseren wij nu net indirect mede door deze operatie, omdat vanwege de samenwerking tussen UWV en de gemeentelijke diensten op de Locaties Werk en Inkomen de Inspectie Werk en Inkomen die mogelijkheid heeft. De inspectie is namelijk bevoegd voor het functioneren van de LWI's vanwege de betrokkenheid daarbij van het UWV. Bij een ziekenhuis en bij de gezondheidszorg gaat het erom hoe het staat met de steriliteit van de operatiekamer, die mede van invloed is op het aantal doden dat eruit komt. Bij arbeidsbemiddeling ligt het anders. Daarbij gaat het primair om het feit dat er bemiddeld wordt en dat mensen werk vinden. Het gaat bij arbeidsbemiddeling dus om de uitkomst. Die is niet primair afhankelijk van de inputcriteria. Dat kan ik mij niet voorstellen, en het bestaande beeld wijst daar tot dusver ook niet op. Wat mevrouw Swenker wil, wordt mede bereikt via de Inspectie Werk en Inkomen. Als echter door het Rijk verdergaande eisen op het terrein van de Wwb worden gesteld, komen wij daarmee op een andere manier weer terug op de vanochtend gevoerde discussie.

Mevrouw Swenker vroeg zich af of de premiekorting helpt, maar was tegelijkertijd bang dat deze te goed werkt. Zij was namelijk bang dat werkgevers door deze korting vervolgens gaan wisselen, en iemand in dienst nemen om na drie jaar weer iemand anders in dienst te nemen. Dat zou erop wijzen dat de premiekorting te goed werkt. Zij is dus enerzijds bang dat de korting niet werkt en anderzijds dat die te goed werkt. Zoals ik ook aan de heer Elzinga heb gezegd, hebben wij er daarom in voorzien dat wij zo snel mogelijk beginnen met de evaluatie. Zo kunnen wij bekijken hoe deze maatregel werkt en welk van de twee verschijnselen zich voordoet.

Ten aanzien van onder meer de mobiliteitscentra stelde de heer Eigeman met tevredenheid vast dat in wezen de wijze waarop nu wordt gefunctioneerd, beantwoordt aan zijn zorgen, zowel op het punt van de transparantie als op het punt van de balans. Ik ben het met hem eens dat dit, gegeven de aard van de samenwerking die wordt nagestreefd, een gevoelig evenwicht is. Met betrekking tot de dienstverlening kwam de heer Eigeman met de keerzijde van de discussie die ik net met mevrouw Swenker gehad heb, door te stellen dat de dienstverlening op zo laag mogelijk niveau gerealiseerd moet worden. Dat is in de kern ook onze stelling. Dat laat onverlet dat ik gewezen heb op de verschillende instrumenten die het nu juist mogelijk maken om de regierol van de kant van de minister te realiseren.

De heer Eigeman vroeg ten slotte of wij flexibel omgaan met het schaalniveau waarop gefunctioneerd wordt. Het is niet zo dat de indeling die wij nu maken, zich gemakkelijk laat wijzigen. Tegelijkertijd is het niet zo dat de Wajong maar op één punt uitgevoerd kan worden. Wel is de expertise die nodig is voor blinde mensen anders dan voor mensen die gehoorgestoord zijn en weer anders voor mensen met nog andere handicaps. Die ervaring en expertise kunnen niet aanwezig zijn op alle Locaties Werk en Inkomen, zelfs niet op die dertig punten. Wij proberen juist de informatie te centraliseren, ten dienste van het functioneren van de Locaties Werk en Inkomen. Ook zij zullen betrokken zijn bij de Wajong. Dat beantwoordt dus aan het stelsel dat de heer Eigeman voorstaat. Maar of je dit op alle 100, dan wel op 30 plaatsen doet, zullen wij moeten bekijken. Ik ben het wel geheel met de heer Eigeman eens. Het is een voordeel dat dit niet in de wet gegoten is, maar dat het berust op afspraken tussen het UWV en de VNG. Die laten zich ook weer aanpassen in het licht van de ervaringen die daarmee zijn opgedaan.

De heer Elzinga herinnerde mij er terecht aan dat deze laatste samenvoeging van het CWI en de UWV wel degelijk een eindpunt is van een lange ontwikkeling en dat het een belangrijke stap is in het model van een activerende sociale zekerheid. Ik denk dat de oplossing die wij nu zoeken voor de regionale en centrale samenwerking vrij uniek is. Ik ben het dus met de heer Elzinga eens dat het een historische stap is.

Ik denk dat de heer Elzinga en ik fundamenteel van mening blijven verschillen over de premiekorting. Hij gaat uit van een malthusiaanse visie op werk: er is een bepaalde hoeveelheid werk, die vervolgens verdeeld moet worden. Ik ben dit ten principale niet met de heer Elzinga eens. Ik meen daarom ook dat het meest verkeerde signaal dat wij op dit moment zouden kunnen geven is: wij zitten nu knel op de arbeidsmarkt, laten wij de ouderen nu maar even uitstromen om te voorkomen dat degenen die werk hebben, moeten uitstromen. Dit signaal gaat uit van werk als noodzakelijk euvel, maar niet als de basis voor het functioneren, voor het gevoel van eigenwaarde en voor het gevoel van zelfrespect. Ik zie niet dat wij vanwege de huidige crisis de ouderen even opzij zouden moeten zetten. Dit is

verkeerd en kortzichtig beleid. Zodra namelijk de crisis over is, hebben wij de ouderen even hard nodig. De vraag in het onderwijs en in de zorg gaat even hard door. Het is dus onverantwoord om het zo te doen, ten aanzien van de ouderen en van de bedrijven. Juist onder druk van het arbeidstekort is namelijk wel degelijk gebleken dat de cultuuromslag in de bedrijven plaatsvindt. Wij moeten deze niet terugdraaien. Op dat punt blijven wij dus vermoedelijk fundamenteel van mening verschillen. Ik moet ten stelligste ontraden dat wij het wetsvoorstel even zouden laten liggen tot betere tijden.

Mevrouw Strik vroeg zich af of er wel professionele en kwalitatieve criteria zijn bij de invulling van de locaties. Toch is dat het geval. Natuurlijk is deze operatie mede gestimuleerd door een beslissing bij de vorming van dit kabinet, namelijk dat alle overheidsdiensten worden geconfronteerd met een bepaalde taakstelling. Bij het UWV wordt dit op een andere wijze wordt ingevuld, door een bezuiniging op de uitvoeringskosten. Uiteraard is dit de aanleiding geweest om ook te kijken naar een verdergaande invulling. De eerste stap, de evaluatie die al gaande was en de uitkomst daarvan benadrukten het belang van samenwerking. Daarom zijn het CWI en de UWV samengegaan. Daarom was er de noodzaak van het samengaan en samenwerken op lokaal niveau. Daarom zijn vervolgens ook de criteria ontwikkeld tussen de UWV en de VNG over de vraag op welke plaats wij dit zouden moeten doen. Mevrouw Strik kan zeggen dat het een combinatie van de twee is en dat er geen prikkel is. Ik meen nochtans dat de criteria primair zijn geformuleerd vanuit de professionaliteit en de kwaliteit van het dienstaanbod. Factoren die een rol hebben gespeeld, zijn de omvang van het werk aanbod op een locatie en een zo gelijkmatig mogelijke verdeling van het werk. Ook geografische factoren, zoals de reistijd van klanten naar de locaties, hebben een rol gespeeld. Als wij het daarover eens zijn, zal ik erkennen dat het bedrag van 190 mln. ook een probleem was dat moest worden opgelost.

Ik denk dat wij het erover eens zijn dat de diensten de samenwerking primair moeten ontwikkelen naar eigen inzicht. Mevrouw Strik sprak over de regierol. Ik heb net geschetst welke instrumenten in dat verband structureel werken. Ik beluister bij mevrouw Strik ook een andere regierol. Ook het Rijk zou een regierol moeten hebben ten aanzien van de inschakeling van re-integratiebedrijven. Dit mondt uit in de motie die zij heeft ingediend. Ik zal daar straks op ingaan. De strekking van haar motie berust op een visie dat er nu gelden weglekken omdat niet steeds de hoogste kwaliteit wordt geboden. De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat dit altijd zal gebeuren. Dit is eigen aan een systeem met steeds veranderende omstandigheden en vragen. Naar verloop van tijd ontdek je wat wel kwaliteit is en wat niet, wat werkt en wat niet werkt. Deze discussie hebben wij vanochtend ook gevoerd. Het kan nooit zo zijn dat men altijd de hoogste kwaliteit heeft. De hoogste kwaliteit is alleen mogelijk als er ook een mindere

en lagere kwaliteit is. Anders zou men niet van de hoogste kwaliteit kunnen spreken. Het kan dus niet zo zijn dat alleen maar mag worden aanbesteed aan bedrijven die de hoogste kwaliteit bieden. Dan kunnen wij namelijk wel ophouden met iedere aanbesteding. Deze discussie speelt ook een rol bij de motie van mevrouw Strik, waarin zij oproept om door middel van een algemene maatregel van bestuur over te gaan tot de certificatie van de re-integratiebedrijven. Die motie houdt in dat waar het wetsontwerp dat nu aan de orde is, zegt dat dit kán bij AMvB, als daartoe aanleiding is, de Kamer tegelijkertijd zal uitspreken dat dit moet. Ik moet erop wijzen dat dit een vorm van amenderen is. Dan komen wij in een heel andere discussie. Om die reden zitten wij dus al met een probleem. Ik ben zeer terughoudend ten aanzien van dit verzoek. Wij hebben hierbij te maken met een uitermate dynamische markt. Wij constateren dat de behoeften steeds meer wisselen. Onder de huidige omstandigheden valt het werk weg bij allerlei gevestigde bedrijven, terwijl andere bedrijven oplossingen vinden. Dat hele terrein gaan certificeren, betekent dat wij een keurslijf, een strak regelende instelling voor al deze bedrijven gaan ontwikkelen. Daardoor wordt de toegang tot deze markt ook moeilijker. Men moet eerst certificeren. Dit zal leiden tot administratieve lasten. Op dit moment werkt 60%, in marktaandeel, van de re-integratiebedrijven met het keurmerk Blik op Werk. Dit biedt cliënten de mogelijkheid, inzicht te krijgen in de kwaliteit van de verschillende re-integratiebedrijven. Wij hebben via het besluit SUWI op dit moment al geïntroduceerd dat kwaliteitseisen gesteld kunnen worden aan de overeenkomsten die gesloten worden met re-integratiebedrijven. Het UWV heeft een aanbestedingskader ontwikkeld voor de aanbesteding van re-integratiebedrijven. Dat berust niet primair op de certificatie van de instellingen, maar op de prijs-kwaliteitwaarborgen.

Vanmiddag hebben wij gesproken over de participatiemarkt. De staatssecretaris heeft in antwoord op vragen van met name de PvdA-fractie toegezegd dat op dat punt, mede aan de hand van het RWI-rapport, bezien zal worden hoe de prijs-kwaliteitseisen beter gewaarborgd kunnen worden. Op dat moment meende ik dat de Kamer dat juist wenste en dat zij niet wilde dat wij nu weer proberen om via algemene eisen naar het centraal niveau terug te halen wat primair bij de gemeenten is neergelegd. De staatssecretaris zal daar bij brief nader op ingaan. Pas dan, meen ik, is überhaupt de vraag aan de orde wat wij willen met algemene certificatie-eisen. Wij verliezen er namelijk de flexibiliteit en de veranderbaarheid mee die wij in deze tijd juist nodig hebben. Daarnaast leggen wij deze bedrijven een grote administratieve last op.

De heer **Eigeman** (PvdA): Ik begrijp met name door het laatste stuk van de toelichting van de minister zijn zorg beter. Ik heb echter wel een principieel punt. In de wet wordt geregeld dat gecertificeerd kan worden. Dat is niet voor niets opgenomen. Het betoog van de minister is redelijk geharnast, als ik het zo mag typeren. Hij zegt dat

wij dit niet moeten doen en dat het allerlei verstijvingen in de verhoudingen oplevert. De minister spreekt van een "keurslijf". Ik zou liever spreken van een "keurmerk". Een branche of een bedrijfstak zou heel blij moeten zijn met een certificatiesysteem, want dat betekent dat er gezocht wordt naar een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de kwaliteit. Ik moet nog even nadenken over het formule punt dat de minister maakt. Ik begrijp dat hij voorzichtig wil zijn. Hij moet de steun van de PvdA-fractie aan de motie beschouwen als een oproep om over kwaliteit te blijven nadenken. Als ik de minister goed begrijp, dan moeten wij dat vooral niet doen. Maar misschien begrijp ik hem niet goed?

Minister **Donner**: Dat is onjuist, omdat de staatssecretaris vanochtend nog in antwoord op vragen van mevrouw Westerveld heeft benadrukt dat kwaliteit een aandachtspunt is in de ontwikkeling. Er is gewezen op de rapporten van de Raad voor Werk en Inkomen en op de aanbestedingsinformatie die wij krijgen vanuit de inburgeringsprocessen. Toen was de invalshoek het aanbestedingsproces. Nogmaals, de re-integratiebedrijven hebben een keurmerk via de Stichting Blik op Werk. Dat keurmerk functioneert, omdat 60%, in marktaandeel, van de bedrijven daarbij aangesloten is. Nogmaals, ik ben mij er volledig van bewust dat die mogelijkheid in het wetsvoorstel is opgenomen, juist om in het licht van wat wij zien, te bezien of dat nodig is. Het is echter een ultimum remedium. Daarom is het onterecht om bij de vaststelling van de wet al bij motie vast te stellen dat het gedaan moet worden.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): U zegt dat wij daar niet meteen mee moeten beginnen. Ik wijs u echter erop dat dit artikel in de vorige wet ook al stond. Dus de mogelijkheid om een AMvB vast te stellen, bestaat al veel langer. Ik heb zojuist al gezegd dat de onvrede over de grote kwaliteitsverschillen tussen re-integratiebedrijven niet van gisteren is. Daar kampen wij ook al vijf jaar mee. De roep vanuit de senaat nu om echt iets te doen aan de kwaliteitsverbetering van de re-integratiebedrijven lijkt mij helder. Ik zou dat niet willen bestempelen als verzwaring van de administratieve lasten of het alleen maar complexer maken. Het kan bedrijven juist prikkelen om te gaan voldoen aan de certificatie en ervoor te zorgen dat gemeenten in het licht van die prijs-kwaliteitverhouding in zee gaan met gecertificeerde bedrijven. Wij hebben het bovendien over minimumeisen, dus zij kunnen nog altijd met elkaar concurreren waar het gaat om verbetering van de kwaliteit.

Minister **Donner**: Een certificatie-eis is iets anders. Dat betreft heel eenvoudig toetredingseisen die gesteld worden. U wijst erop dat de bepaling al langer bestaat. Desondanks is ook door het UWV niet geconstateerd dat dit het geëigende middel zou zijn om de gewenste verbetering te verkrijgen. Die is mede gelegen in de ontwikkeling die al langer aan de gang is, namelijk dat niet meer systematisch alles uitbesteed wordt aan re-

integratiebedrijven. De ervaringen met die grote verschillen berusten vooral op de begintijd van de Wet werk en bijstand en de re-integratiemarkt, toen verplicht alles moest worden aanbesteed. Van dat element is men teruggekomen. Nu is de klacht juist dat gemeenten te veel zelf gaan doen. Het UWV heeft als instrument van verbetering nu juist het kader van de aanbesteding aangescherpt. Dat is afgelopen jaar gebeurd. Ik heb er grote moeite mee om niet te zeggen dat ik de Kamer ten stelligste de aanneming van deze motie ontraad, omdat deze beoogt om, zonder dat wij weten welke effecten die heeft en zonder dat wij kijken naar de onderzoeken die door de RWI zijn gedaan en zoals die verder worden gedaan, direct een certificatiesysteem in te voeren.

Voorzitter. De CDA-fractie heeft nog vragen gesteld over iets waarover ik in wezen al eerder gesproken heb. Enerzijds is er het beeld van de noodzaak dat wij de samenwerking moeten ontwikkelen, omdat wij nu eenmaal te maken hebben met autonome partners. Ik heb aangegeven, en dat gaat niet alleen om een AMvB over de geïntegreerde dienstverlening, maar ook de andere instrumenten, dat wij wel degelijk de regie opvoeren en in zekere zin de ontwikkeling kanaliseren. Anderzijds is er het beeld dat wij in deze verhouding gewoon dwingend modellen moeten opleggen. Daarvan zeg ik, nogmaals, dat de staatssecretaris heeft geschetst hoe zij daarmee omgaat. Ik denk dat wij het daar op dit moment bij moeten laten.

*N

Staatssecretaris **Klijnsma**: Voorzitter. Mij resten nog twee opmerkingen. Ik begin met wat de heer Eigeman in eerste termijn heeft beklemd, namelijk dat dienstverlening aan zeer kwetsbare klanten via de LWI's moet verlopen, maar dat je vanuit de LWI's ook andere kanalen kunt aanboren om klanten te bereiken. Ik hecht eraan, dat nog eens te onderstrepen, want ook telefonisch, via internet of door huisbezoeken kun je klanten tegemoet treden. Dat strekt ertoe dat die klanten echt met maatwerk worden bejegend. Het heeft in dat geval dus niet zo veel impact dat een LWI net iets verder van die klant afligt.

De discussie spitst zich toe naar aanleiding van de motie. Ik hecht eraan, ook al omdat ik net vier dagen uit het lokaal bestuur weg ben, om nog eens te beklemtonen dat het ook aan gemeenten zelf is wat zij in een bestek verankeren. Het is goed gebruik dat gemeenten bij alle aanbestedingsprocedures nadenken over de kwaliteit die zij sowieso wensen. Het staat gemeenten vrij om in het bestek iets op te nemen over keurmerken et cetera. Ik ben er dus niet voor om dat vanuit de rijksoverheid op te leggen. Ik heb daar vanochtend ook het een en ander over opgemerkt. Ik wil dit ook bij uitstek meegeven aan de verschillende wethouders. Ik hoop dat ik daarmee de positie van gemeenten nog eens onderstreep want het is aan gemeenten, aan colleges, zelf om in hun bestek rond de aanbesteding van de Wwb voor de re-

integratiebedrijven heel heldere zaken over de kwaliteit op te nemen.

De **voorzitter**: Ik bedank de beide bewindspersonen voor hun reactie in tweede termijn. Die dank geldt in het bijzonder voor de staatssecretaris, die hier haar eerste entree wel heeft gemaakt. Ik spreek hier namens de hele Kamer.

**

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik wil graag enkele minuten schorsing om te overleggen over de motie.

De **voorzitter**: Ik wil eerst de beraadslagingen sluiten en dan vragen of er stemming wordt gevraagd. Ik heb al begrepen dat dit het geval is. Omdat er, zo te zien, meer fracties zijn die willen beraadslagen over de ingediende moties, wil ik vijf minuten schorsen. Dat lijkt mij iets logischer.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Wenst een van de leden stemming. Ik constateer dat om stemming wordt gevraagd door de VVD-fractie. De stemming zal over vijf minuten plaatsvinden.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**: De Kamer geeft hierbij de wens te kennen dat het Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen foltering en ander wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing; New York, 18 december 2002 (31797, EK letter A en TK nr. 1) aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen.

**

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de rechtsbijstand houdende herijking van de verlening van rechtsbijstand door de raden voor rechtsbijstand en de invoering van een lichte adviestoevoeging, alsmede de regeling van de vergoeding van mediation (30436);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de bedrijfsorganisatie in verband met verdere modernisering van het stelsel van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie (31419);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Ziektewet om uitkering van ziekengeld mogelijk te maken aan personen die op zaterdagen en zondagen werken (31713).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de VVD en D66 wordt aantekening verleend dat zij geacht wensen te worden, tegen het wetsvoorstel nr. 31419 te hebben gestemd.

Dan zijn nu aan de orde de stemmingen over acht wetsvoorstellen op het terrein van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf. Ik verzoek de leden hun stemverklaringen over deze acht voorliggende wetsvoorstellen, waarover afzonderlijk zal worden gestemd, te bundelen in één stemverklaring vanwege de samenhang tussen de wetsvoorstellen.

**

*N

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. Ik spreek mede namens de fractie van D66. Toen wij met de behandeling van deze wetsvoorstellen begonnen, waren wij niet zo optimistisch gestemd over de inhoud. Maar zoals het ons betaamt, hebben wij goed geluisterd naar de bewindslieden en her en der inderdaad onze mening een beetje bijgesteld. Ik zal heel kort de acht wetsvoorstellen doornemen.

Wij hebben niet gesproken over het wetsvoorstel nr. 31441 over de decentralisering van de langdurigheidstoeslag, waaruit u wellicht de conclusie had getrokken dat wij daartegen geen bezwaren hebben.

Ik kom op het wetsvoorstel nr. 31567 inzake de Wet participatiebudget. De VVD-fractie is, zoals aan het begin al is gezegd, voor ontschotting van de financieringsstromen en was wat minder optimistisch, op zijn minst ambivalent, over de sturingsmogelijkheden van de bewindslieden. Wij hebben ons door de staatssecretaris laten overtuigen dat de sturingsmogelijkheden en de outputsturing mogelijk zijn dus wij zullen voor dit wetsvoorstel stemmen.

Het wetsvoorstel nr. 31559 inzake de intrekking van de Invoeringswet Wet werk en bijstand lijkt ons een prima zaak. Wij stemmen voor het wetsvoorstel nr. 31548 inzake de Wet horizonbepaling participatieplaatsen want wij zijn tegen participatiebanen. Om die reden stemmen wij tegen het wetsvoorstel op stuk nr. 31577 inzake de Wet stimulering arbeidsparticipatie. Het wetsvoorstel nr. 31519 inzake de Wet verbetering arbeidsmarktpositie alleenstaande ouders vinden wij een overbodige wet die averechts werkt.

Over het wetsvoorstel nr. 31514 inzake de wijziging van de Wet SUWI hebben wij vanaf het begin gezegd dat de integratie van het UWV en het CWI een goede zaak is. Dat weegt bij ons zwaarder dan onze ambivalentie ten aanzien van de voortrekkersrol van de gemeente. Wij zullen, na ons al dan niet een beetje te hebben laten overtuigen door de bewindslieden, voor dit wetsvoorstel stemmen. Edoch, minister Donner, over het wetsvoorstel nr. 31707 inzake de premiekorting hebt u ons niet kunnen overtuigen.

*N

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voorzitter. Ten aanzien van de Intrekkingwet wil ik graag een stemverklaring afleggen. Naar de mening van onze fractie gaat de regering een stap te ver met de decentralisering van de langdurigheidstoeslag. Immers, de toeslag is een onmisbaar onderdeel van het niveau van het bestaansminimum, dat de regering hoort te garanderen. Daarom vinden wij het niet verantwoord om de toeslag onderdeel te laten vormen van het gemeentelijk re-integratiebeleid zonder enige vorm van minimumwaarborgen ten aanzien van de hoogte. De regering kan zo haar verantwoordelijkheid ten aanzien van het bestaansminimum naar onze mening dan ook niet meer garanderen. Het is niet ons gebruik om tegen een technische wet te stemmen, wat de Intrekkingwet eigenlijk is. Maar wij zien ons daartoe genooddaakt, nu de regering heeft gekozen voor de constructie om datgene waar de Tweede Kamer tegen heeft gestemd in de Intrekkingwet te stoppen. Daarom zullen wij ertegen stemmen.

Wij zullen tegen het wetsvoorstel Horizonbepaling stemmen op het moment dat STAP is aangenomen, want daar zijn wij een voorstander van.

Wij zullen tegen het wetsvoorstel Verbetering arbeidsmarktpositie alleenstaande ouders, waarvan ik de juistheid van de titel in twijfel heb getrokken, stemmen.

Ik wil graag nog wat verklaren omtrent de motie die wij bij de Wet SUWI hebben ingediend. Mede namens de andere indieners kan ik verklaren dat wij bereid zijn de motie aan te houden totdat wij een brief hebben ontvangen van staatssecretaris Klijnsma. Ik heb begrepen dat die binnen enkele maanden binnen zal zijn. Maar ik wil u er wel op wijzen dat de roep vanuit de senaat heel duidelijk is: wij willen aandacht voor de kwaliteitsverbetering van de re-integratiebedrijven. Wij verzoeken u dan ook om in de brief nadrukkelijk in te gaan op de wijze waarop dat vorm kan krijgen en ook op ons verzoek om over te gaan tot certificering, op de voor- en nadelen daarvan en op de argumentatie van de regering om dat al dan niet te doen, zodat wij ons daarop kunnen beraden en de motie vervolgens al dan niet in stemming kunnen brengen.

De **voorzitter**: Op verzoek van mevrouw Strik stel ik voor, de motie-Strik c.s. (31514, 31707, letter E) van de agenda af te voeren.

**

Daartoe wordt besloten.

*N

De heer **Elzinga** (SP): Voorzitter. De minister heeft de SP-fractie een oplossing geboden voor het dilemma of de paradox tussen het voorstel STAP en het voorstel Horizonbepaling. Nu wij eerst over het voorstel STAP kunnen stemmen, kunnen wij deze verbeteringen met een gerust hart steunen en tegelijkertijd of beter direct daarna het voorstel Horizonbepaling met een even gerust hart

verwerpen, hopelijk als Kamer en onder luid applaus van de minister.

De **voorzitter**: Ik stel voor, over alle wetsvoorstellen die voorliggen te stemmen bij zitten en opstaan.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Regels met betrekking tot participatieplaatsen en loonkostensubsidies (Wet stimulering arbeidsparticipatie) (31577)**.

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD en D66 tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Een horizonbepaling met betrekking tot participatieplaatsen (Wet horizonbepaling participatieplaatsen) (31548)**.

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP en GroenLinks tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet werk en bijstand, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen in verband met het opnemen van nadere bepalingen met betrekking tot de plicht tot arbeidsinschakeling van een alleenstaande ouder met een kind dat de leeftijd van vijf jaar nog niet heeft bereikt (Wet verbetering arbeidsmarktpositie alleenstaande ouders) (31519)**.

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, GroenLinks, D66 en de PvdD tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Bundeling van het WWB-werkdeel, budgetten voor inburgeringsvoorzieningen en de middelen voor volwasseneneducatie (Wet participatiebudget) (31567)**.

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet werk en bijstand in verband met decentralisering van de langdurigheidstoeslag en op bevordering van maatschappelijke participatie gerichte ondersteuning van huishoudens met schoolgaande kinderen (31441)**.

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Intrekking van de Invoeringswet Wet werk en bijstand (31559)**.

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks en de PvdD tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen en enkele andere wetten in verband met de evaluatie van deze wet, de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen en deregulering (31514)**.

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP tegen dit wetsvoorstel

hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet financiering sociale verzekeringen en enige andere wetten in verband met de invoering van een premiekorting voor het in dienst nemen van uitkeringsgerechtigden van 50 jaar en ouder en het in dienst houden van werknemers van 62 jaar en ouder (31707).**

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de SP, D66 en de PvdD tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

Ik constateer dat niet meer aan de orde is de stemming over de motie-Strik c.s. (31514, 31707, letter E) aangezien wij zojuist hebben vernomen dat deze wordt aangehouden tot nader order.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in verband met de regulering van bestaand gebruik en enkele andere zaken (31038),**

en over:

- de motie-Smaling c.s. over beheerplannen voor Natura 2000-gebieden (31038, letter H).

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Voorzitter. Met waardering hebben wij kennisgenomen van de verdediging van de minister. Wij constateren echter dat de bestuurlijke inconsistentie die wij hebben geconstateerd, is gebleven en dat wij ook twijfel hebben gehouden over strijdigheid van de wetswijziging en de Habitatrictlijnen. Dat betekent dat het totaal geen bijdrage zal leveren aan de huidige natuurbescherming en daarom zijn wij tegen deze wetswijziging.

*N

De heer **Koffeman** (PvdD): Voorzitter. Het is jammer dat de wijziging van de Natuurbeschermingswet samengevat is met enkele

overige zaken. Het geheel levert een verschraling van de natuur in Nederland op, bestuurlijke inconsistentie en een vermindering van de rechtspositie van burgers. Om die reden zal ik tegenstemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, GroenLinks, de SP, D66, de OSF en de PvdD tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf over de motie.

**

*N

De heer **Schaap** (VVD): Voorzitter. Wij zijn tegen deze motie. Het gaat met name om punt 4 van de verzoeken. Wij vinden het generiek aanwijzen van bufferzones een miskenning van de cruciale positie van de regionale overheden en andere belanghebbenden aldaar en van een goede invulling met maatwerk ter plekke. Bovendien leidt deze generieke maatregel tot onoverzichtelijke financiële consequenties. Dat lijkt mij uiterst onverstandig.

*N

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Wij steunen deze motie, waarvan het dictum uit vier onderdelen bestaat. Met de eerste drie hebben wij helemaal geen problemen, met de laatste misschien wel een interpretatiekwestie. Bij de begroting van Landbouw heeft een geestverwant van ons in de Tweede Kamer gesproken over bufferzones, waarvan de minister zei dat het een interessante gedachte was. Wij hebben ook wel begrepen dat het beslist niet algemeen in rekening gebracht kan worden. Het is een wens, het gaat om maatwerk. Ik wil benadrukken dat ecologische landbouw in de Wageningse zin tegenwoordig ook geïntegreerde landbouw is; vandaar dat wij de motie zullen steunen.

*N

De heer **Smaling** (SP): Voorzitter. De minister heeft aangegeven hoe zij de motie duidt. Ik grijp de kans aan om nog wat aan te vullen. De motie beoogt het proces van beheerplanvorming te ondersteunen door middel van een paar samenhangende acties en instrumenten, samenvallend met de gedachtestreepjes in de motie.

Het gaat om het sterker stroomlijnen van het beheerplan met het gereedschap geboden door de nieuwe WRO, dit in het kader van de versterking van een interdisciplinaire aanpak op het gebied van ruimte.

Het beheerplanproces wordt begeleid door onafhankelijke hersens. Alle brieven van LTO tot Vogelbescherming, van VNO-NCW tot de

Waddenvereniging of de column van de heer Brinkman, zijn immers gericht op deelbelangen.

Natura 2000-gebieden met veel postzegels worden onder één beheerplan gevat. Dit is efficiënter en effectiever en bevordert in onze ogen optimalisering van landgebruiksfuncties.

Door middel van bufferzones in het beheerplan wordt het significantieprobleem, de cumulatie en de externe werking teruggebracht en in de hand gehouden.

In het dictum van de motie staat "streven naar". Ik benadruk dat graag: het is een streefbeeld, het is niet iets wat morgen af moet en kan zijn. Met andere woorden, het kan niet anders dan een groot succes worden.

In stemming komt de motie-Smaling c.s. (31038, letter H).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA en de SGP tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij met 36 stemmen tegen en 37 stemmen voor is aangenomen.

Wij zijn aan het einde gekomen van de laatste vergaderdag voor het kerstreces. Ik wens de aanwezige bewindspersonen en in hen de gehele regering heel fijne feestdagen en alle goeds voor 2009 toe.

Ik nodig alle leden van harte uit voor het kerstdiner.

**

Sluiting 19.08 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende (wets)voorstellen te doen plaatsvinden op: 23 december 2008:

Verslag over het verzoekschrift van M.H. te H. betreffende kwietschelding belastingschuld in België (LXXVII, A);

Verslag over het verzoekschrift van W.E. te B. betreffende fiscale aftrekbaarheid uitgaven wegens ziekte en toepassing hardheidsclausule (LXXVIII, A);

23 december 2008 (hamerstukken):

Wijziging van de Wet op de rechtsbijstand houdende herijking van de verlening van rechtsbijstand door de raden voor rechtsbijstand en de invoering van een lichte adviestoevoeging, alsmede de regeling van de vergoeding van mediation (30436);

Goedkeuring van het op 21 december 2007 te New York totstandgekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Naties betreffende de Zetel van het Speciaal Tribunaal

voor Libanon (Trb. 2007, 228 en Trb. 2008, 12) (31364);

Bepalingen verband houdende met de instelling van het Speciaal Tribunaal voor Libanon, mede ter uitvoering van Resolutie 1757 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties van 30 mei 2007 (31365);

Wijziging van de Algemene Ouderdomswet, de Wet studiefinanciering 2000 en de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten in verband met het uitsluiten van het recht op ouderdomspensioen op grond van de Algemene Ouderdomswet, aanspraak op studiefinanciering voor uitwonenden op grond van de Wet studiefinanciering 2000 en aanspraak op tegemoetkoming voor uitwonenden op grond van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten bij vrijheidsontneming (31525);

Wijziging van de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet in verband met voortzetting van de subsidiëring van de MEE-organisaties (31550);

Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met een herziening en vereenvoudiging van de voertuigregelgeving, ter implementatie van richtlijn nr. 2007/46/EG betreffende de goedkeuring van voertuigen en enkele andere technische wijzigingen (31562);

Wijziging van de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens in verband met het mogelijk maken van systematische verstrekking van gegevens aan instellingen voor schulden- en kredietregistratie (31563); 23 december 2008 (hamerstukken, mits de schriftelijke voorbereiding tijdig is voltooid):

Wijziging van de Wet op de bedrijfsorganisatie in verband met verdere modernisering van het stelsel van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie (31419);

Wijziging van de Ziektewet om uitkering van ziekengeld mogelijk te maken aan personen die op zaterdagen en zondagen werken (31713); 10 februari 2009:

Voorstel van wet van de leden Ten Hoopen en Samsom tot het stellen van regels omtrent de levering van warmte aan verbruikers (Warmtewet) (29048);

10 februari 2009 (mits de schriftelijke voorbereiding tijdig is voltooid):

Regels omtrent energie-efficiëntie (Wet implementatie EG-richtlijnen energie-efficiëntie) (31320);

Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet ter verbetering van de werking van de elektriciteits- en gasmarkt (31374); 17 februari 2009:

Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs inzake colleges van bestuur en raden van toezicht (30599);

b. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden door de vaste commissies voor Economische Zaken op 20 januari 2009:

Tijdelijke regels voor experimenten met een gebiedsgerichte bestemmingsheffing ten behoeve van aanvullende activiteiten van samenwerkende ondernemers mede in het publiek belang (Experimentenwet BI-zones) (31430);
Justitie op
20 januari 2009:

Wijziging van enige bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en het Burgerlijk Wetboek teneinde naast het in deze bepalingen gestelde vereiste van schriftelijkheid ook ruimte te bieden aan de ontwikkelingen op het gebied van het elektronisch verkeer (31358);

Wijziging van de Uitvoeringswet EG-betekenningsverordening ter uitvoering van Verordening (EG) nr. 1393/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken (de betekening en de kennisgeving van stukken), en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1348/ 2000 (PbEU L 324/79) (31522);
27 januari 2009:

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met het verbeteren en versterken van de vaststelling van de identiteit van verdachten, veroordeelden en getuigen (Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen) (31436).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Instelling van een College voor examens, alsmede houdende wijziging van de Wet op het onderwijstoezicht en de Wet op het voortgezet onderwijs (Wet College voor examens) (31411);

Goedkeuring van de op 9 juli 2008 te Brussel tot stand gekomen Protocollen bij het Noord-Atlantisch Verdrag inzake de toetreding van de Republiek Albanië en de Republiek Kroatië (Trb. 2008, 162) (31590);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Huis der Koningin (I) voor het jaar 2009 (31700-I);

Vaststelling van de begrotingsstaat van de Staten-Generaal (IIA) voor het jaar 2009 (31700-IIA);

Vaststelling van de begrotingsstaat van de Raad van State, de Algemene Rekenkamer, de Nationale ombudsman, de Kanselarij der Nederlandse Orden, het kabinet van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen en het kabinet van de Gouverneur van Aruba (IIB) voor het jaar 2009 (31700-IIB);

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet der Koningin en de Commissie van toezicht betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (III) voor het jaar 2009 (31700-III);

Vaststelling van de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2009 (31700-IV);

Vaststelling van de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2009 (31700-IXA);

Vaststelling van de begrotingsstaten van de begroting Wonen, Wijken en Integratie (XVIII) voor het jaar 2009 (31700-VIII);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2009 (31700-B);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2009 (31700-C);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2009 (31700-D);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Spaarfonds AOW voor het jaar 2009 (31700-E);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2009 (31700-F);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het BTW-compensatiefonds voor het jaar 2009 (31700-G);

Wijziging van de Ziektewet om uitkering van ziekengeld mogelijk te maken aan personen die op zaterdagen en zondagen werken (31713);

Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en de Faillissementswet in verband met samenloop van de vordering op de boedel in geval van noodregeling, surseance van betaling en faillissement en de aanvraag van een vergoeding op grond van de vangnetregeling (31768);

Wijziging van de begrotingsstaten van de Staten-Generaal (IIA) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-IIA);

Wijziging van de begrotingsstaten van de Raad van State, de Algemene Rekenkamer, de Nationale ombudsman, het kabinet van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen en het kabinet van de Gouverneur van Aruba (IIB) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-IIB);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet der Koningin en de Commissie van toezicht betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (III) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-III);

Wijziging van de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-IV);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-V);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie (VI) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-VI);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-VII);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

(VIII) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-VIII);

Wijziging van de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-IXA);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-IXB);

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-X);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 2008 (Wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-XI);

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-XII);

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2009 (31792-XIII);

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) voor het jaar 2009 (31792-XIV);

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2009 (31792-XV);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2009 (31792-VI);

Vaststelling van de begrotingsstaat van de begroting van Jeugd en Gezin (XVII) voor het jaar 2009 (31792-XVII);

Vaststelling van de begrotingsstaten van de begroting Wonen, Wijken en Integratie (XVIII) voor het jaar 2009 (31792-XVIII);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2009 (31792-A);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2009 (31792-B);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2009 (31792-C);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2009 (31792-D);

Wijziging van de begrotingsstaat van Diergezondheidsfonds voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-F);

Wijziging van de begrotingsstaat van het BTW-compensatiefonds voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31792-G).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, inzake Administratief Akkoord met de

Arabische Republiek Egypte inzake technische samenwerking; Caïro, 21 mei 2008 (griffiennr. 142846);

een, van alsvoren, ten geleide van het beleidsonderzoek Nederland gastland van internationale organisaties (griffiennr. 142933);

een, van alsvoren, ten geleide van twee verdragen:

- Notawisseling houdende een verdrag met Suriname inzake de status van Nederlandse militairen en Nederlands burgerpersoneel, aanwezig in Suriname in verband met training en opleiding; Paramaribo, 8 mei en 4 juli 2008;

- Administratief Akkoord ter uitvoering van het Verdrag inzake sociale zekerheid met het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland; Londen, 19 augustus 2008 (griffiennr. 142945);

een, van alsvoren, ten geleide van twee verdragen:

- Briefwisseling houdende een verdrag inzake een regionale workshops over "Operational Events, Transients and Precursor Analyses", 25-29 augustus 2008 te Petten; Wenen, 6 augustus 2008;

- Briefwisseling houdende een verdrag met de Republiek Frankrijk betreffende de steun van Franse strijdkrachten bij de bescherming tegen piraterij van een schip onder Nederlandse vlag dat humanitaire hulp aan Somalië biedt; Parijs, 28 oktober 2008 (griffiennr. 142947);

een, van alsvoren, inzake kennisgeving van:

- Bijlage 8 bij de Internationale Overeenkomst inzake de harmonisatie van de goederencontroles aan de grenzen; Genève, 4 oktober 2005;

- Multilateraal Verdrag inzake de exploitatie van het Caribische Centrum voor Epidemiologie, 5 september 2007 (griffiennr. 142955);

een, van alsvoren, inzake kennisgeving van:

- Wijziging van de Bijlage bij het Internationaal Verdrag betreffende de normen voor zeevarenden inzake opleiding, diplomering en wachtdienst, 1978, zoals gewijzigd; Londen, 18 mei 2006;

- Wijziging van het Reglement bij het Verdrag tot regeling van de walvisvangst, 1946, Anchorage, Alaska, 31 mei 2007 (griffiennr. 142957);

een, van alsvoren, houdende kennisgeving van:

- Wijziging van de Bijlage bij het Internationaal Verdrag inzake opsporing en redding op zee, 1979; 20 mei 2004;

- Wijziging van Bijlage 1 bij de Europese Overeenkomst inzake internationale hoofdverkeerswegen: 17 maart 2008;

- Wijziging van Bijlage 1 bij het Protocol van 1996 bij het Verdrag inzake de voorkoming van verontreiniging van de zee ten gevolge van het storten van afval en andere stoffen van 1972; Londen, 2 november 2006 (griffiennr. 142955);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Europese Raad van 11 en 12 december 2008 (griffiennr. 142915);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Raad Algemene Zaken en Externe

Betrekkingen van 8 december 2008 (griffiennr. 142959);

een, van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, ten geleide van het Wetgevings- en werkprogramma van de Europese Commissie 2009 (griffiennr. 142931);

een, van de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van vier fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake o.a. Richtlijn gelijke behandeling zelfstandig werkzame mannen en vrouwen (griffiennr. 142930);

een, van alsvoren, ten geleide van twee fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake Mededeling inzake telegeneeskunde en Mededeling inzake grondstoffen (griffiennr. 142962);

een, van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, ten geleide van de septembercirculaire gemeente- en provinciefonds 2008 (griffiennr. 142922);

een, van alsvoren, inzake Wijziging van het Besluit gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens in verband met het mogelijk maken van systematische verstrekking van gegevens (griffiennr. 142927);

een, van alsvoren, inzake voortgang en planning wetgeving Nederlandse Antillen, Bonaire, Sint Eustatius en Saba (griffiennr. 142954);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake persbeleid (griffiennr. 142762.01);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van Eurogroep en Ecofinraad van 1 en 2 december 2008 (griffiennr. 142808.01);

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, ten geleide van het Ontwerp Landelijk afvalbeheerplan 2009-2021 (griffiennr. 142913);

een, van alsvoren, inzake Wijziging van het Besluit externe veiligheid inrichtingen tot wegnemen van enkele onvolkomenheden (griffiennr. 142918);

een, van alsvoren, ten geleide van het ontwerpbesluit emissie-eisen middelgrote stookinstallaties milieubeheer (griffiennr. 142912);

een, van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van het Werkprogramma van de Commissie van Advies waterstaatswetgeving (griffiennr. 142920);

een, van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, ten geleide van het Groenboek Kwaliteit Landbouwproducten (griffiennr. 142916);

een, van de minister en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van Jaarplannen 2009 en tweede tussentijdse verslagen 2008 SUWI-organisaties (griffiennr. 142949);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, inzake SER Scan jaarverslagen bedrijfslichamen 2007 (griffiennr. 142940);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, ten geleide van een afschrift van een brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer

met betrekking tot de capaciteit IGZ (griffiennr. 142948).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende missive:

een, van de Algemene Rekenkamer, ten geleide van het rapport Lessen van de tsunami. Verantwoording over, controle van en transparantie in Nederlandse hulp (griffiennr. 142950).

De Voorzitter stelt voor, deze missive voor kennisgeving aan te nemen. De bijlage is neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van J. Bel te Zwolle, inzake veiligheidsonderzoek door de MIVD (griffiennr. 142929).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking;

een, van C.D. Boom te Amsterdam, inzake...(griffiennr. 142794.2).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin;

een, van M. de Hoog te Ouderkerk a/d IJssel, inzake de eigen verantwoordelijkheid van de burger (griffiennr. 142924);

een, van H.M. Brinker te Huizen, inzake Wijziging belastingplan 2009 (31205) (griffiennr. 141681.10);

een, van D. Griffioen te Uden, inzake averechtse werking van de nieuwe belastingmaatregel (griffiennr. 141681.11);

een, van J. Boschma te Leiden, inzake verhoging van de NHG (griffiennr. 142923);

een, van J. Duerinck te Hulst, inzake wetsvoorstel 31205 (griffiennr. 141681.06);

een, van J.T. de Groot te Balk, inzake alsvoren (griffiennr. 141681.09).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Financiën;

een, van S.H. van der Kluit, inzake wetsvoorstel 30452 (Regelgeving burgerluchthavens en militaire luchthavens) (griffiennr. 139678.23).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Verkeer en Waterstaat.

Deze geschriften worden voor kennisgeving aangenomen.